Abatele Charles GRIMAUD

MAME

Cum să formați copii puternici în credință, virtute și caracter

Adevărul de Veacuri

© Adevărul de Veacuri, 2026

Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 2026

*Textul original al lucrării **Mamans**, publicată în 1944 de Abatele Charles GRIMAUD (1874-1950), aparține domeniului public.*

Prezenta ediție constituie o traducere originală în limba română, realizată după ediții franceze conforme tradiției catolice preconciliare, și este protejată conform legislației în vigoare privind drepturile de autor asupra traducerilor.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: Adevărul de Veacuri — adevaruldeveacuri.ro

Adevărul de Veacuri

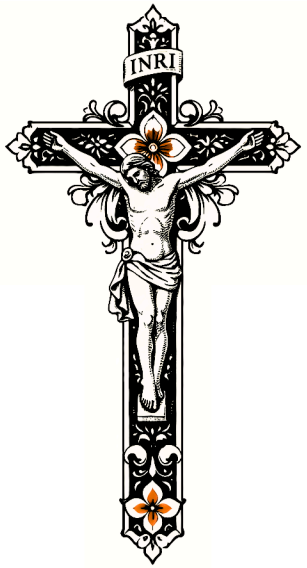
INRI

Abatele Charles Grimaud (1874–1950)

a fost un preot catolic și îndrumător spiritual francez, cunoscut pentru scrierile sale dedicate familiei și formării creștine. În tradiția marilor autori catolici ai secolului al XIX-lea, el a căutat să arate că sfințenia este accesibilă tuturor stărilor de viață și că căsătoria reprezintă o adevărată cale de desăvârșire.

Lucrările sale Viitori soți și Viitoare soții au fost multă vreme oferite tinerilor logodnici drept ghiduri de pregătire pentru viața conjugală. Îmbinând fermitatea doctrinară cu experiența pastorală, Grimaud prezintă căsătoria ca o unire rânduită pentru sfințirea reciprocă a soților, întemeiată pe fidelitate, spirit de jertfă și iubire de Dumnezeu.

Prin simplitatea și claritatea stilului său, el rămâne unul dintre autorii catolici care au contribuit cel mai mult la formarea generațiilor de familii creștine.

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE 11

PARTEA ÎNTÂI
MARELE EFORT AL MAMELOR PENTRU A FORMA 13

CAPITOLUL ÎNTÂI - ÎNVĂȚĂTOARE DE RUGĂCIUNI 15

Câteva principii. — Primele gesturi. — Primele formule. — Rugăciunea de dimineață și de seară. — Rugăciunea în familie. — Liturghia urmărită.

CAPITOLUL II - DĂTĂTOARE DE CREDINȚĂ 23

Rugăciunea fără credință. — Motivul supranatural. — Motivul în rugăciune. — Învățarea catehismului. — Evanghelia. — Spovada. — Prima împărtășanie. — Consecințele primei împărtășanii. — A crea un spirit de comunicant. — A crea aprecierea valorilor morale.

CAPITOLUL III – ÎNDRUMĂTOARE SPRE PRACTICĂ 37

Credința practică. — Exemplul. — Grija pentru Liturghie. — Spovada. — Împărtășania săptămânală. — Predicile. — Liturgia. — Întrebuințarea duminicilor.

PARTEA A DOUA
MARELE EFORT AL MAMELOR PENTRU A PREGĂTI 50

CAPITOLUL ÎNTÂI - A CREA PUDOAREA 52

Autoapărarea. — Instinctul natural. — Încă din leagăn. — A evita goliciunile. — A împiedica privirile copilului asupra lui însuși. — ...și, de asemenea, asupra celorlalți. — Este oare cu putință? — Este de dorit? — Ajutorul fetei mari. — A îmbrăca pruncul. — A răspunde întrebărilor.

CAPITOLUL II - A-I PREVENI PE ÎNCEPĂTORI 69

Avertisment, nu inițiere. — Cea mai bună prietenă. — Prietenia urcă departe. — Cum să devină prietena? A răspunde la toate. — ...a fi răbdătoare. — ...a fi prezentă. — ...a nu certa la întâmplare. — ...a se face de vârsta celui mic. — ...a crea ambianța. — Discursul imunizator. — Reacția copilului: el este mulțumit. — ...se simte crescând în umanitate. — ...nu mai este izolat. — ...evită catastrofele.

CAPITOLUL III - A INIȚIA 91

Direcțiunea maternă. — ...diferită pentru băieți și fete. — Direcțiunea sacerdotală. — Când trebuie inițiat? — Ce trebuie spus? — Inițierea la datoria conjugală.

CAPITOLUL IV - A-ȘI AȘEZA COPIII 102

Sărmane mame! — Vocațiile. — A-și căsători copiii. — A îndruma alegerea. — Secretul fericirii în căsnicie. — Convingerile asupra indisolubilității. — Convingerile asupra familiei numeroase. — A reaminti datoria.

PARTEA A TREIA
MAREA STRĂDANIE A MAMELOR PENTRU A DOBÂNDI SUFLETE VIRTUOASE 114

CAPITOLUL ÎNTÂI - ÎMPOTRIVA MÂNDRIEI 117

Câți ignoră smerenia. — Orgoliul frumuseții trupești. — Orgoliul inteligenței. — Orgoliul vestimentar. — Orgoliul familial. — Orgoliul rangului social. — Orgoliul averii. — Mamelor, cugetați.

CAPITOLUL II - ÎMPOTRIVA MÂNIEI 127

Bucuria păcii. — Mamele și mânia. — Mânia le face rău mamelor. — Mânia îi face rău copilului ...făcându-l mânios. — ...rătăcindu-i ideile. — ...făcându-i ascultarea imposibilă. — Mânia la copil. — Cum va trata mama pruncul mânios? — ...copilul care devine conștient? — ...adolescentul care devine rațional? — Mama va impune sancțiuni.

CAPITOLUL III - ÎMPOTRIVA GELOZIEI 142

Invidie și gelozie. — Unii copii se nasc invidioși. — Unii copii se întristează de bucuriile fraților și surorilor lor. — ...se

întristează de fericirea străinilor. — Mama creatoare de invidie: preferatul. — Preferințele justificate. — Școala inimii mari.

CAPITOLUL IV - ÎMPOTRIVA LENEI 153

Flagelul leneviei. — În căutarea cauzelor: cauzele fizice. — Ochii răi. — Igiena rea. — Cauzele mentale: lipsa mijloacelor. — Lipsa adaptării. — Imaginația exagerată. — Cauzele familiale ale leneviei. — Aprecierile în familie. — Reaua organizare. — Opoziția față de profesori. — Cauzele sociale ale leneviei: școala. — ...camarazii.

CAPITOLUL V - ÎMPOTRIVA LĂCOMIEI 171

Guvernarea gurii. — A ști ce este pofta unui copil. — Regulile guvernării gurii: a hrăni copilul din belșug. — ...a-l hrăni cu mâncăruri simple. — ...a-l învăța să mănânce de toate. — ...a-l deprinde să mănânce regulat. — ...a-i da oroare de băutură. — Gura, mijloc de guvernare.

PARTEA A PATRA
MARELE EFORT AL MAMELOR PENTRU A NAȘTE CARACTERE **182**

CAPITOLUL ÎNTÂI - CREAREA ENTUZIASMULUI 184

Marile resorturi ale activității. — În ce constă entuziasmul? — Pentru o idee frumoasă. — Entuziasmul este necesar. — Cum

să se insufle entuziasmul? — A ști să vorbească. — A crea o ambianță. — A îndruma lecturile. — A predica jertfa. — Ce entuziasm trebuie insuflat? Iubirea lui Hristos. — Apostolatul. — Patria. — Profesiunea. — Familia. — Familia numeroasă.

CAPITOLUL II - EDUCAȚIA FRICII 201

A face oameni viteji. — Educația fricii. — Fricile ce trebuie înlăturate: frica de întuneric. — ...de fantome. — ...de sânge. — ...de moarte. — ...de zgomot. — ...de opinie. — ...de căldură și de frig. — ...de risc. — Fricile ce trebuie date. — ...frica de Dumnezeu. — ...teroarea iadului. — ...de viciu. — ...de bolile viciului. — ...de o căsătorie nechibzuită.

CAPITOLUL III - LOIALITATEA 230

Loialitatea, semn al unui caracter. — Vrăjmașul loialității: minciuna. — ...cauzele spiritului de minciună: temperamentul. — ...mama. — ...servitorii. — ...camarazii. — Oroarea minciunii. — Cuvântul dat. — Cum să se creeze cultul cuvântului dat. — Costă să fii loial. — Onoarea.

Nihil Obstat :
Die 27a Augusti 1944.
J.-M. BOISSIÈRE, P.S.S.,
Censor deput.

Imprimatur :
Die 2a Septembris 1944.
† JOANNES JOSEPHUS,
Episcopus Vannetensis.

CUVÂNT ÎNAINTE

Când o mamă ține pentru întâia oară în brațele sale copilul pe care tocmai l-a adus pe lume, îl privește cu ochi care încearcă să pătrundă în viitor. Viziunea ei trece dincolo de înfățișarea acestui prunc plăpând. Ea contemplă deja fiul mare sau fiica mare pe care i-a visat în lungile luni de așteptare: acest copil va fi într-o zi un creștin statornic, o inimă curată, un suflet virtuos, un caracter!

Ah! dacă ar realiza acest ideal, cât de fericită ar fi mama!

De ce nu i-ar răspunde?

Mamelor, de voi depinde să formați în această mică ființă pe care Dumnezeu tocmai v-a încredințat-o omul sau femeia care vor purta în societatea omenească un nume cinstit și vor lăsa o amintire binecuvântată!

La împlinirea acestei mari lucrări, cartea de față ar voi să vă ajute.

Volumul va cuprinde patru părți.

Cea dintâi, intitulată **Creștini statornici**, le va învăța pe mame tainele formării religioase.

A doua, **Inimi curate**, va expune problemele atât de delicate ale formării copilului la curăție și va încerca să le dea dezlegări.

A treia, **Suflete virtuoase**, le va face pe mame să înțeleagă sarcina admirabilă pe care trebuie să o împlinească, dar pe care nu o vor izbândi decât dacă, cele dintâi, vor ști să practice virtutea.

A patra, **Caractere**, va încerca să le dea mamelor mijloacele pentru a face din copiii lor altceva decât capodopere de carton.

Mamelor, citiți această carte. Meditați-o. Suferiți pentru a o pune în practică. Dumnezeu vă va da să realizați nădejdile imense pe care le întemeiați asupra pruncului vostru.

PARTEA ÎNTÂI

Marele efort al mamelor pentru a forma

Creștini statornici

Cea dintâi și principala sarcină pe care trebuie să și-o impună mamele este formarea religioasă a copilului, pentru a face din el un creștin statornic.

Ele vor începe prin a-l învăța pe cel mic rugăciunile sale. Este o misiune foarte dulce, de la care puține mame se abat.

Aproape toți copiii, chiar și în anumite medii puțin practicante, învață pe genunchii mamei formulele credinței noastre. Totuși, nu trebuie inculcată fără discernământ această primă cunoaștere religioasă. Pentru a învăța metoda cea bună, educatoarea va citi capitolul întâi: **Învățătoare de rugăciuni**.

Unele mame își închipuie că, atunci când și-au învățat copilul rugăciunile, apoi litera catehismului sau chiar, pe deasupra, explicațiile acestui catehism, și-au încheiat sarcina. Se înșală. Credința adevărată și lucrătoare nu zace sub formule, nici măcar sub o știință a religiei. Ea este o viață. După cum mama a fost, pentru formarea trupească a pruncului, o dătătoare de sânge, tot astfel trebuie să fie pentru existența lui religioasă o dătătoare de credință: acesta va fi al doilea capitol.

Vai! mulți oameni au o credință care nu-i împinge până la practică. Câți mărturisesc că admit totul din religie, dar că nu simt necesitatea de a frecventa biserica: ei deosebesc între religia lui Dumnezeu și aceea a preoților! Acestei erori mama trebuie să i se împotrivească, devenind o îndrumătoare spre practică.

În aceste pagini, să nădăjduim, mamele vor culege sfaturi înțelepte, de care vor profita din plin copiii lor, care vor deveni, prin ele, creștini statornici.

CAPITOLUL ÎNTÂI -
ÎNVĂȚĂTOARE DE RUGĂCIUNI

Câteva principii.

Nu va fi inutil, la începutul acestui capitol, să amintim câteva principii fundamentale ale educației. Mamele nu trebuie să le piardă din vedere de-a lungul paginilor ce vor urma.

Mai întâi, ele își vor spune că educația se întemeiază pe sacrificiu, și pentru mamă, și pentru copil. Citind anumite pagini, vor fi ispitite să-și spună: „Este prea multă osteneală pentru un rezultat modest." Să respingă acest gând: nicio biruință, fie ea și mică, nu este de disprețuit, nicio osteneală nu este prea mare. Răsplata în educație nu se dă decât sacrificiului.

Mamele își vor mai spune: „Aceasta înseamnă a impune copiilor noștri o supunere prea mare. Nu vrem să-i facem nefericiți." Eroare imensă. Copilul care nu gustă amărăciunea sacrificiului nu cunoaște nici bucuriile efortului încununat de succes.

Un alt adevăr, pe care mamele îl cunosc bine, trebuie de asemenea amintit aici: „Obișnuința se naște din primul act; copilul se formează încă din leagăn." Formarea pentru viață începe odată cu viața. Este logic. Este o mare eroare să lași copilul să crească la întâmplare. Va fi prea târziu să încerci să-l faci cuminte atunci când va fi deja supus capriciilor sale.

Mamele nu vor uita nici că „copilul este un imitator neobosit, care reproduce ceea ce aude și ceea ce vede". Ele vor trage de aici concluzia că sarcina lor principală va fi aceea de a da pretutindeni exemplu, de la exemplul bunei-cuviințe omenești până la acela al celor mai curate virtuți supranaturale.

La acest principiu care cârmuiește faptele se adaugă acela care va inspira cuvintele mamei: „Copilul este eminamente sugestibil. El este încrezător și credincios." De aceea, ea va lua hotărârea de a nu rosti niciodată o frază care să nu aibă o utilitate pentru formarea celui mic; se va strădui să-i dovedească, prin convorbirile și destăinuirile ei, prin lecturi potrivite, prin frecventarea unor buni educatori, frumusețea și bunătatea manierelor alese și ale virtuții.

Primele gesturi.

Iată că facultățile copilului se trezesc: de câteva zile pare să-și recunoască mama zâmbind. A sosit ceasul de a începe formarea lui religioasă prin gest. Mama îi ia cele două mânuțe și le apropie, rostind dulcele nume al lui Isus și al Mariei.

Apoi, conducând brațul micuț, îl face să schițeze semnul Crucii.

Se va spune: la ce bun? Copilul nu-și dă seama de nimic. El nu cunoaște însemnătatea a ceea ce face.

Desigur. Dar încă nu este vorba de a-l învăța ce este semnul Crucii, nici de ce atitudinea pe care o ia este aceea a evlaviei. Este vorba pur și simplu de a crea în creierul lui imagini motrice.

Orice gest, orice atitudine lasă în substanța cerebrală o urmă de neșters. Această imagine, la rândul ei, îl îndeamnă pe copil să reproducă mișcările înseși care s-au înregistrat în ea. Copilul le va face automat, cu mare ușurință și cu plăcere, fiindcă i-au devenit firești. Copilul nu bănuiește nicidecum existența acestor imagini în adâncul creierului său, dar se folosește de ele. Dacă mama stăruie în efortul ei, dezvoltându-l în fiecare zi, pruncul va dobândi o tendință irezistibilă de a sta cu evlavie și de a face semnul Crucii. Mama îi va fi pus gesturile creștine în sânge.

Mamele să aibă marea răbdare de a începe cu acest început atât de mic. Să nu lase alte gesturi să-i ia locul. Multe dintre ele urmează politica educației amânate: „Când va înțelege, ne vom ocupa să-l facem pe prunc să se roage." Ele nu se gândesc, aceste mame lipsite de prevedere, că atunci când vor încerca să-l formeze, copilul își va fi creat obișnuințe care vor

trebui dezrădăcinate. Sădiți, mamelor, înainte de a fi silite să curățați terenul.

Primele formule

Făcându-l să împlinească gesturi, mama rostea totodată cuvinte. La început ele erau neînțelese, dar urma sunetului care se întipărea în creier îl va îndemna curând pe copil să silabisească vorbele auzite. Va veni o zi când cel mic, care a fost întotdeauna mai atent decât se crede, le va rosti ca mama sa: va fi un triumf.

Dar nu trebuie să ne oprim la acest prim succes. Buna educatoare își va dezvolta puțin câte puțin formulele. Cu multă răbdare, va obține recitări, mai întâi parțiale, ale Tatălui nostru și ale Bucură-te, Marie. Apoi, într-o zi, copilul va ști totul și îl va recita cu evlavie, cu mâinile împreunate, începându-și și încheindu-și rugăciunea prin semnul Crucii. Când, ajuns mare, copilul va încerca să-și amintească felul în care a început să-I vorbească lui Dumnezeu, va avea dulcea iluzie că s-a născut știind să se roage. Mama îi va fi pus rugăciunea în sânge.

Rugăciunea de dimineață și de seară.

Aceste deprinderi de la început s-ar pierde repede dacă nu ar fi întreținute. De aceea, de îndată ce copilul începe să meargă, trebuie, continuând învățarea prin gest, să fie pus în genunchi. În această atitudine, va fi pus să-și recite rugăciunea. Mamele

nu sunt îndeajuns de convinse de importanța pe care o are ținuta ce însoțește rugăciunea pentru a-i asigura demnitatea! În general, nu se cere cu destulă energie o ținută ireproșabilă în vreme ce omul își aduce datoriile față de Dumnezeu. Copilul nu va avea frica Domnului decât dacă este silit să stea înaintea Celui Nevăzut ca înaintea unui mare personaj care ne ascultă, ne vede și Se interesează de noi.

Mama nu va îngădui, așadar, la copilul ei nicio atitudine neglijentă în timpul rugăciunii. Dar, la rândul ei, să nu o aibă nici ea însăși. Adesea copilul este pus să se roage, fără ca mama să se roage ea însăși. Mama care scoală sau culcă mai mulți copii la ore diferite își închipuie că nu are nicio obligație de a face două, trei sau patru rugăciuni în fiecare dimineață sau în fiecare seară. Este o eroare. Trebuie de fiecare dată să se roage cu adevărat, din toată inima, împreună cu copilul, păstrând o atitudine reculeasă și rostind cu fervoare. Copilul este logic. Când mama nu i se asociază, el are impresia că ea îi impune o corvoadă de care ea este foarte bucuroasă să se sustragă. Oare lipsa de reculegere, ușurătatea în ținută, felul nepăsător în care unii copii Îl tratează pe Dumnezeu nu provin din faptul că mama lor le-a dat, desigur fără să vrea, exemplul zilnic al tuturor acestor lipsuri?

Mai ales, mama să nu-l scutească niciodată pe copil. Sub pretextul că este grăbită sau că pruncul nu se supune, unele ar ceda cu ușurință, spunând: „Vom recupera în seara aceasta." Procedând astfel, aceste mame săvârșesc o imprudență foarte gravă. Ele scot din mintea copilului ideea că rugăciunea este

obligatorie. Dacă, în prezent, cel mic omite rugăciunea numai în rarele dăți când mama îi dă voie, mai târziu, când va fi mare și va deveni stăpân pe sine, își va acorda această îngăduință cu larghețe.

Mamelor, pentru ca fiii voștri să devină statornici în viața lor creștină, trebuie să fiți voi însevă statornice. Vă este necesar să fiți evlavioase nu într-un chip obișnuit și curent, ci cu desăvârșirea celei mai mari delicateți față de Dumnezeu și față de sufletele pe care trebuie să le conduceți la Dumnezeu.

Rugăciunea în familie.

De îndată ce copilul este destul de mare pentru a lua parte la ea, mama îl va aduce la rugăciunea în familie. În fiecare seară se adună cu toții, de obicei îndată după masă, înainte de a-i culca pe cei mai mici, pentru a-L lăuda împreună pe Dumnezeu. Ce obicei bun și frumos! Prea multe cămine l-au neglijat. Mamele să țină la el sau să-l readucă la cinste!

Și aici, stăpâna casei trebuie să vegheze ca acest prețios exercițiu să fie roditor.

Această rugăciune va fi scurtă. În anumite familii ea este nesfârșită. S-a adăugat o formulă alteia, fiecare aducând-o pe a sa... sau se crede cineva obligat să recite acele mari tirade — foarte frumoase de altfel — datând de la Fénelon sau de la câteva somități ale marelui secol, în timpul cărora cei mici se joacă sau cască. Să fim simpli și practici. Pater, Ave, Credo,

actele, mai ales un bun act de căință în fiecare seară, precedat de o jumătate de minut de tăcere pentru un scurt examen. Chiar și acolo, nu ar fi oare bine ca mama să facă acest examen cu glas tare... enumerând păcatele pe care tinerii ascultători au putut să le săvârșească sau le-au săvârșit, ea știind bine aceasta? Totul să se încheie prin câteva invocații către sfinții ocrotitori ai familiei.

Mama va trebui să stea în genunchi în spatele copiilor. Astfel îi supraveghează. Ei, dimpotrivă, ar avea tendința să se așeze în fundul camerei pentru a se putea distra. Așa se face că, în anumite case în care lipsește o neîncredere necesară, se aud izbucnind râsete. Căci este lucru obișnuit între copii să-i apuce râsul nestăpânit în momentele serioase. Din principiu, unii — mai ales băieții — îl caută, găsind astfel o poză interesantă și vrednică de un spirit independent. Se evită acest abuz ținând cu tărie la tăcere și reculegere încă din ziua în care, pentru întâia oară, primul dintre cei mici a luat parte la rugăciune. Mama să nu tolereze nicio lipsă, niciodată. Ea are ochiul deschis și urechea mereu atentă. Când se apără astfel respectul datorat lui Dumnezeu, el se dobândește biruitor.

Liturghia urmărită.

Copilul, crescând, merge la Liturghie. Să se numere, dacă se vrea, câți dintre asistenții începători urmăresc cu inteligență Sfânta Jertfă... Unul se joacă cu mănușile mamei sale, altul cu umbrela ei, altul nu încetează să se foiască. Acești copii nu au primit adesea altă formare pentru rugăciunea minunată a

Liturghiei decât recomandări de cumințenie sau amenințări neputincioase că vor fi pedepsiți. Din Liturghie, cei mai mulți nu păstrează nicio impresie evlavioasă, asemenea acelui copil care, întrebat ce observase, a răspuns: „Am văzut un domn îmbrăcat ca o cathelinette care își spăla degetele în pahar." În acea regiune se numesc cathelinettes niște insecte cu aripi verzi, iar în acea duminică preotul celebra în verde. Observația era originală, dar cât de departe de subiect!

Ce trebuie să facă mama? Să-l învețe pe copilul ei să se roage în timpul celebrării. Ea îi va explica ce se face la Liturghie: se oferă lui Dumnezeu moartea bunului Isus. Îi va descrie ceremoniile. Pentru a se ajuta în această sarcină, își va procura una dintre acele admirabile cărți publicate pentru cei foarte mici, care poartă pe fiecare pagină o imagine reprezentând gestul preotului, iar dedesubt, un rând cu litere mari dându-i sensul. La început mama va întoarce paginile: copilul este încântat să descopere că preotul „face ca în carte". Mama sugerează mici rugăciuni și Liturghia se petrece într-o atenție mișcătoare. Curând copilul va urmări singur, fără ajutorul matern: interesul s-a născut.

El va crește neîncetat. După misalul copilului va veni parohialul complet, cu toate textele sacre. Mama, ajutată de învățători și învățătoare, se va strădui să-l facă să-i guste frumusețea. Tinerețea astfel formată va avea gust pentru marea rugăciune a Sfintei Jertfe și va găsi în ea cel mai bun sprijin și mângâierea sa.

CAPITOLUL II - DĂTĂTOARE DE CREDINȚĂ

Rugăciunea fără credință.

Multe mame își închipuie că rolul lor de educatoare ale viitorilor creștini s-a încheiat atunci când l-au învățat pe copil rugăciunile sale. Se vor opri aici.

Să înțeleagă că a-l învăța pe copil rugăciunile sale nu înseamnă a-l fi învățat să se roage.

A se ruga nu constă în a recita formule: acestea pot fi pe buze numai cuvinte goale și, prin urmare, fără rod. Lucrarea mamei nu se mărginește la a încărca memoria cu fraze; ea constă mai ales în a le da un sens. Trebuie ca adevărurile exprimate în admirabilele noastre texte sacre să devină o viață pentru sufletul copilului. Ele trebuie să exprime pentru el un program de acțiune și să-i cârmuiască zilele. Dacă devin motorul lui și îl împing să practice virtutea, atunci se poate spune că acest copil începe să fie creștin.

A încărca rugăciunea cu vitamine spirituale: iată idealul pe care trebuie să-l urmărească mama. A fi dătătoare de credință! aceasta este marea ei ambiție!

Motivul supranatural.

Nu se dă ceea ce nu se are. Mama nu-i va comunica scumpului ei copilaș o credință lucrătoare decât dacă ea însăși este necontenit mișcată de motivul supranatural. Tot ceea ce face este pentru Dumnezeu, sub privirea Lui, pentru slava Lui.

Dacă mama este astfel pătrunsă de gândul dumnezeiesc, în chip inevitabil îl comunică și copilului ei. De fiecare dată când îi cere un sacrificiu — iar în educație sacrificiul este de fiecare zi — ea propune motive superioare: este voința lui Dumnezeu, este a-I face plăcere bunului Isus, este a dobândi merite... Nu vrei, așadar, să mergi în Cer?... Pentru a fugi de iad, ce nu ar face omul?...

Toate acestea spuse fără predici, nici insistență, ci pornind dintr-o inimă și țintind o altă inimă. Copilul este sensibil, dacă se poate spune astfel, la aceste transmiteri de la suflet la suflet: el intră foarte ușor în comuniune de spirit cu mama sa, se îmbibă de gândurile ei și, fiind necontenit în contact cu o mamă supranaturală, devine el însuși supranatural.

Motivul în rugăciune.

Cu ce prilej va putea mama să-i insufle copilului aceste motive dumnezeiești? Viața zilnică îi oferă mamei vigilente împrejurări multiple care îi îngăduie să pună în chip cu totul firesc înaintea ochilor copilului gândurile superioare.

A existat deja învățarea rugăciunilor. Mama nu a văzut în ea un exercițiu de mnemotehnică, încercând să-l facă pe copil să repete impecabil sunete, ci s-a străduit să prindă, în sufletul copilului, formulele de niște cuie de aur. Tatăl nostru, de pildă, este legat în inima celui mic de cele mai delicate sentimente ale sale de admirație, de respect și de iubire. Bucură-te, Marie este agățată de tandrețea sa filială: sunt legate împreună cele două iubiri, aceea a mamei cerești și aceea a mamei pământești. Cred în Dumnezeu este sprijinit de încrederea sa liniștită în tăria Bisericii, marea casă a lui Dumnezeu care, închipuită prin bolțile parohiei sale, apare în stare să înfrunte veacurile.

Rugăciunile, astfel susținute de motivele supranaturale, au pentru copil un sens și o vitalitate. El nu le aruncă în gol, cum fac atâția alții, către o ființă abstractă, îndepărtată și nelucrătoare... ci le adresează Dumnezeului real, viu și adevărat, care Se apleacă, Își pleacă urechea și declară că iubește mult rugăciunea copiilor mici.

Astfel mama a inaugurat viața de credință, făcând din rugăciunile copilului ei cuvintele unui credincios.

Învățarea catehismului.

De îndată ce copilul devine capabil să-l înțeleagă, mama începe să-l pună să învețe catehismul. Există două feluri de catehism: acela care este tipărit în carte și acela care iese din inima mamei.

Multe mame, vai!, nu-l cunosc decât pe cel din manual. Nu-l posedă pe celălalt. Este o mare pagubă. Să nu vorbim aici despre acelea care îl ignoră și pe cel dintâi, și pe cel de-al doilea, și care își cresc copilul în chip laic. Această categorie există. Trebuie mult compătimită și, când se poate, trebuie încercat a o lumina.

Mama care vrea să fie dătătoare de credință îl pune, desigur, pe copil să le învețe pe amândouă, începând cu acela din manual. Ea cere litera în chip neclintit. Ține la ea și o obține, pentru că în acest punct este intransigentă. Ea știe că textul, știut cuvânt cu cuvânt, constituie un reper la care copilul se va raporta neîncetat. Este drumul într-un ținut necunoscut: câtă vreme îl ții, ești orientat! A-l părăsi înseamnă a te rătăci. Trebuie cerute recitări. De ce sunt atâtea mame atât de neglijente în acest punct? Se încred în școală sau în preoți pentru a-i face pe copiii lor să învețe întrebările și răspunsurile. Este rar ca micuțul, care își admiră mama în toate și o urmează orbește, să nu se dezintereseze de ceea ce ea însăși tratează cu dezinteres. El își bate joc de lecțiile pe care mama lui nu i le cere, iar toate eforturile învățătorilor devin zadarnice înaintea inerției școlarului. Nu există motive de

timp, de surmenaj, de relații, care să poată scuza o mamă de a neglija catehismul.

Dar litera ucide, iar spiritul dă viață. Cei care nu știu decât cartea nu au învățat încă nimic. Mama dătătoare de credință îl învață pe scumpul ei copilaș catehismul care este gravat în inima ei. Ea îi explică matern amănuntele sfintei noastre religii, iar lecțiile ei, ieșind dintr-un suflet arzător, sunt calde, colorate, cuceritoare.

— Încă, mamă, încă! repetă copilul. El dorește să știe mai mult despre Isus, Maria, Cruce, altar. Le poartă necaz acelor răi care „I-au făcut buba la mâini, buba la picioare, buba la cap bunului Isus!" Euharistia îl încântă: „Ești sigură, mamă, atunci este chiar El?"... Așteaptă cu nerăbdare ceasul când mama își va continua explicațiile. „Povestește, mamă!" Adevărul curge peste sufletul acestui micuț ca o lavă în fuziune.

Copilul copleșit de credință va mai fi oare vreodată în stare să se desprindă de ea?

Evanghelia.

Marele ajutor al mamei în învățarea catehismului va fi Evanghelia. Ea va face ceea ce a făcut Domnul nostru pentru a-i instrui pe cei neștiutori; se va folosi de cuvintele pe care El le-a spus, de comparațiile pe care le-a luat, istorisind minunile Sale, moartea Sa, triumful Său. Nu există în literatură epopee care să se poată măsura cu aceasta. Ea îi cuprinde pe micii

botezați până în adâncul sufletului. Deoarece apa sfântă i-a încorporat lui Hristos și fiindcă sunt meniți să continue pe pământ pătimirea Sa, ei posedă o minunată aptitudine supranaturală de a-și însuși cuvintele și gândurile lui Hristos. Fericită mama care a înțeles puterea pe care seducția evanghelică o are asupra inimii copilului ei.

Ea va avea grijă să povestească foarte bine, cu atenție, punând în valoare amănuntele sugestive, adaptând la cazurile prezente lecțiile morale și așezând cu tărie adevărurile dogmatice. Pentru copilul legănat de Evanghelie, Treimea, Euharistia, Întruparea, Răscumpărarea apar la îndemâna lui! Ce rezistență ar putea el opune acestei lumini?

Să se caute feluri moderne de a explica religia, să se adune cărți noi... nimic nu este comparabil cu Evanghelia gândită de o inimă de mamă.

Pentru a-și sprijini povestirile, mama va căuta publicații frumoase ilustrate, în care sunt reprezentate scenele evanghelice. Nu ne închipuim atracția pe care o au pentru copii aceste pagini vii. Un tată de familie numeroasă avea o colecție încântătoare, care a făcut bucuria întregii sale case. El nu dădea fără discernământ prețioasele fascicule, ci le supraveghea și, între momentele de lectură, le punea cu grijă la loc. Astfel au putut încânta toate vârstele.

Spovada.

De îndată ce copilul devine capabil să săvârșească un păcat, mama va trebui să se preocupe să-l ducă la spovadă. Nu este pentru ea o sarcină mică aceea de a dispune sufletul copilăresc la acest mare sacrament.

Multe mame își închipuie că, atunci când cel mic își va fi trecut în revistă greșelile și va fi întocmit o listă exactă a lor, va fi împlinit efortul care poate fi cerut de la el.

Desigur, trebuie un examen de conștiință urmat de o acuzare sinceră și deplină. Copilul trebuie să practice loialitatea: a avut îndrăzneala de a-L ofensa pe Dumnezeu, să aibă curajul de a mărturisi aceasta. Este fapta unui suflet josnic să încerce să-l înșele pe preot pentru a evita rușinea, când Dumnezeu, El, nu poate fi înșelat! Mica sumă de rușine evitată la confesional se va întoarce în cumplită și publică înfruntare la Tribunalul lui Dumnezeu.

Dar în pregătirea copilului mama nu se va opri aici. Ea va insista asupra celei dintâi dintre condițiile Sacramentului Pocăinței, care este căința. Acest sentiment al regretului, întemeiat în mod esențial pe un motiv supranatural, nu va fi bine comunicat decât de o mamă supranaturală, o adevărată dătătoare de credință. De ce atâția copii nu au față de păcatele lor decât regrete superficiale, de ce nu au decât căințe neputincioase, care nu-i fac să se schimbe? Probabil că niciodată nu au trăit adevăratele motive ale pocăinței, fiindcă

mama lor nu trăia din ele. Cum și-ar închipui un copil de la sine, fără să fie inițiat în aceasta, măreția ofensei aduse lui Dumnezeu, nerecunoștința pe care o cuprinde, nebunia pe care o reprezintă? O mamă pătrunsă de aceste adevăruri are cuvinte duioase și elocvente pentru a le exprima. Ea le învață pe copiii săi durerea supranaturală fiindcă o încearcă ea însăși. Ea le comunică acest adevărat început al înțelepciunii, care este frica de Dumnezeu.

Această pregătire la spovadă îi va sluji celui mic drept lecție pentru a învăța nu numai să nu-L mai ofenseze pe Dumnezeu, ci și să nu mai lipsească de respect față de părinții săi, căci mama l-a învățat că părinții sunt Dumnezeu. Ea va fi izbutit astfel două lucruri deodată.

Prima Împărtășanie.

Sufletele copleșite de credință, curățite prin Sacramentul Pocăinței, trebuie să primească fără întârziere Euharistia. Este o nevoie pentru mama evlavioasă să-i procure copilului ei, mădular al lui Hristos, Trupul lui Hristos. În jurul vârstei de șapte ani, ea îl pregătește pentru prima sa Împărtășanie.

Unele mame se tem să-i îndrepte către Sfânta Masă pe copiii atât de tineri și adesea atât de zburdalnici. Se tem să nu-L profaneze pe Hristos. Să se dezamăgească! Oricât de zgomotoasă ar fi această vârstă, ea nu este rea. Răutatea care o pătrunde nu este vătămătoare. Domnul nostru i-a iubit întotdeauna pe cei mici. El Se simte bine în sufletul lor, care

nu a cunoscut încă niciun contact dezonorant. Mamele să nu ezite să se pună la lucru! De altfel, dacă vreți ca fiul vostru să ajungă la desăvârșire, apropiați-l de Acela care o dăruiește.

Să ne amintim ceea ce cere Biserica drept știință de la copilul care urmează să se împărtășească. El trebuie să-și cunoască rugăciunile și să știe să deosebească pâinea euharistică de pâinea obișnuită. Or, scumpul nostru micuț, crescut de o mamă plină de credință, a depășit deja, pe la șapte ani, cu mult acest stadiu. În chip cu totul firesc, sufletul lui se află copt la vreme.

Ce sărbătoare va fi! Poate că va fi fost invitat un preot prieten să celebreze Liturghia. El va fi făcut, în momentul Evangheliei, o blândă amintire a gândurilor care trebuie să umple sufletul celui ce se împărtășește. Apoi copilul înaintează între tatăl și mama sa, amândoi mândri și fericiți! Sunt ceasuri simple, dar frumoase, vesele și familiale, fără fanfare, nici orgi mari; numai Isus ocupă și bucură inimile.

Mama să vegheze să nu risipească sufletul celui mic în mijlocul mâncărurilor, al vinurilor și al invitaților. Ziua primei Împărtășanii trebuie să se sfârșească tot atât de reculeasă pe cât a început, sărbătorită cu blândețe, presărată cu destinderi copilărești și cu câte o vizită la tabernacol. Atunci copilul va adormi continuând, în vis, să guste fericirea sa.

Urmările primei Împărtășanii.

Mama nu a lipsit să-i spună scumpului ei micuț că venirea lui Hristos în sufletul său va fi izvorul unor mari haruri. Ea a profitat de acest prilej pentru a deschide copilului o fereastră spre viitor.

Ce vei face cu viața ta?... Această întrebare, pusă pentru întâia oară, intrigă tânărul suflet. Mama a explicat că o viață creștină nu poate sluji decât la două lucruri: fie la întemeierea unei familii și la creșterea copiilor, așa cum a făcut ea, mama lui... fie la dăruirea totală în slujba lui Dumnezeu, în preoție, precum unchiul Jean... La douăzeci de ani va fi prea târziu pentru a-și alege direcția, căci nu în mijlocul oceanului, ci cu mult înainte de a părăsi pământul se întreabă marinarul în ce port să ajungă.

Or, în ziua primei Împărtășanii, în această întrevedere atât de dorită cu Acela care dă locurile în lume — „Eu v-am ales pe voi" — va trebui ca pruncul să-L întrebe pe Isus pentru ce rol este destinat. Hristos nu este silit să răspundă îndată, dar cel mic poate fi sigur că cererea lui este luată în seamă și că va veni o zi când își va primi ascultarea.

Primul împărtășit, astfel prevenit, nu a lipsit să-i pună puternicului său Vizitator semnul de întrebare. A făcut-o din toată inima.

A auzit el răspunsul?... Uneori. Sunt vocații care datează din acea zi. În orice caz, mama nu va ști niciodată ce bine i-a făcut copilului ei, întorcându-i astfel fața spre marile orizonturi către care își va purta cu ardoare pașii.

A crea un spirit de împărtășit.

Acum, după ce cel mic L-a primit pe Dumnezeul său, se deschide pentru mamă o mare sarcină: să creeze în sufletul copilului un spirit de împărtășit.

Câți oameni se apropie de Euharistie fără să aibă mentalitatea necesară pentru a se folosi de ea! Probabil că nu au fost niciodată formați în acest sens. Mama lor crezuse că, odată trecută prima Împărtășanie și fiind stabilite îndeajuns relațiile spirituale dintre Isus și tânărul creștin, nu mai avea decât să se dezintereseze de ele. Ce pagubă!

Momentul care urmează primei Împărtășanii este un ceas binecuvântat de care trebuie profitat.

Mama va începe prin a-i insufla fiului ei acest adevăr: o împărtășanie care nu este jertfelnică nu este o împărtășanie sfințitoare. A se împărtăși nu are drept scop a mânca o ostie consacrată, ci este rânduit pentru a duce la împărtășirea de Pătimirea lui Isus și la purtarea Crucii Sale.

Copilul este foarte apt să înțeleagă aceste principii austere. El nu cere decât să le pună în practică. Mama îl va ajuta în

aceasta, devenind profesoară a renunțărilor. „Cedează surorii tale... dă prăjitura ta... mănâncă fără să te plângi... căci duminică te vei împărtăși."

Repede ar uita cel mic, tinerețea este atât de ușuratică! Dar mama îl readuce la realitate, creând astfel, cu blândețe, o colaborare intimă permanentă cu Pătimirea lui Hristos. Prețioasă deprindere, care, în fond, este aceea a sfințeniei. Iată adevăratul spirit de împărtășit.

Mama poate concretiza aceste principii sub o formă palpabilă, invitându-și copilul să culeagă în fiecare zi flori mici pentru a împodobi cu ele masa sfântă a lui Hristos.

Mai întâi flori albe. Acestea sunt toate actele de iubire pe care copilul le poate face de-a lungul zilelor sale. Este atât de ușor, când ai sufletul curat, să-I spui lui Dumnezeu că Îl iubești!

Apoi flori roșii: acestea sunt sacrificiile, întotdeauna colorate de sângele inimii. A-ți face datoria fără a murmura... A-ți învăța desăvârșit lecția... A sluji altora... A asculta de părinți... A primi cu zâmbetul o corvoadă... Câte flori roșii la îndemână în fiecare zi!

Apoi flori violete, mult mai greu de cules decât celelalte, dar care sunt cele mai frumoase: actele de umilință! Când mama obține ca pruncul să nu vorbească despre sine, să-i asculte bucuros pe ceilalți, să iubească a le ceda locul, să nu se creadă

de o esență superioară, ea i-a procurat copilului ei taina de a plăcea în chip puternic Domnului nostru.

Când cel împărtășit și-a făcut în fiecare zi culesul de flori și, în dimineața binecuvântată, apropiindu-se de altar, depune pe masă nu numai un buchet, ci poate un snop strălucitor în cele trei culori proaspete, Domnul nostru îi adresează cel mai grațios zâmbet al Său. Se poate crede oare că mama și-a pierdut timpul?

A crea aprecierea valorilor morale.

Aceste dispoziții spre sacrificiu, pe care mama le întreține cu grijă în copil, îi vor îngădui educatoarei înțelepte să-l facă pe cel mic să atingă cu degetul valoarea lucrurilor morale.

În vremuri în care atâtea noțiuni sunt tulburate, hotarele se coboară între bine și rău. Puțini oameni sunt capabili să le distingă limitele. Dar micul nostru împărtășit, deprins cu sacrificiul și delicat format să arunce flori lui Isus, discerne răul pretutindeni unde se află. El este atât de diferit de gândurile și de iubirile sale!

Mama sa nu întâmpină nicio greutate în a-l face pe copilul ei să prețuiască ceea ce este drept, loial și curat, căci sufletul lui are un simț supranatural foarte dezvoltat.

De atunci, copilul nu este înclinat să confunde ceea ce strălucește cu ceea ce valorează, viața veselă cu viața fericită,

plăcerea cu fericirea, nebunia cu voioșia, voluptatea cu mulțumirea inimii, banii cu onoarea.

Pe măsură ce cel împărtășit crește, mama îl ajută să dezvolte în sine acest discernământ al valorilor morale. Ea vede cu bucurie cum în copilul ei crește pofta de bine, în vreme ce la atâția alții cresc setea și foamea de rău. Ea nu se căiește că a luptat pentru a face din el un creștin statornic, când își vede încununate de succes eforturile de dătătoare de credință.

CAPITOLUL III – ÎNDRUMĂTOARE SPRE PRACTICĂ

Credința practică.

În același timp în care mama dezvoltă credința în inima copilului ei, ea trebuie să se străduiască să-l facă să-i practice obligațiile. „Credința care nu lucrează este oare o credință sinceră?" Prea mulți tineri astăzi nu sunt deprinși cum ar trebui să împlinească actele prin care Dumnezeu voiește ca omul să-și exprime credința. Astfel, acești copii rău formați ajung la indiferență. Ei pretind că încă mai cred; au, spun ei, religia lui Dumnezeu, dar găsesc de prisos pe aceea pe care au inventat-o preoții. Prin această distincție blasfematoare, se țin în pace, fiindcă, adaugă ei, Dumnezeu nu va fi niciodată atât de rău încât să-i osândească.

Această părăsire a bisericii este adesea vina mamelor. Ele au neglijat să creeze, încă de la începuturile formării, deprinderi de practică religioasă. Fie din lipsă de prevedere, fie din

slăbiciune, fie din dispreț față de avertismente, nu și-au înarmat copiii împotriva atracțiilor.

Pentru a evita ca scumpa ființă căreia i-a comunicat credința să se abată într-o zi de la drumul bisericii, mama trebuie să aibă grija de a înrădăcina adânc în el deprinderi de practică religioasă, care își vor împinge cu putere tulpinile și își vor produce roadele.

Este o artă maternă foarte prețioasă aceea de a fi îndrumătoare spre practică. Acest capitol ar voi să le ajute pe mame să o exercite.

Exemplul.

Îndrumătoarea merge înainte... Așa trebuie să facă mama. Toată tinerețea sa, copilul i-a văzut pe tatăl și pe mama lui mărturisindu-și credința cu curaj, cu regularitate. Acest spectacol a creat în el impresia unei necesități: trebuie să facă și el la fel.

Dacă nu ar vedea decât pe mama sa practicând, puterea argumentului ar fi mult diminuată. Dacă nici tatăl, nici mama sa nu frecventează biserica și Sacramentele, care va fi soarta sufletului copilului?

Mama, din partea ei, să dea eroic exemplu pretutindeni, întotdeauna. Dacă soțul o însoțește, cu atât mai bine! Dacă o părăsește, să înainteze singură; ea are o șansă pe care meritele

ei înaintea lui Dumnezeu și iscusința ei maternă înaintea copiilor o vor înmulți.

Nicio mamă să nu se descurajeze de a merge în frunte; Dumnezeu este cu ea.

Grija pentru Liturghie.

Mama va veghea mai înainte de toate asupra Liturghiei de duminică. Sub niciun pretext nu va lipsi de la ea și nu-i va autoriza niciodată pe copii să lipsească. În acest punct, ea se va arăta intransigentă, spre deosebire de anumite mame care sunt atât de puțin scrupuloase! În unele cămine, se renunță la Liturghie pentru nimicuri: somn de recuperat... drumul prea lung... o spălare de rufe... o plimbare, furtuna, puțin frig, prea multă căldură, teama de o răceală, ora Liturghiei care nu convine. Copiii obișnuiți cu aceste motive fără valoare vor descoperi câte unul în fiecare duminică dimineața. Curând nu se vor mai deranja.

Alte mame nu admit pretextele rele și îi trimit pe copii la biserică, dar nu se asigură dacă au fost acolo. Năzdrăvanii le înșală pe mamele prea încrezătoare. Sunt încântați de isprava lor și vor reîncepe. Frumos tablou de viitor!

Mama vigilentă voiește să se meargă la Liturghie și ca nimeni dintre ai ei să nu se sustragă de la păzirea poruncii. Ea își însoțește mica lume. În acest fel, este sigură că nimeni nu scapă. Dacă nu poate merge la Liturghie, are ochi ca să vadă,

chiar absentă. Copiii știu aceasta și nu ar îndrăzni niciodată să mintă.

Această mamă ține în chip esențial ca toți să fie la timp. Se grăbesc să plece pentru a fi la locul lor înainte de intrarea preotului la piciorul altarului. Niciodată toleranță, nici slăbiciune. Copiii sunt formați. Ei știu că nimic nu o va face pe mama lor să cedeze în această chestiune a punctualității. De aceea, în această casă, nimeni nu protestează, nu găsește ciudată graba de a se scula duminica, nu cere vreo scutire oarecare. Dimpotrivă, când unul dintre copii are o adevărată boală, se zbate să plece și el împreună cu ceilalți: mama a creat elanul.

Când această pornire familială s-a făcut de șaizeci de ori pe an, timp de cincisprezece sau douăzeci de ani, întotdeauna exactă, întotdeauna voioasă, ea intră în moravuri. Liturghia a devenit o necesitate vitală. Ce ar fi duminica dimineața fără ea? Cât de plată și banală ar fi această zi a Domnului, lipsită de veselie și de lumină, dacă nu ar fi împodobită de participarea la Sfânta Jertfă? În fapt, pentru cei care nu merg la biserică, duminica se târăște în monotonia tuturor zilelor, cu o tristețe în plus: aceea de a nu răspunde chemării clopotelor, care este chemarea lui Dumnezeu.

Spovada.

Participarea la Liturghie trebuie să încurajeze practica Sacramentelor. De aceea, mama încearcă să stabilească, alături

de deprinderile de Liturghie, pe acelea ale Spovezii și ale Împărtășaniei.

Dacă mama nu veghează asupra spovezii, copilul, în mod automat, se va abține de la ea. Este un exercițiu care îi costă pe cei mici și a cărui întreagă necesitate ei încă nu o percep. Nu o vor descoperi decât printr-o îndelungată experiență.

Mama se va ocupa, așadar, la timpurile cuvenite, să-i ducă pe cei tineri la spovadă și se va informa dacă cei mai mari au mers. Când copilul se află în mâinile unui director vigilent, ea este în pace, dar să aibă ochiul deschis de îndată ce preotul se îndepărtează. Astfel, printre mamele care au copii la colegiu, unele, încrezându-se în regularitatea spovezilor din timpul anului școlar, își închipuie că buna deprindere va stărui și în vacanță. Îl lasă cu naivitate pe tânărul penitent la sfatul său. Rezultat: predicatorul reculegerii de la începutul anului constată că unii dintre acești copii nu s-au apropiat de Sfântul Tribunal de la plecare! Ce făcea mama? Aceste luni sunt pline de ispite. Nu este ceasul de a lăsa în derută aceste tinere conștiințe.

Când își va duce o mamă copiii la confesional? Se pare că buna regulă ar fi să-i ducă la fiecare cincisprezece zile, ceea ce nu-i împiedică să se împărtășească în fiecare săptămână. Ei evită astfel mania anumitor persoane care nu consimt să se împărtășească decât atunci când sar de la confesional la Sfânta Masă. Totuși, dacă pruncul ar manifesta, o dată sau alta,

dorința de a se spovedi, mama să-l trimită îndată. Cine știe ce se petrece în acel tânăr suflet?

Formați încă din copilărie să frecventeze cu regularitate confesionalul, tânărul sau tânăra nu vor avea teamă să se prezinte acolo. În ajunul Împărtășaniei lor săptămânale va renaște nevoia de curăție și de limpezime. Dacă vreun mare punct negru le apare pe ecranul lăuntric, vor alerga îndată să-l facă șters.

Împărtășania săptămânală.

Mama preocupată să asigure practica religioasă își spune pe bună dreptate că cel mai mare serviciu pe care îl poate aduce copiilor ei este să le dea o deprindere solidă a Împărtășaniei săptămânale.

Presupunând că unele tinere conștiințe ar naufragia, ele nu au timp, în opt zile, să se scufunde prea adânc. Spovada de sâmbătă le readuce la suprafață, iar Împărtășania de duminică umflă pânzele pentru o nouă etapă. Dacă pruncul vinovat amână cu încă opt zile, poate cu cincisprezece, Împărtășania sa, readucerea la plutire este mult mai grea, fiindcă barca sfărâmată atinge fundul. Când va mai avea curajul să o tragă din abis?... Pentru acest biet sinistrat, practica religioasă devine o corvoadă... încă puțină vreme și riscă să o părăsească.

Aceste reflecții, mama le-a adâncit adesea. De aceea este hotărâtă să acționeze prompt și energic pentru a crea în copiii

săi nevoia Împărtășaniei săptămânale, garanție a perseverenței religioase.

Deprinderile se iau de la început. Duminica ce urmează Împărtășaniei private, cel mic este invitat să se împărtășească din nou între tatăl și mama sa, înconjurat de frații și surorile sale mai mari. Așa va fi în toate duminicile. Copilul este încântat să ia parte la sărbătoarea sufletească de care se bucură cei mai mari. Cum mama știe foarte bine să dea tuturor o adevărată mentalitate de împărtășiți și cum fiecare are bucuria de a aduce pe masa sfântă snopul său bine înzestrat cu flori albe, roșii și violete, această întâlnire săptămânală cu Hristos este pentru întreaga familie un izvor îmbelșugat de haruri minunate.

În timpul vacanțelor de la internat sau în timpul concediilor plătite, mama veghează să păstreze Împărtășania săptămânală. Ea prevede, dacă trebuie să se călătorească, orare potrivite; dacă sunt departe de biserică, o plecare matinală. Nu se pune problema micului dejun înainte de plecare, nimic nefiind pregătit. De altfel, cel care ar striga de foame ar fi privit ca un laș.

Împărtășania săptămânală intră astfel în moravurile familiei. Nu se mai discută despre ea: de multă vreme este cea mai firească dintre tradiții. Când tatăl însuși a primit-o și batalionul înaintează, cu căpetenia în frunte, spre altar, spectacolul este întăritor și fiecare este mândru să-l ofere. Dacă se văd atât de puțini bărbați împărtășindu-se, în comparație cu

numărul mai mare al femeilor, nu este oare fiindcă mama și-a condus, de la început, fiicele la Sfânta Masă, în fiecare duminică, în timp ce nu îndrăznea să-i cheme acolo pe băieți? Trebuie îndreptată această eroare: Euharistia este nevoia tuturor.

Predicile.

Pentru a asigura perseverența la Liturghia duminicală, împreună cu Împărtășania ei, mama trebuie să le dea copiilor săi gust pentru tot ceea ce se petrece în biserică și, mai întâi de toate, pentru predici.

Este un fel foarte răspândit în tinerețe de a declara, a priori și fără a le fi ascultat, că toate predicile sunt plictisitoare. Acest principiu admis fără cercetare, astupând urechile ascultătorilor care nu voiesc să asculte, închide sufletul față de doctrină și față de îndemnul moral. Diavolul este, desigur, cel care sugerează această idee rea pentru a goli bisericile.

Mama înțeleaptă va crea la ai săi o mentalitate contrară. De îndată ce copiii ei au început să participe la Liturghie, ea le-a explicat importanța instrucțiunii duminicale, fără de care creștinul nu ar avea niciodată hrană spirituală. Ea le arată copiilor cât au de profitat din această ascultare, făcându-i să tragă de fiecare dată învățătura practică a predicii. Ea evită cea mai mică critică la adresa preoților, felicitându-i uneori pentru elocvența lor, lăudând întotdeauna zelul lor, preamărind eforturile lor, proclamând virtutea lor. Ea a creat un spirit

bun, s-ar putea spune un spirit sacerdotal, care îi apropie mult pe copii de preot și îl face plăcut pentru ei. De la o persoană simpatică, totul place. Predicile sunt gustate, fiindcă oratorul este prețuit.

Copiii ieșiți din această familie vor auzi poate pe unul dintre camarazii lor spunând că lipsește de la Liturghie din groază față de predici. Acest cuvânt îi va mira și vor răspunde că ei, dimpotrivă, merg la biserică anume pentru a le asculta. Mama, insuflând copiilor ei atracția doctrinei creștine, le va fi scos din minte unul dintre cele mai înșelătoare pretexte pentru a părăsi practica.

Liturgia.

Ea îi va fi legat de biserică și prin iubirea Liturgiei. Copilul are nevoie să-și hrănească ochii cu mari spectacole. Este avid să contemple. A-l lipsi de orice bucurie vizuală înseamnă a-i impune un sacrificiu inutil. Dar unde se poate găsi frumosul care să-i fie arătat? Unele mame spun: la cinematograf. De aceea își duc copiii la toate filmele. Tristă metodă, care leagă privirile tinere de atâtea inutilități, patimi și uneori murdării... Cinematograful corupe gustul. Cufundând vârsta tânără în ireal, îi dă visări imaginative care se învecinează cu nebunia, o face să iubească ființe nevrednice de inima sa și să prindă ură de datorie. Cinematograful devine cel mai mare dușman al bisericii. În zadar predică o mamă practica religioasă, dacă în același timp creează nostalgia ecranului.

Tactica mamei care voiește să formeze creștini statornici este cu totul alta. Din cinematograf, ea dă minimumul, care adesea constă în a nu pune niciodată piciorul acolo. În schimb, îl face pe copil să guste splendorile liturgiei. Ceremoniile, cu desfășurarea lor de culori și de lumină, cu rânduiala lor magnifică, cu gravitatea lor impunătoare, aduc copilului adevăratele satisfacții ale admirației, dublate de bucurii morale superioare.

Pe lângă atracția lor firească pentru tot ceea ce este frumos, tinerii botezați simt în plus față de Liturgie un instinct dumnezeiesc, care le vine din unirea lor cu Hristos. Riturile sunt o traducere, pentru folosul oamenilor, a tainelor credinței. Copilul își citește catehismul în toate instituțiile și ornamentațiile liturgice. De la ieslea Crăciunului până la Crucea Vinerii Mari, până la făclia pascală și la slujbele Morților din ziua Tuturor Sfinților, trecând prin lumânările Întâmpinării Domnului, Cenușa de la începutul Postului Mare, solemnitățile celor Patruzeci de Ore, procesiunile de Corpus Christi și ale Rogațiunilor, totul vorbește urechilor, ochilor, inimii și credinței copilului. Mama lui răbdătoare și bine informată îi explică tot ceea ce dorește să știe: de ce roșu? De ce se aprinde? De ce se stinge? Unde merg preoții? Ce se cântă? O mie de întrebări pline de uimire și de interes. Copilul ajunge să trăiască spiritual din biserică. Spectacolul este mereu nou și adaptat unei împrejurări a existenței. În mijlocul ocupațiilor sale zilnice, melodiile îi revin în memorie, riturile se desfășoară înaintea ochilor săi. În fiecare an, se

bucură de întoarcerea aceloraşi funcţiuni, fiindcă sunt mai bine înţelese şi satisfac o nevoie spirituală neîncetat sporită şi reînnoită. Mama, dezvoltând această admiraţie liturgică, leagă copilul de Biserică prin toate fibrele fiinţei sale. Nu va mai merge la oficii pentru a face ca ceilalţi, nici pentru a rămâne fidel unei tradiţii, nici pentru a împlini sec o datorie plictisitoare, ci pentru a gusta o felie mereu savuroasă de viaţă creştină.

Întrebuinţarea duminicilor.

Mamele care, reuşind să facă iubită liturgia, au gustat roadele fericite ale efortului lor sunt gata să le spună tuturor celorlalte mame că cele mai multe dintre ele se înşală în chip straniu asupra întrebuinţării familiale a duminicilor.

În general, se crede că ziua Domnului este plictisitoare în măsura în care este consacrată lui Dumnezeu. „Cât mai puţină evlavie şi cât mai multă plăcere", aceasta este formula pe care se caută a o aplica pentru a face duminica suportabilă copiilor şi pentru a-i reţine acasă. „Cât mai puţină evlavie" înseamnă o Liturghie scurtă, de preferinţă fără predică. „Cât mai multă plăcere" înseamnă cinematograf, reuniuni mondene, curse nebuneşti cu automobilul sau bicicleta şi restul.

Este nevoie de aer, de mişcare, de odihna spiritului, de plimbare, aceasta este înţeles, dar numai după ce s-a asigurat slujirea lui Dumnezeu. Adevărata duminică, aceea care mulţumeşte sufletul, nu este ziua goală de ideal şi de rugăciuni

pe care o trăiesc atâția creștini, ci este ziua oficiilor, a instrucțiunii, a rugăciunii, a cântărilor, a procesiunilor, a sacramentelor primite. Copiii care nu au fost, de la început, formați la acest regim nu-l înțeleg și nu-l vor înțelege niciodată. Dar cei a căror mamă a știut să organizeze duminica după planul Bisericii, care este voința lui Dumnezeu, gustă această zi privilegiată mai presus de toate celelalte zile ale săptămânii lor.

Motive puternice asigură succesul mamei care L-a pus pe Dumnezeu pe primul loc în preocupările sale duminicale. Copiii ei sunt botezați și din adâncul sufletului lor izvorăște instinctiv atracția lucrurilor supranaturale. Nu fără o profundă bucurie, duminica, acești tineri creștini își scaldă sufletul în lumina lui Hristos. Aceasta este pentru ei cea dintâi dintre toate bucuriile lor.

Acești copii sunt, de asemenea, oameni care se simt slabi, mici, lipsiți de toate. Ce suavitate să-L întâlnească pe Dumnezeul tare și milostiv, să-I ceară ajutorul! Și apoi, nu este oare o nevoie a cânta, a lăuda, a mulțumi, nu este oare o sărbătoare a se aduna pentru a celebra împreună măreția lui Dumnezeu și a simți că glasurile, amestecându-se într-un fascicul imens cu acela al lui Hristos, dobândesc o putere infinită?

Participarea la oficiile bisericii nu va împiedica duminicile să fie variate, vesele și pline de avânt, de sporturi, de jocuri, de plimbări, de reuniuni familiale, de interminabile partide între cete de veri sau de prieteni.

Visul ar fi ca ziua să se încheie, ca în bunele familii de odinioară, printr-o lectură din Evanghelie și un Rozariu. Atunci copiii ar merge la culcare în pacea inimii.

Mai târziu, cei care au trăit aceste duminici și le-au iubit, întorcându-se la amintirile copilăriei lor, își vor binecuvânta mamele pentru că li le-au procurat. Ei nu vor avea, ca atâția alții, să constate că primele lor greșeli, acelea care le-au creat lanțuri de obișnuințe, acelea care i-au legat în indiferența practică, au fost păcate săvârșite în cursul unor duminici risipite.

PARTEA A DOUA

Marele efort al mamelor pentru a pregăti

Inimi curate

În paralel cu formarea religioasă, mama trebuie să-și înzestreze copilul cu o curăție fără pată. Întreprindere delicată, care cere tact, perseverență și care nu va reuși decât dacă mama este ea însăși foarte pregătită să o întreprindă. Or, în mediile moderne, au oare tinerele mame această pregătire? Foarte avertizate, poate, asupra adevărurilor de igienă și puericultură, ele sunt în general foarte puțin avertizate asupra principiilor

psihologice și morale care cârmuiesc practica curăției. Chiar și mamele aud în lumea actuală, puternic păgânizată, vorbe care le dezorientează; sunt supuse unor mode și unor uzanțe care sunt în contradicție cu cea mai elementară înțelepciune.

Paginile care urmează își propun să le dea mamelor luminile de care au nevoie asupra acestei chestiuni a formării inimilor curate.

Un prim capitol va încerca să le învețe să dezvolte la copil sentimentul pudorii, care este marea barieră sau, cum ar spune savanții, autoapărarea împotriva viciului necurat. Acest prim capitol se va intitula: **A crea pudoarea**.

Al doilea capitol: **A-l avertiza pe începător**, le va învăța pe mame arta de a deschide, fără a-i scandaliza, ochii celor care intră, cu totul naivi, în vârsta critică, pentru a-i păzi de deprinderile rele pe care le contractează prea adesea copiii nepreveniți.

Al treilea capitol: **A iniția**, le va da mamelor sfaturile necesare pentru a ști să spună totul când trebuie și cum trebuie acelora dintre copiii lor care vor intra în viață.

Al patrulea capitol: **A-și așeza copiii**, le va învăța pe mame că sarcina lor de formare a inimilor curate nu va fi încheiată decât în ziua în care îi vor fi pus pe aceia dintre ei pe care Dumnezeu nu-i cheamă la Sine la adăpostul Sacramentului Căsătoriei, într-un cămin încântător.

CAPITOLUL ÎNTÂI - A CREA PUDOAREA

Autoapărarea.

Împotriva germenilor bolilor, Creatorul, infinit de înțelept, a dat trupului nostru mijloacele de a se apăra el însuși. Un organism sănătos trebuie să învingă microbii.

Din punct de vedere spiritual, la fel se întâmplă. Împotriva asalturilor necurăției, Dumnezeu a pus în noi o autoapărare: aceasta este pudoarea.

Pudoarea este virtutea care înconjoară trupul nostru cu un respect religios. Ea îl închide într-o barieră care îl face inaccesibil indiscreților și îl așază deplin la el acasă. Pentru a-i viola pacea, trebuie răsturnat acest gard. Dacă este solid, efortul necesar va fi considerabil. Dacă ar fi slab, un bobârnac l-ar pune la pământ.

Se vede, așadar, interesul pe care îl au mamele de a dezvolta cu intensitate la copiii lor sentimentul pudorii. Aceasta îi va

adăposti împotriva incursiunilor tuturor adversarilor curăției lor. Un copil care știe să roșească în fața unei încercări nepotrivite, care se ține cu modestie, care își supraveghează privirile, acel copil se asigură împotriva primejdiilor îndepărtându-le dinainte. Cel care nu se teme de nimic, nici de un gest provocator, nici de un cuvânt echivoc, nici de o conversație primejdioasă, acela aleargă spre cădere.

Formarea inimilor curate va trebui să înceapă printr-un efort matern stăruitor, îndreptat spre a crea la copii un viu sentiment al pudorii. Mamele vor găsi în această virtute un ajutor puternic și statornic pentru păstrarea atât de grea a castității desăvârșite la tineri.

Cum se face că atâtea mame nu înțeleg aceste adevăruri? Ele s-ar crede decăzute dacă nu ar fi, împreună cu moda și cu oamenii lumești, profesoare, poate inconștiente, de indecență și libertinaj. Sub pretextul că nu trebuie să se singularizeze, copiii sunt aruncați în valul uriaș al celor care, disprețuind legile curăției, aleargă spre iad, în vreme ce ar fi fost atât de ușor să se evite această nenorocire acționând după regulile creștine.

Instinctul natural.

Pentru a dezvolta pudoarea la copil, mama nu va avea nicidecum nevoie să-l fortețeze, căci acest sentiment este înnăscut în cel mic. Dacă în primii ani nu dă aproape deloc manifestări personale ale ei, de îndată ce ajunge conștient de

sine, este purtat cu totul firesc să ascundă ceea ce nu trebuie arătat, iar când lipsește împotriva pudorii, simte în sine o remușcare. Această remușcare se întipărește viu în memorie, căci nu este rar să întâlnești oameni mari care se acuză până la sfârșitul vieții de indecențe săvârșite în prima lor tinerețe.

Sarcina educatoarei care dezvoltă pudoarea la copil este deci ușoară: ea urmează înclinația temperamentului. Mama care caută, dimpotrivă, să-și emancipeze copiii de așa-zise scrupule stânjenitoare impune o răsucire firii lor. În loc să-i formeze, adică să desăvârșească ceea ce au bun, ea îi deformează, adică distruge calitățile pe care le posedă pentru a le înlocui cu defecte care li se creează. Copilul normal este modest, rezervat. Așa ni-l închipuim. Ne așteptăm să-l găsim învăluit în curăție: este simpatic, îl iubim. Copilul obraznic, fără reținere, cu limbaj îndrăzneț, cu atitudini nepotrivite, este respingător.

Mamele să nu ezite, așadar, oricare ar fi prejudecățile epocii lor sau ale mediului în care trăiesc, să întreprindă această lucrare minunată care constă în a dezvolta pudoarea la copil.

Încă din leagăn.

Deprinderile bune sau rele încep cu primul act. Mamele trebuie, încă de la nașterea copilului, să-i evite anumite atingeri care ar fi atentate la pudoarea lui și ar încărca viitorul său cu tendințe vătămătoare.

Uneori, una dintre persoanele care se ocupă de copil are ideea rea, fie pentru a-l face să tacă, fie dintr-o pasiune indiscretă, de a-l gâdila în regiunea foarte sensibilă a organelor generatoare. Mamele să evite această nenorocire! Copilul nu-și dă nicio seamă precisă de impresia pe care o simte, dar răul nu este mai puțin împlinit.

Orice senzație, orice gest, orice zguduire nervoasă este înregistrată automat în creierul atât de suplu și atât de receptiv al pruncului. O urmă este creată. Filosofii o numesc imagine motrice. Ea rămâne de neșters și are drept rol să facă organismul să reproducă actele înseși care au cauzat-o. Mama va fi uimită, peste opt sau zece ani, să constate la copilul ei o propensiune foarte vie de a duce mâinile în acele regiuni. Se neliniștește. Se întristează. Sărmanul micuț! I s-a creat această deprindere rea.

Dacă mamele veghează, dacă sunt pe deplin sigure de acelea pe care le întrebuințează în jurul leagănelor, drăgălașii prunci rumeni vor crește la adăpost de primejdia care îi amenință pe ascuns.

A evita goliciunile.

Dacă accidentele despre care tocmai s-a vorbit sunt, din fericire, destul de rare, mult mai frecvente sunt rănile aduse pudorii prin goliciuni.

Mama nu bănuiește adesea influența pe care o au asupra copilului expunerile propriului său trup. Chiar ea este cea dintâi care se amuză să le favorizeze. De îndată ce copilul se ține pe picioare, stând în picioare în leagănul său, ea îl face să sară fără haine și îl găsește încântător. Când începe să meargă, mama îl lasă cu plăcere să zburde pe covor. Este atât de frumos acest micuț! Este fotografiat cu totul gol în poze felurite, ca și cum acest trup grațios ar fi la dispoziția tuturor!

Dacă mamele săvârșesc un păcat, nu aceasta este chestiunea, dar este sigur că ele comit o gravă imprudență. Ele lucrează la înăbușirea sentimentului pudorii în copil. Într-adevăr, îl deprind să etaleze ceea ce mâine îi vor cere să acopere. Este învățat să înlăture orice jenă. Spectacolul nu dă loc niciunei protestări din partea părinților, ci mai degrabă unor aprobări entuziaste. Copilul, în logica lui foarte dreaptă, înregistrează acest exercițiu ca fiind excelent și îl execută cu bucurie, fără constrângere. Deprinderea este luată. Dacă necesitățile temperaturii și ale societății îl silesc astăzi pe copil și, mai târziu, pe adolescent să se acopere, el nu va considera haina ca fiind înainte de toate zidul de apărare al curăției sale. De aceea, la prima ocazie va ști să o lepede, și cu ce ușurință! Îi va trata drept înapoiați pe oamenii care se vor mira de dezinvoltura lui!

Mamele trebuie să evite cu grijă să creeze la copiii lor asemenea tendințe. De aceea, nu îi vor tolera niciodată fără haine. Îndată, dacă pruncul caută să se expună, îl vor îmbrăca

sau îl vor pune în pat. Dacă a neascultat, va fi certat. Energia maternă în acest punct trebuie să fie neclintită.

Sculările și culcările se vor face cu decență. Trebuie evitat felul care ar consta în a-l dezbrăca pe copil cu totul de hainele de zi înainte de a-i trece pe cele de noapte. Schimbarea piesă cu piesă este singura care trebuie practicată; ea păstrează pudoarea și împiedică răcirea. Mamele să nu protesteze spunând că asemenea precauții cer prea multă osteneală. Acolo unde este datoria, nu mai trebuie calculat.

A împiedica privirile copilului asupra lui însuși.

Silindu-l pe copil să se îmbrace, mama îl ferește să-și arunce privirile asupra lui însuși. Privirile asupra propriei persoane devin cu ușurință prilej de păcat. Trebuie deci să se abțină de la ele, afară de cazul în care există un motiv drept, de pildă îngrijiri medicale sau igienice. Când copilul, crescând, va ajunge la vârsta pubertății, privirile de curiozitate asupra propriei persoane îi vor fi interzise. De ce să i le permitem acum, când este mic? De ce să creăm o obișnuință care va trebui corectată mai târziu? Dacă pruncul este format să evite ispita, nu va fi el într-o zi mai puternic împotriva ei decât dacă, pentru a fugi de ea, va trebui să opereze o îndreptare, întotdeauna dureroasă? Înțelepciunea mamelor trebuie să prevadă, în zilele pașnice ale copilăriei, perioadele tulburate ale tinereții: să-i echipeze de astăzi pe cei mici cu armele care le vor fi indispensabile mâine.

Aici se pune o întrebare la care prea multe mame răspund negativ: „Trebuie pus copilului un chilot pentru a-l face să-și ia dușul sau baia?" — „La ce bun? strigă ele; un costum, fie și rudimentar, este o stânjeneală, iar micul scăldător nu are niciun spectator care să poată fi scandalizat."

Stânjeneala este foarte ușoară dacă are un avantaj moral; mamele vor ști să o impună; de altfel, ea va dispărea în virtutea obișnuinței, iar copilul, deprins să nu fie niciodată gol, va primi cu bucurie să se acopere.

Este adevărat că pruncul este singurul spectator: nu scandalizează pe nimeni... afară de sine însuși. Nu este el acolo? Nu va fi ispitit să poarte asupra lui însuși priviri curioase, repetate, prelungite? În primele timpuri, când pruncul nu vede nimic precis și nu distinge, poate fi scăldat gol; nu va suferi din aceasta. Dar de îndată ce copilul dobândește o conștiință limpede a lumii și a propriei persoane, pot apărea tulburări grave. Unele mame nu cred aceasta. Ar fi mai neîncrezătoare dacă anumiți copii le-ar mărturisi, așa cum o fac preoților, greșelile de necurăție săvârșite cu prilejul băii.

...și de asemenea privirile asupra celorlalți.

Dacă mama trebuie să obișnuiască pe copil să nu se privească niciodată fără un motiv serios, ea își va pune tot zelul pentru a-l împiedica să-i vadă pe ceilalți.

Câte mame profesează în această chestiune principii de libertate totală! Ele declară că este imposibil, într-o familie cât de cât numeroasă, să-i împiedici pe frați și surori să se vadă între ei. Nu este oare mai bine, de atunci, să lași pur și simplu împrejurările să se desfășoare? Copiii nu se miră, găsesc cu totul firesc să fie așa și ajung să nu dea nicio importanță goliciunilor. Oare acest fel de a face nu îi pregătește să vadă mai târziu fără emoție lucruri care i-ar tulbura dacă ar fi fost păziți cu gelozie de ele? Mamele adaugă că acești copii, astfel avertizați prin fapte, sunt tot atât de curați și de delicați ca ceilalți și poate mult mai puțin căutători, curiozitatea fiindu-le satisfăcută. De atunci, nu se iau aproape deloc precauții pentru a păstra pudoarea; de pildă, în timp ce copilul este în baie fără cel mai mic șorțuleț, frații și surorile se joacă făcând să plutească bărcuțe. Toată lumea poate asista la toaleta pruncului.

Această morală este ușoară. Nu scutește ea de o mare povară de vigilență și de osteneli materiale? Este atât de simplu să lași lucrurile să meargă! Este o metodă plăcută, căreia i se iartă cu ușurință inconvenientele, pe care se evită a le constata, în schimbul odihnei pe care o procură.

Este cumplit să creezi la cei mici deprinderi rele. Mama obișnuiește ochii să vadă fără scrupul ceea ce, într-o zi, va fi materie de păcat de moarte. Nu îi va fi îngăduit copilului care atinge vârsta rațiunii să privească voluntar organele sexuale ale altuia, fie băiat, fie fată, fără a se expune unei greșeli grave. Mama să respecte bunul-simț neînduplecat al tinerilor care se

întreabă cum ceea ce ieri era larg îngăduit este astăzi strict interzis. Nu este oare mai bine, ca și pentru privirile asupra propriei persoane, să formezi copilul să facă binele, pentru a nu trebui apoi să-l îndrepți? Formările sunt ușoare; îndreptările uneori imposibile. Cum poate o mamă preocupată de curăția fiului ei să sacrifice în asemenea măsură bariera de autoapărare pe care o creează pudoarea? Sfântul Vincențiu de Paul înțelegea admirabil aceste adevăruri când recomanda stăruitor surorilor sale, în regulamentul Copiilor Găsiți, să ia toate precauțiile necesare pentru a-i împiedica pe cei mici să se vadă. El nu făcea decât să aplice teologia morală, care spune: „Trebuie mustrați copiii de ambele sexe care, din ușurătate, se descoperă unii pe alții, căci, deși acest păcat nu este mortal la această vârstă, el dispune la greșeli viitoare." Aceasta amintea papa Pius al XI-lea în Enciclica sa despre Educație.

Este oare cu putință?

Mamele, în număr mare, protestează. Ele spun că este imposibil să-i împiedici pe copii să se vadă. Exigența moralei este inaplicabilă practic, mai ales dacă locuința este mică, copiii numeroși sau foarte apropiați ca vârstă.

Mamele vigilente afirmă, la rândul lor, că, printr-o bună organizare, le-a fost ușor să-și păstreze în chip desăvârșit copilașii. Desigur, și-au dat osteneală, dar astăzi sunt răsplătite, căci au copii de o curăție ideală.

Trebuie totuși să recunoaștem că, într-o zi sau alta, ochiul copilului va întâlni în chip fatal obiectul oprit. Acest accident nu are nimic grav dacă se întreține în mintea celui mic gândul că Bunul Dumnezeu nu îngăduie să fie văzute asemenea lucruri și că o privire voită ar fi vinovată. Această amenințare a ofensării lui Dumnezeu îl impresionează adânc pe micul botezat, care va lua aminte să nu-și arunce niciodată ochii acolo unde nu trebuie. Astfel, această recomandare a mamei face din copil un colaborator în lupta pentru curăție. El va fi ajutorul mamei sale pentru a evita lipsurile.

Este aceasta de dorit?

Mamele care declară că au adoptat metoda libertății privirilor pentru a-și feri copiii de descoperiri neașteptate cad într-o mare iluzie. Ele evită, desigur, uimiri viitoare, dar procură curiozități prezente, ceea ce constituie o pagubă, copilul nefiind încă la vârsta la care să poată suporta acest mic început de cunoaștere.

Copiii întreabă despre tot ceea ce văd.

Ei tac asupra celor pe care le ignoră. Cei care nu au văzut niciodată nimic necuviincios nu au nici o întrebare de pus asupra acestui subiect. Cei care, având o privire fugară și probabil involuntară, nu vor vorbi nici ei, fiindcă socotesc că Dumnezeu oprește deopotrivă a vorbi despre aceste lucruri și a le privi. Astfel, mama care urmează regulile modestiei creștine are toate șansele să nu fie nevoită să răspundă la

întrebări premature. Mama aplică celor foarte mici regula sfântului Pavel: „Lucrurile acestea nici să nu fie numite între voi."

Dimpotrivă, copilul care are libertatea privirilor o va întreba în chip fatal pe mama sa. El vrea să i se explice pentru ce-ul și cum-ul celor pe care le-a văzut. Ce poate ea răspunde? Fraze evazive, cu care micul cercetător exigent nu se va mulțumi. Înaintea lui, taina a fost așezată pe nedrept și prematur. Imaginația lui lucrează pentru a o dezlega. N-ar fi fost oare mai bine să fie lăsat acest mic suflet într-o neștiință care i-ar fi dat pacea? Fiecare lucru la vremea lui. Celor foarte mici, nevinovăția; adolescenților, vegherea; celor mari, lupta. Să respectăm etapele.

Ajutorul fetei mai mari

Mamele pun o problemă: dacă se admite că un copil nu trebuie să-l privească pe altul, oare o mamă lucrează imprudent cerând fetiței sale de vreo zece ani să o ajute la îngrijirea ultimilor prunci?

Și totuși, cât de prețioasă și de inteligentă ar fi colaborarea ei!

Dificultatea este ușor de rezolvat. Din moment ce există un motiv suficient pentru a le purta, privirile nu mai sunt oprite. Fetița va face pe tânăra mamă cu o seriozitate netulburată. Ea nu va avea nici o uimire rea, având conștiința că împlinește o datorie, iar instinctul ei matern se va exercita deja în bucurie.

Mamele să nu se jeneze, așadar, să se lase ajutate de aceste mici ajutoare fermecătoare și devotate. Dar să binevoiască a observa că nu le-ar veni ideea, afară de împrejurări excepționale, să ceară unui băiat să le facă acest serviciu. El nu ar avea nici îndemânarea, nici poate discreția. În timp ce ar ține acel mic trup, cine știe dacă pasiunea bărbătească nu s-ar trezi în adâncul sufletului său și dacă nu ar deveni curios și, să ne temem, necuviincios. Mama să-l lase la jocurile lui zgomotoase.

A îmbrăca copilul

Când te gândești că există pentru copii mode tot atât de tiranice ca pentru oamenii mari! Mamele nu se înspăimântă mai mult pentru cei mici decât pentru ele însele de contrasensurile lui „așa se poartă". Ele ascultă de marele croitor mai docil decât de Dumnezeu. Când marii dictatori ai eleganței măgulesc instinctele materne, sunt siguri că vor fi urmați cu entuziasm. Mama admiră trupul copilului ei și îl găsește frumos: bravo modei care îl expune! Puțin contează dacă cel mic suferă de frig, dacă pulpele i se înroșesc de ger; hainele se scurtează fără modestie.

O mamă grijulie pentru curăție reacționează împotriva unor asemenea procedee, care i-ar răpi copilului modestia ce îi face farmecul. Organismul lui are nevoie de veșminte călduroase; de ce i se refuză? Aceste mici trupuri grațioase au drept la respect; de ce sunt date tuturor privirilor?

Costumele insuficiente au, pentru viitorul copilului, urmări cumplite. Obișnuința se ia de la primul act. Copilul obișnuit să arate totul nu va mai avea mai târziu nici un scrupul să continue. Se deplânge lipsa totală de reacție a femeilor, chiar creștine, împotriva modelor necuviincioase. Cum ar putea ele să reziste? De la naștere trăiesc în dezbrăcare. Dezvoltura și îndrăzneala lor datează din costumul lor de copil. Dezgolindu-i pe cei foarte mici, se pregătește goliciunea celor mari. Dacă mamele ar cunoaște urmările lipsei lor de prevedere! Mai târziu vor avea regrete. De ce să nu fie tăiată obișnuința de la rădăcină?

De altfel, fără a aștepta viitorul, hainele prea scurte au chiar din clipa de față neajunsuri foarte grave pentru acești dragi micuți. Ispita necurăției este înlesnită prin coborârea barierelor. Este atât de ușor să treacă mâna... Trebuie ridicat atât de puțin pentru a strecura o privire curioasă... Când copiii se joacă fără să facă zgomot, mamele au pace și îi lasă în voia lor. Această liniște nu este întotdeauna semn bun: se joacă de-a doctorul... sau de-a gospodăria mică... Săracele mame!

Să se țină piept cu bărbăție modei stupide și vinovate. Mai ales să nu se ia, pentru a o urma, pretextul că în magazine nu se găsește nici un costum potrivit. Oare mamele nu mai au ace? Nu mai știu să coasă? Dacă, în toate gospodăriile cinstite, s-ar începe confecționarea, marii creatori, tulburați de această concurență spontană, ar scoate degrabă modele satisfăcătoare... Dacă mamele ar fi voit!...

A răspunde întrebărilor

Copiii sunt niște întrebători teribili. De îndată ce taina vieții începe să-i frământe, pun mamei lor întrebări foarte stânjenitoare. Trebuie oare să li se răspundă? Și cum?

Un mare principiu trebuie să cârmuiască vorbele mamei: nu trebuie niciodată înșelat copilul. El și-ar pierde toată încrederea în ea în ziua în care ar descoperi că ea a abuzat de credulitatea lui. Așadar, niciodată să nu se recurgă la explicațiile ușoare și prostești care au amăgit prea multe mici inteligențe: nou-născuții vin din varză, sunt cumpărați de la piață etc.

Astfel, când curiosul întreabă de unde vin copiii, mama nu trebuie să le ascundă originea. „Ei vin de la mama lor; sunt formați de Dumnezeu foarte aproape de inima ei." Departe de a se scandaliza de o asemenea declarație, cel mic sare de gâtul mamei sale și o sărută cu și mai multă iubire. Un bun canonic, dintr-o familie de doisprezece copii, povestea că o auzise întotdeauna pe mama sa spunându-le: „Nu-mi faceți supărare, căci am avut multă osteneală să vă aduc pe lume!" El adăuga: „Am știut întotdeauna că veneam de la mama mea, de aceea am iubit-o cu ardoare!" Greșesc mamele care văd scandal pretutindeni și care, pentru a nu mira copilul printr-un adevăr, îi servesc o minciună și mai uimitoare.

Experiența arată că, în realitate, nu există nici un inconvenient în a da copilului un răspuns limpede. Desigur, trebuie așteptat

ca el să pună întrebarea. Dacă tace, i se respectă tăcerea. Dar dacă întreabă, curiozitatea lui să fie satisfăcută. Ceea ce copilul nu trebuie să știe este „pentru ce-ul" prezenței copilului la mama sa. Această cunoaștere ar fi prematură și de nesuportat pentru el. De altfel, cercetarea copilărească nu merge de obicei până acolo. Dacă ar ajunge acolo, atunci mama ar răspunde printr-un adevăr strict. Ea ar spune că Bunul Dumnezeu dă mamelor această favoare. Copilul creștin va fi întotdeauna mulțumit de această explicație, căci Bunul Dumnezeu îi apare atât de mare, atât de bun, atât de puternic...

Dând ca pricină faptelor tainice puterea lui Dumnezeu, mama va răspunde întotdeauna cererilor care nu pot fi satisfăcute. De pildă, o mamă era întrebată de un copil de opt ani care voia să știe cum recunosc părinții, la naștere, un băiat de o fată. Această întrebare dovedește în favoarea educației date în acea familie, căci este limpede că acest micuț, cel mai mare dintre șase, nu aruncase niciodată o privire indiscretă asupra surorilor sale. Mama răspunse astfel: „Bunul Dumnezeu dă părinților puterea de a deosebi." Copilul strigă: „Mulțumesc, mamă!" și nu stărui.

Dacă copilul, fiind prin firea lui observator, a făcut remarci personale, mama să nu încerce, în răspunsurile ei, să-i dovedească copilului că s-a înșelat. El nu ar crede nimic și mama și-ar pierde prestigiul. Astfel, cel mic a observat că la fiecare prunc mama lui este bolnavă... că medicul vine... că mama se îngrașă... El întreabă: „Mamă, nu vom avea oare un frățior?" „Da, dragul meu." Copilul este fericit. De altfel, cei

mici trag cu urechea. Un băiat de patru ani le vestea triumfător celor mai mari că aveau să aibă o surioară, fiindcă o auzise pe mama sa spunând unei doamne că tricotează pentru viitorul ei prunc. Copiii sunt în viață. Ei au tăria și harul de a-și purta partea lor.

Răspunsurile limpezi și categorice împiedică imaginațiile să lucreze. Mamele vor veghea să nu deschidă poarta, prin cuvintele lor echivoce, unor presupuneri fără sfârșit, care ar tulbura mințile copilărești. Se vor feri să se indigneze de întrebări indiscrete, să-i certe pe copiii care li le pun, să se scandalizeze, căci toate aceste atitudini puțin sincere apar în mintea copilului pline de subînțelesuri care i se ascund și pe care se va îndârji să le caute. Mai bună este îndrăzneala și loialitatea: neajunsurile unei cunoașteri pe măsura lui sunt mai mici decât ale unei neștiințe care aprinde nebunește curiozitatea. Așa gândea o mamă pe care fiica sa o întreba. Această fetiță, în vârstă de doisprezece ani, văzuse venind pe lume șase frați și surori. Foarte observatoare, ea își notase în minte toate amintirile a ceea ce putuse percepe în jurul nașterilor. Știa de multă vreme că pruncii vin de la mama lor. Într-o zi, pe neașteptate, o întreabă pe mama sa: „Mamă, cum vin copiii, cu capul sau cu picioarele?" Mama, fără să arate cea mai mică surprindere și cu încă și mai puțină ezitare, răspunde: „Cu capul." — „Atunci, reia fetița, îi purtăm cu capul în jos." În aceasta logica ei copilărească se înșela. Ea se întoarse, mulțumită, și nu mai vorbi niciodată despre aceasta.

Mamele să invoce adesea pe Duhul Sfânt, să-I ceară darul sfatului. Au atâta nevoie de el în toată această lucrare măreață a formării modestiei în jurul acestor suflete curate!

CAPITOLUL II - A-I PREVENI PE ÎNCEPĂTORI

Avertisment, nu inițiere

A trecut multă vreme de când copilul aleargă. Formării pruncului în care mama crea modestia îi va urma aceea a adolescentului, în care apar primele semne ale pubertății.

În acest moment, misiunea formatoare devine delicată. Mama nu are încă datoria de a iniția în viață această mică ființă de zece ani, căreia i-ar dăuna o cunoaștere dată prea devreme; dar ea este însărcinată să-și prevină copilul împotriva greșelilor de necurăție și a obiceiurilor rele care se nasc începând de la această vârstă și devin, când nu au fost descoperite la timp, aproape imposibil de smuls din rădăcină.

Problema care se pune este cu adevărat greu de rezolvat. Trebuie supravegheat fără a părea că se supraveghează, avertizat, dar încă nu instruit, pătrunse tainele acestui mic suflet fără a-i trezi bănuielile, sfătuit și ținut cu fermitate pe

cărările curăției, fără a-i face cunoscute adevăratele motive ale jertfelor care se impun și ale precauțiilor ce trebuie luate.

În fața acestei sarcini, cele mai multe mame, descurajate dinainte, părăsesc lupta și trec pe lângă adolescentul lor, în acești frumoși ani ai formării sale trupești și spirituale, fără a voi să bănuiască primejdiile care îl apasă; altele, dimpotrivă, neliniștite, caută să-și exercite cât mai bine cu putință rolul lor măreț.

Pentru a le ajuta pe acestea din urmă și pentru a le scoate pe cele dintâi din apatia lor sunt scrise aceste rânduri. Să nădăjduim că ele vor arunca lumină în mintea neliniștită a mamelor.

Cea mai bună prietenă

Mama nu poate împlini rolul care îi este încredințat pe lângă adolescenții ei decât dacă este cea mai bună prietenă a lor.

Prietenul nostru este ființa aleasă care ne stăpânește tainele. Îi spunem totul. Îi cerem sfat. Îl ascultăm. El este prelungirea sufletului nostru. El este farmecul vieții noastre. Dacă este bun, înțelept, luminat, mergem pe calea dreaptă. Este el de duh rău, fără judecată, pătimaș, pervers? Vai de cel care i-a dat inima sa.

Adolescentul, care înfruntă dificultăți nebănuite, are nevoie, mai mult decât oricine pe lume, de un prieten. Cum se va

cârmui el în viață, într-o epocă prin ea însăși foarte grea, atunci când este lipsit de orice experiență, dacă nu găsește lângă el sufletul frate? Instinctiv, copilul, crescând, simte nevoia unei lumini și a unui sprijin. El se încredințează cu ușurință, își deschide de bunăvoie inima, se atașează repede de cel care răspunde setei sale de destăinuire.

Cine va fi acest prieten? Este cu totul arătat: trebuie să fie tatăl sau mama. Ce alte persoane pot lua în mâini adevăratele interese ale copilului? Nu au ei aceleași motive ca el de a voi binele său? Nu au ei experiența vieții, unită cu înțelepciunea și virtutea? Nu sunt ei prezenți în toată viața lui și, prin urmare, mai capabili decât oricare altul să urmărească evoluția sufletului și a trupului său și să-l sfătuiască?

Cel mai adesea, totuși, în fapt, mamei îi revine acest rol pe lângă cei foarte mici. Ea este mult mai amestecată în viața lor decât tatăl. Toate îngrijirile le sunt date de ea. Ea veghează la hrana și la întreținerea lor, la ea aleargă neîncetat. Ea este îngerul lor păzitor, ocrotitoarea lor: este cu totul firesc ca începuturile vieții lor conștiente să țină, pentru cei mai mulți copii, mult mai mult de mamă decât de tată. De altfel, în general, tatăl o lasă bucuros pe mamă să exercite acest rol care i se potrivește atât de bine. El stă în culise, de unde adesea îi suflă actriței dramei care se joacă vorbe potrivite.

Mamele trebuie deci să știe că au de luat un loc lângă inima copiilor lor, un loc pe care nu trebuie să-l lase nimănui altcuiva.

Se pare că cele mai multe dintre ele nici nu bănuiesc acest rol pe care trebuie să-l joace, acela al celei mai bune prietene. Ele își închipuie că, fără altă precauție, din moment ce sunt mame, copilul le va spune totul și li se va încredința. Astfel așteaptă din partea celor mici o intimitate care nu vine niciodată. Se miră, se scandalizează și acuză firea închisă a copiilor lor. Să se osândească mai curând pe ele însele: nu au făcut nimic pentru a deschide această mică inimă și pentru a-i atrage prietenia. Ele au iubirea lui filială, au asupra lui autoritatea, obțin ascultarea materială, dar inima le scapă. Ar fi trebuit să-și amintească acest mare principiu: „soarta face părinții, alegerea face prietenii", și să se propună alegerii acestor mici suflete care nu cereau nimic mai bun decât să le aleagă drept confidente pe acelea pe care le iubesc mai presus de toate.

Cu mare tristețe se constată cât de puțină intimitate au, în anumite medii, mamele cu copiii lor. Într-o regiune rurală, adânc atașată de credința sa și de practica religioasă, bunul paroh observa cu durere că nu domnea în ansamblul parohiei sale nici o concordanță sufletească între mame și fiicele lor, și încă mai puțin cu fiii lor. Se locuiește, se mănâncă, se muncește, adesea chiar se roagă împreună, dar nu se este decât alături unul de altul. Convorbirea nu trece dincolo de chestiunile materiale sau de flecărelile zilei; nu există niciodată comunicare a inimii și a ideilor.

Acest rău domnește în multe familii din toate mediile: rurale, muncitorești, burgheze, aristocratice; în acestea din urmă

poate mai ales, căci partea personalului domestic este uneori atât de mare pe lângă copil!

Sunt oare mamele vinovate de această părăsire? Ele sunt mai degrabă neștiutoare cu privire la rolul pe care l-ar fi putut juca și la mijloacele ce trebuie folosite pentru a deveni prietena. Cine le-a învățat vreodată acestea?

Trebuie cu orice preț ca ele să devină, pe lângă dragii lor micuți, acea mare sfătuitoare căreia nu i se ascunde nimic și ale cărei cuvinte cad ca niște oracole. Mama care și-a luat locul în inima copilului său îl va conduce în chip minunat printre obstacole, în timp ce cealaltă, care nu este prezentă decât din afară, nu va fi educatoare.

Prietenia urcă departe

Nu în ziua în care va trebui să dea sfaturi delicate trebuie mama să urmărească să devină marea prietenă. Ca toate obișnuințele, și aceasta urcă până la leagăn. Dacă intimitatea nu există dintotdeauna, ea nu se creează atunci când copilul începe să-și ia cunoștință de personalitatea sa și simte născându-se în el nevoia de independență. În această epocă a începutului pubertății, foarte iscusită ar fi mama care ar ajunge să pună stăpânire pe această tânără inimă care până acum i-a scăpat. Nu a știut să se facă stăpână pe ea atunci când era dornică să se dăruiască, mlădioasă și fără împotrivire: cum ar domina-o atunci când își închipuie că este capabilă să se lipsească de ceilalți?

Mai multe mame, ajunse la acest stadiu atât de grav al vieții copilului, regretă că asistă la nașterea forței lui virile ca spectatoare neputincioase, constatând dezvoltări pe care nu le conduc sau ravagii cărora nu le pot aduce leac, neavând nici limbaj pentru a se explica cu adolescentul, nici autoritate dobândită, nici acces la el asupra acestor subiecte intime. Tot ce pot face este să ia măsuri exterioare: să certe, să alunge din casă un anumit camarad, să stea de pază în jurul lecturilor. Astfel fac din datoria lor ceea ce pot împlini, dar mijloacele lor sunt restrânse, căci inimile nu sunt niciodată prizoniere ale forței; ele nu pot fi prizoniere decât ale iubirii.

Cum să devină prietenă?... A răspunde la toate

Mamele pun întrebarea: cum să facă pentru a sădi în jurul leagănelor rădăcinile adânci ale acestei prietenii?

Mijloacele sunt simple și firești: ele izvorăsc chiar din inima mamei. Cel dintâi constă în a răspunde cât mai bine la toate întrebările copilului.

Cei mici sunt niște curioși neobosiți. Ei vor să știe. Neîncetat au pe buze câte un „de ce". Trebuie să li se explice tot ceea ce văd, aud și simt. Devin obositori. Există tendința de a-i respinge.

Care va fi atitudinea mamei în fața acestei avalanșe de „de ce" și de „cum"?

Ea trebuie să înțeleagă, mai întâi, că această curiozitate copilărească nu este un capriciu, ci o trebuință. Cel mic trebuie să învețe. Dumnezeu i-a dat atracția de a ști și l-a înzestrat cu o memorie uimitoare: primii patru sau cinci ani ai copilului sunt aceia în care creierul lui lucrează cel mai mult; el înmagazinează o limbă cu nuanțele ei, sensul nenumăratelor cuvinte și felul de a exprima ceea ce simte. Epocă minunată, în care mama are în mâini toată puterea de a-și forma copilul după adevăr și virtute!

Dacă a înțeles această situație, mama are posibilitatea de a-l pune pe începător într-o comuniune desăvârșită de idei cu ea, fiind stăpână absolută pe răspunsurile sale, iar copilul neavând nici un mijloc de a le discuta. Minunată clipă a educației, de care o mamă doritoare de bine trebuie să profite. Să o facă având conștiința deplină a gravității misiunii sale.

Multe mame, din nefericire, nu-și prețuiesc puterea și, fără răutate, dar din neștiință sau neglijență, sabotează, dacă se poate spune astfel, aceste dintâi și atât de prețioase lecții.

Mai întâi, ele nu caută să învețe, ci să scape de întrebare. Copilul întreabă. El este serios. Mama nu-l crede. Ea își închipuie că se joacă, fiindcă este o prejudecată întristătoare, primită de prea multe mame, „că pruncul nu poate și nu știe decât să se joace". Atunci îl face să tacă brusc, ceea ce îl mortifică, sau îi răspunde orice, cu ușurătate, uneori fals, pentru a nu-și da osteneală și a termina mai repede. Tânărul curios primește răspunsuri insuficiente, care nu-l mulțumesc;

incoerente, care resping logica lui abia născută și neînduplecată. Copilul suferă. Se desprinde spiritual de mama sa, care nu dobândește influență asupra lui. O iubește, o îmbrățișează, o îndrăgește, dar nu împărtășește ideile ei. Această despărțire sufletească este încă nevăzută de amândouă părțile; cele două drumuri sunt foarte apropiate, dar deja diferite: curând își vor lua orientarea proprie.

Ce ar fi trebuit să facă mama? Să nu piardă nici o ocazie de a instrui și de a convinge. Fiecare „de ce" merita un răspuns adevărat. Mama trebuie să se considere un profesor neîncetat și să lucreze cu conștiința unui dascăl. Elevul soarbe cuvintele materne; este fericit și recunoscător pentru ele, fiindcă trebuința lui de a ști se satură. El gândește cu mama sa și ca ea. Era copilul sânului ei; devine fiul sufletului ei. Mama împlinește o a doua naștere.

Această comuniune de idei este temelia marii prietenii care se va statornici între mamă și copil. Când mama va voi să-și conducă adolescentul pe căile grele ale pubertății, cuvintele ei vor fi înveșmântate cu o autoritate de necontestat și, precum spune Scriptura, „nu se vor întoarce goale", ci își vor fi dobândit efectul.

...a fi răbdătoare

Există mame cu totul dispuse să răspundă la „de ce"-urile și la „cum"-urile copilului lor, dar care reușesc rău în această sarcină, fiindcă își pierd răbdarea.

Copilul este iritant. Stăruința lui este fără margini. Nevoia de a ști, care îl chinuie, îi răpește orice respect al împrejurărilor: taie vorba, insistă să se dea atenție întrebărilor sale, vorbește la biserică, în societate, pretutindeni; pune întrebări necuviincioase, cerând „de ce domnul nu are decât un ochi... de ce are nasul roșu... de ce are urechi atât de lungi... capul gol... sau părul alb?...”

Adesea mama este foarte rușinată. Copilul o exasperează. Se va mânia oare? Să se ferească bine de aceasta. Este vorba, mai presus de toate, de a nu rupe legătura prieteniei. O mânie, neînțeleasă de cel mic, care nu se știe necuviincios, ar pricinui o răcire în intimitate. Atmosfera se va încălzi repede, dacă mânia nu se repetă. Dar dacă se repetă adesea, temperatura scade treptat. Curând va fi de gheață. Copilul veșnic respins nu mai are bucurie să-și întrebe mama. Buzele tac, și inima lui de asemenea. Iată frumoasa prietenie dispărută. Ea nu se va mai întoarce niciodată.

Ce trebuie să facă mamele? Să folosească blândețea și să arate o mare înțelegere. Scopul lor dintâi este să nu piardă contactul. Pentru această sarcină trebuie să se jertfească: le va costa. Dar cât de răsplătite vor fi!

La toate întrebările puse, mama va răspunde fără a arăta supărare. Este ocupată cu lectura... să-și lase lectura și să dea atenție... Nu va spune: „Mă enervezi, termină... m-am săturat de întrebările tale.” Aceste respingeri descurajează copilul și îl desprind. Dacă cel mic devine prea stăruitor, mama îl va

îmbrățișa și îi va spune: „Dragul meu, las-o pe mama liniștită un minut, vezi că este ocupată, îți va vorbi după aceea." Copilul înțelege acest limbaj. Nu se supără. Se obțin astfel câteva clipe de pace. Asaltatorul nu va întârzia să reia ofensiva. Mama va zâmbi... va răspunde... și va începe din nou să ceară un minut de tăcere.

Sub acest regim, cel mic se simte acasă în inima mamei sale. El nu bănuiește jertfele pe care le impune. Nu le va prețui niciodată. Dar mama sa le face cu bucurie, fiindcă știe că domnește asupra acestei inimi și că îi stăpânește pârghiile de conducere.

Dacă întrebările puse sunt necuviincioase, de pildă despre barba, ochiul sau craniul domnului, copilul merită o mustrare publică. Mama o va face fără mânie, dar cu gravitate; va cere iertare din partea necuviinciosului de la persoana ofensată. Copilul va roși, dar prin această umilire copilul nu va pierde nimic, fiindcă mustrarea era meritată și spusă fără acrimonie. Apoi, în intimitate, în mijlocul gingășiilor și al mângâierilor, mama îi va explica copilului de ce a greșit și cât de rău ar fi să facă din nou. Astfel se statornicesc deja între cel mic și marea lui prietenă convorbirile intime care vor fi urmate de multe altele, dintre care unele decisive.

...a fi prezentă

Cum va statornici mama între ea și copilul ei o comuniune de suflet, dacă nu îi împărtășește pe deplin viața? Unele mame

sunt adesea afară: aleargă prin lume, ocupate cu vizite, distracții, alergături inutile. Cu greu le găsești acasă.

Când copilul vine de la școală, de la patronaj sau de la plimbare, primul lui cuvânt este acesta: „Unde este mama?" Dacă ea nu este acolo, chipul celui mic își arată dezamăgirea. Dacă este de față, aleargă la ea pentru a-i povesti tot ceea ce a făcut, a văzut sau a auzit de la plecarea lui. Toate amănuntele trec pe rând, cele mai neînsemnate, pe care mama le ascultă cu cea mai mare seriozitate și cu un adevărat interes. Ar fi păcat să se piardă, prin absențe obișnuite, toate aceste prețioase destăinuiri.

Mama va veghea, așadar, să fie întotdeauna prezentă în casă când copiii sunt acolo. Are drumuri de făcut: provizii, demersuri, vizite indispensabile. Toate acestea vor fi făcute repede, cu scopul de a fi înapoi în același timp cu copiii. Ei trebuie să simtă că mama lor îi urmărește și este întotdeauna gata să le dea audiență.

Dacă, din întâmplare, mama a ieșit, micuțul se va mângâia de dezamăgirea sa spunându-și: „Îi voi spune toate acestea diseară." În fapt, îndată ce mama sa s-a întors, aleargă să-i facă povestirea. Dar dacă ea nu este niciodată acolo, copilul se obișnuiește să nu o mai caute, se închide în sine și niciodată mama nu-i cunoaște tainele. Aspră meserie este aceea de educatoare: ea ține înlănțuită. Dar nu este oare o bucurie să porți legături atât de dulci?

...a nu certa la întâmplare.

Unele mame se mânie pentru nimicuri. Nerăbdarea lor nu izbucnește numai cu prilejul întrebărilor nesfârșite ale copilului, ci pentru oricare dintre gesturile lui sau dintre strengăriile lui. La întâmplare și fără măsură, mama ceartă. Când micuțul face rău, el înțelege reacția maternă și nu se răzvrătește împotriva mustrărilor. Dar de câte ori, fără să fi săvârșit nici o greșeală, primește o dojană aspră! Asemenea procedee revoltă logica copilului, care are simțul dreptății. El știe că nu a meritat mustrarea. Astfel ajunge să nu mai țină seama de certări. Aceste mame, mereu mâniate, nu adresează decât foarte rar copilului lor un cuvânt de pace și de afecțiune liniștită. Dacă vreodată caută să vorbească în chip intim cu el, îl simt fugind, cu neputință de prins. Mama a pierdut încrederea. Micuțul nu-i va spune nici una dintre tainele sale. Teama inconștientă de o furtună îl reține în revărsarea sufletului său. Gura lui nu se deschide. Ea este poarta închisă a unei inimi care totuși ar fi vărsat atât de ușor sentimentele ce o umplu. Vai! prea numeroase sunt mamele nervoase care trăiesc în iritare. Să știe toate că au tăiat, între ele și micuții lor, drumurile prieteniei. Se vor căi într-o zi, când vor constata cât de prețioasă ar fi fost influența lor maternă. Se vor mira că fiii lor nu le ascultă! De ce, de atâta vreme, le-au astupat urechile?

...a se face de vârsta micuțului. Prietenia presupune o egalitate între suflete. După cum spune un vechi adagiu: „prietenia îi găsește pe oameni egali sau îi face egali." Pentru a

deveni marea prietenă a copilului său, mama trebuie să se adapteze desăvârșit la statura lui morală și să-i apară ca având gusturile, gândurile și slăbiciunile vârstei sale. Copilul vede lumea de la mica lui înălțime. Pentru el, lucrurile au o valoare proporționată cu starea sa sufletească, cu știința sa de acum, cu dorințele sale. Lucruri care par neînsemnate unei persoane mari au pentru el o importanță primordială. De pildă, stăpânirea unui trenuleț îl urmărește. Este o viziune a fericirii desăvârșite. Visează la el. Îl invidiază pe un camarad care face să meargă în cerc, pe șine, o locomotivă electrică. Sau este urmărit de gândul de a fi primul la ortografie. Este un ideal pe care caută să-l realizeze. Contează pe locul acela... dar iată-l numai al doilea: și izbucnește un șuvoi de lacrimi.

Ce atitudine va avea mama în fața acestor dorințe, aspirații, regrete, lacrimi, bucurii? Le va lua pe deplin în serios. Ele vor avea pentru ea aceeași importanță de prim-plan pe care o au pentru micuț. Își va pune în ele tot interesul. Nu va arăta niciodată plictiseală ascultând raționamentele naive și afirmațiile neașteptate ale tânărului vorbăreț. Copilul, simțindu-se înțeles, este fericit; se deschide spre a povesti tot ceea ce se petrece în sufletul său, cu o încredere deplină. Lucrurile care îl neliniștesc acum sunt, în realitate, neînsemnate, dar cele care îl vor preocupa peste câțiva ani vor avea o importanță capitală. Gura tânărului va fi fericită să le spună mereu, urechile mamei fiind gata să le asculte povestirea.

Să presupunem, dimpotrivă, că mama păstrează lângă copil atitudinea și raționamentele unei persoane mari: ea nu va fi înțeleasă. „Să te neliniștești pentru un trenuleț, aceasta nu contează în viață! Dacă ai avea grijile mamei tale, ai vedea că te gândești la nimicuri." Cuvinte adevărate în sine, dar cât de neîndemânatice. Ea va spune de asemenea: „Să verși lacrimi pentru un loc la ortografie! Păstrează-ți ochii pentru a plânge asupra lucrurilor care vor merita osteneala!" Rezultat: această doamnă care face pe marea respinge pe micuțul ei și îl închide pentru totdeauna. Ea gândește poate: „Când mă va ajunge în raționament, atunci ne vom înțelege." Poate; dar el nu va avea încredere, iar mama nu va juca rolul de prietenă. A se face mică împreună cu cei mici, iată marele secret al influenței. Dar pentru a se menține la nivelul copilului, mama va trebui să crească împreună cu el. Nu-l va socoti ca având întotdeauna șapte ani, greșeală în care cad atâtea mame. Își va modifica perspectivele odată cu acelea ale copilului, privind și ea cu ochi care se deschid și asistând împreună cu el la trezirea gândurilor sale de bărbat. Ce autoritate va avea cuvântul blând al mamei atât de iubite și ascultate cu atâta religiozitate în aceste ceasuri hotărâtoare!

...a crea atmosfera.

Mama nu se va mulțumi să aștepte cu răbdare revărsările sufletești, ci se va preocupa și să le favorizeze. Prietenia are clipele ei de plăcere, de destindere și de fericire. Dar îi trebuie mai ales ceasurile ei serioase. Mama se va strădui să creeze

momente de profundă intimitate, în cursul convorbirilor delicios de blânde, în timpul cărora, printre mângâieri și îmbrățișări, întreg sufletul copilului se va revărsa în acela al mamei. Aceste minute binecuvântate nu pot răsări decât într-o atmosferă care le favorizează. Nu în mijlocul jocurilor sau al timpului de studiu se va apuca copilul să vorbească. El nu va ceda decât chemării unor împrejurări atrăgătoare. Florile se deschid într-o temperatură caldă. Mama va trebui să caute a crea o atmosferă blândă în care sufletul să se dilate.

Dintre toate momentele zilei, acela care pare cel mai prielnic confidențelor este seara. Când noaptea a căzut și obloanele sunt închise, iar micuțul urmează să intre în acea specie de moarte care este somnul, atunci sufletul lui este mișcat. Un simțământ de teamă supranaturală îl cuprinde, se gândește la lucrurile serioase și ar vorbi cu bucurie despre ele. Tocmai atunci mama vine să învelească patul micuț și să spună noapte bună. Își pleacă fața și începe cu afecțiune să-și împărtășească gândurile. Revede ziua cu slăbiciunile și biruințele ei; îi amintește școlarului făgăduințele sale de muncă, cruciatului hotărârile sale de jertfă; se bucură de faptele lui bune și caută să-l facă să-și mărturisească greșelile. Copilul răspunde, se însuflețește, povestește. Sufletul lui este larg deschis, nici o taină nu se ascunde în adâncul inimii. A spus totul, binele și răul. Adoarme într-un vis frumos, pe deplin fericit.

Dacă mama a avut prevederea ca seara, sau în alte momente alese, să creeze aceste prilejuri favorabile întâlnirii sufletelor, ea posedă mijlocul de a exercita în chip negreșit asupra

copilului cea mai blândă și cea mai binefăcătoare dintre influențe.

Discursul imunizator.

Iată pubertatea apropiindu-se, cu primejdiile ei și, de asemenea, cu mărețiile ei. Mama pândește clipa prielnică pentru a face copilului primele deschideri asupra acestui subiect, spre a-l feri de primejdii și a-l orienta către o curăție conștientă și voită. Pe la opt, nouă sau zece ani, după caz, sună ceasul potrivit. Copilul nu a văzut și nu a auzit încă nimic care să-l poată scandaliza sau instrui. Cu atât mai bine: căci este urgent ca mama să ajungă cea dintâi. Deja începe să se teamă să nu fie întrecută de vreun apostol al răului, la această vârstă profesor de viciu. De câtăva vreme, îl întreabă pe copilul său asupra lucrurilor despre care au fost convorbirile lui: constată că au rămas curate, căci el nu ar fi lipsit să-i împărtășească mirările sale. Totuși este timpul să se hotărască a vorbi: de aceea caută prilejul.

Despre ce anume va fi avertismentul? Mama va găsi cu ușurință un pretext pentru a începe subiectul. Copilul a auzit câteva fraze care îl uimesc, ori a rostit un cuvânt ușuratic, ori a făcut un gest indecent... Mama îl mustră îndată pentru aceasta și îl întreabă: „Știi tu de ce acest gest, acest cuvânt sunt rele? Pentru că ele sunt potrivnice curăției." Și cum copilul nu pare să priceapă, ea reia: „Știi tu ce este curăția?"

Copilul, care a auzit adesea pronunțându-se acest cuvânt învăluit în mister, o roagă stăruitor pe mama sa să i-l explice.

Mama nu se lasă rugată: „Curăția, spune ea, este respectul față de propriul trup. Acest trup, Bunul Dumnezeu l-a încredințat pazei tale. Va trebui să I-l înapoiezi fără a-l fi irosit sau pângărit vreodată.

În acest trup, o simți tu însuți, sunt părți care trebuie tăinuite. De ce? Pentru că sunt comori de o valoare fără asemănare. Nu le vei cunoaște prețul decât crescând.

Când cineva are o comoară, o închide. Nu ți-ai pune economiile pe pragul ușii. Te-ai teme să nu-ți fie furate. Tot așa și această comoară pe care o porți în tine, trebuie tăinuită pentru ca niciun om rău să nu ți-o răpească. Iată de ce pudoarea și decența sunt păzitoarele mădularelor tale celor mai de preț.

Prin urmare, nu vei îngădui niciodată unui om indiscret să încalce taina trupului tău. Iar tu, nu vei avea niciodată îndrăzneala de a săvârși această faptă urâtă împotriva altuia.

Cel care ți-ar vorbi împotriva respectului datorat trupului tău sau ți-ar cere să făptuiești răul față de el, acela este tovarășul cel rău, plin de demonul necurăției. Alungă-l îndată și făgăduiește-mi că mă vei înștiința degrabă, ca să te pot ajuta să-ți aperi curăția.

Cât despre tine, să nu fii niciodată tovarășul cel rău pentru un altul, vorbindu-i despre trup ca despre o jucărie cu care se pot dobândi plăceri urâte.

Adu-ți aminte că această comoară a trupului tău nu ar fi pângărită doar de un tovarăș rău, ci ar putea fi și de tine însuți, dacă ai începe să abuzezi de ea. Bunul Dumnezeu îți oprește să te joci cu ea, să o atingi fără necesitate, să o privești din plăcere. Socotește ceea ce Dumnezeu ți-a dat ca pe un depozit sacru, pe care trebuie să îl păstrezi neatins.

Dacă vei avea vreodată cu privire la aceasta o dificultate, un necaz, o surpriză, vei alerga îndată la mama ta, care îți va spune de fiecare dată ceea ce Bunul Dumnezeu cere de la tine."

Reacția copilului: el este mulțumit.

Mama nu este, în mod firesc, îndatorată să țină dintr-o singură dată această cuvântare. O poate transmite pe părți, nuanțând-o. Însă, într-un fel sau în altul, ea trebuie spusă.

Efectul asupra sufletului micuțului va fi minunat. El nu va vădi nicio uimire, neînvățând nimic din ceea ce nu bănuia deja. Dimpotrivă, o mare mulțumire îl cuprinde, deoarece idei încă destul de imprecise s-au lămurit.

Pentru a-și mărturisi bucuria, el cuprinde gâtul mamei sale și o îmbrățișează cu efuziune, mulțumindu-i.

...el se simte crescând în umanitate.

Un alt simțământ iese la iveală: acela al demnității sale. Mama tocmai i-a descoperit că, în trupul său, al cărui rol l-ar fi ignorat sau disprețuit cu ușurință, există o măreție dumnezeiască. La această măreție, el va răspunde printr-un respect imens. Până atunci, nu se îngrijea prea mult să fie curat. Acum, a păstra neatins depozitul sacru va fi preocuparea și idealul său. Îl va realiza cu prețul jertfei.

Într-o clipă, înfățișarea vieții s-a schimbat. Ea era o înflorire fără grijă, o petrecere de plăcere. Acum este gravă ca o sarcină de împlinit. Sub avertismentul matern, acest spirit până atunci atât de frivol începe să iasă din copilăria în care totul pare joc și nebunie, pentru a intra în viața de bărbat, în care totul trebuie să fie înțelepciune și datorie. Această convorbire intimă l-a condus la hotarele unei lumi noi.

...nu mai este un izolat.

Cuvintele rostite de mamă dobândesc încă un efect foarte important: îl smulg din izolare.

În momentul în care apar primele semne ale pubertății, adolescentul își închipuie că este singurul care simte aceste impresii cu totul noi. Astfel, temându-se să nu-i mire pe ceilalți și să nu treacă drept o ființă aparte, face din aceasta o taină și nu se deschide nimănui, tocmai când ar avea atâta nevoie de sfat!

Dacă mama nu vorbește, cine va scoate copilul din singurătatea sa morală? Va trăi într-un pustiu. Evoluția lui către viața omenească se petrece fără știrea nimănui. Iată de ce atâția copii, de la trezirea pubertății, devin închiși în sine. Se zidesc în propria singurătate. Să vorbească mamei? Ea nu va înțelege. Copilul devine mut. Mama se plânge mult de aceasta; nu-și explică de ce copiii ei, băieți și fete, nu-i mai încredințează nimic de când au trecut de zece ani. Sărmană mamă! Dacă fiii ei sunt muți, este pentru că ea însăși a fost mută.

Dimpotrivă, îndată ce mama vorbește, ea dă copilului siguranța că nu este singurul care a experimentat această trecere de la copilărie la virilitate. Discursul matern îl liniștește, arătându-i că este mereu în legătură cu omenirea. În același timp, mama i-a dat un limbaj pentru a exprima aceste adevăruri tainice și pentru a întreba spre a fi sfătuit! Ea a evitat, de asemenea, ca un prieten de ocazie, deschizându-i mintea, să ajungă să joace pentru viciu rolul pe care mama îl exercită în folosul virtuții.

...evită catastrofe.

Mamele mute s-au gândit oare la ceea ce se petrece în înfricoșătoarea singurătate în care sunt cufundate sufletele copiilor lor?

Lăsați în voia lor înșiși, ei aleargă cele mai mari primejdii. Unii dintre ei vor întâlni, chiar înainte de al doisprezecelea an,

băiatul sau fata prematur avertizați, care le vor spune mult mai mult decât trebuie și în ce limbaj! Nu este vorba, ca în discuția cu mama, de respect, ci de libera folosire a trupului. Adolescentul se grăbește să experimenteze. Trist început. Dar cum ar rezista atracției? Nu are nici o lumină asupra vieții și asupra funcției ei dumnezeiești. Din aceste prime acte, obișnuințele plăcerii nu întârzie să se nască. Copilul se satisface în taină. Face rău? Nu știe nimic; nimeni nu i-a spus vreodată. Cum tăcerea oamenilor de bine se prelungește, începătorul crede îngăduit ceea ce nimeni nu-i interzice.

Avertismentul va veni, desigur, într-o zi. Dar nu va fi oare prea târziu? Obișnuințele sunt înrădăcinate, simțămintele formate. Se va izbuti oare să fie scos începătorul din nefericirea sa? Experiența răspunde că mulți copii curați au trecut pe neașteptate la o tinerețe furtunoasă. Cineva s-ar mira mai puțin dacă ar cunoaște cauzele acestei decăderi.

Nu toți începătorii neavertizați cad pradă camaradului rău. Mulți trăiesc în izolarea lor, fără ca nimeni să vină să-i scoată din ea. Aceștia se împart în două clase: cei pe care problema vieții îi frământă puțin; aceia rămân caști. Dar există aceia pe care taina îi chinuie, și aceștia sunt majoritatea. În ei, imaginația se agită. Devin visători, melancolici, plictisiți de toate, mulțumiți de nimic. Îi vezi căutând în dicționare răspunsuri la neliniștile lor, și prea târziu se observă că, în singurătatea lor, au devenit vicioși. Plăcerea trupească, a cărei existență nu o bănuiau, i-a ispitit: i-au cedat fără să știe ce aveau să simtă. Au găsit în ea o diversiune pentru starea lor

sufletească apăsătoare și au căutat adesea această distracție neașteptată... Copii încântători, care poate se cred încă curați, în așteptarea surprizei înspăimântătoare a descoperirii... dar care, din pricina obișnuinței lor, au devenit moi și leneși, incapabili de orice avânt... Ce nenorocire pentru ei că nu au avut o adevărată mamă, creștină, curajoasă și avertizată.

CAPITOLUL III - A INIȚIA

Direcţia maternă.

Când mama și-a prevenit copiii în formele expuse în capitolul precedent, ea nu și-a încheiat misiunea. Trebuie acum să profite de intimitatea pe care a creat-o, pentru a urmări cu foarte mare atenție aceste mici suflete în evoluția lor către pubertate.

Mijlocul pe care l-a folosit pentru a avertiza este acela de care se va sluji pentru a dirija. Convorbirile de la inimă la inimă, mai ales cele de seară, vor face să răsară confidențele și sfaturile. Pentru a aborda subiectul arzător, mama va aștepta întotdeauna clipa potrivită. Să se păzească mai ales de a veni ca o predicatoare care își impune morala, ca o curioasă care caută să știe. Ascultătorul s-ar închide. O reflecție a copilului, o cerere de lămurire sau o întâmplare petrecută chiar în ziua aceea o așază pe cale. În chip cu totul firesc și în modul cel mai variat, fără plan precis, mama care este observatoare și intuitivă vede foarte sigur unde se află, la copil, respectul față

de trupul său, fuga de camaradul rău, dorința de a păstra neatinsă viața harului.

Ea are bucuria de a constata că acest suflet rămâne de o curăție limpede. Din întrebările pe care le pune copilul, din povestirile naive pe care le face despre incidentele la care a fost martor, din scrupulele care îl chinuie, din păcatele pe care crede că le-a săvârșit, mama recunoaște că această inimă mică își păstrează nevinovăția. Se bucură de aceasta și nu-și împinge mai departe cercetările.

Va veni totuși ziua în care direcția maternă va trebui să se ridice mai sus. Copilul crește. Are doisprezece, treisprezece ani. Simte în sine dezvoltându-se viața. Dacă încrederea este încă deplină, mama va pune repede în odihnă sufletul tulburat, explicându-i ce este greșeală consimțită și ce nu este decât funcție naturală. Ea face, poate fără să-și dea seama, adolescentului său un curs pe înțelesul lui de teologie morală... o teologie care se învață repede și se întipărește, pentru că este trăită.

...diferită pentru băieți și pentru fete.

Dacă sfaturile de dat în jurul vârstei de zece ani sunt aproape aceleași pentru cele două sexe, direcția maternă nu trebuie să continue în același fel când este vorba de fete sau de băieți.

Cele două temperamente sunt foarte diferite. Tânăra fată este mai puțin purtată de natura ei către căutarea impresiilor

necurate, care o lasă în general indiferentă. Este puțin ispitită. Dezvoltarea ei fizică îi aduce o parte de stânjeniri și suferințe care atenuează în ea atracția plăcerii. De aceea, afară de cazurile anormale, o tânără fată nu va lua de la sine obișnuințe vicioase. Dacă le are, înseamnă că o rea tovarășă sau un prieten pervers a aruncat-o în această nenorocire. Un copil serios și supravegheat de mama sa este la adăpost de această mizerie.

Mama nu are deci decât să monteze o pază discretă, deși mereu trează, în jurul acestei virtuți născânde. Copila avertizată va practica o curăție desăvârșită, gata să se apere împotriva oricărui indiscret.

Pentru băieți, atitudinea de ținut este alta. Sexul masculin este purtat către desfătare, pe care nu are nevoie să o caute, fiindcă ea se prezintă de la sine. Ea solicită adesea foarte puternic. Adolescentul nu va fi niciodată îndeajuns de înarmat împotriva ei.

Patima voluptuoasă care caută să se strecoare în viața lui este atât de captivantă, încât băiatul este uneori subjugat de ea. Rezistă greu ispitei. Fără ajutorul motivelor naturale și mai ales supranaturale și fără sprijinul harului, ar cădea în ea și s-ar prăbuși în obișnuința solitară, atât de greu de dezrădăcinat.

Mamele își dau oare seama exact de starea sufletească a băieților? Rareori. Ele nu au cunoscut nimic din aceste solicitări în trupul lor de cincisprezece ani. Cu ușurință își închipuie că, asemenea lor, fiii lor sunt și vor rămâne curați,

fără osteneală, pe când deja sunt foarte expuși. Să fie veghetoare, să nu se încreadă în aparențe; să se îngrijoreze: prea adesea au vina de a adormi în timp ce răul roade. Ar fi de dorit să fi fost băieți numai opt zile; atunci ar înțelege.

Mama care veghează va trebui să se țină, pe cât este cu putință, la curent cu toate evenimentele vieții fiului său, de la convorbirile cu camarazii până la actele intime. Tactica acestei vigilențe este, desigur, foarte delicată; ea cere tact, finețe, tandrețe, spirit supranatural. Cunoscându-și fiul în adânc, ea simte, după privirea lui, deschisă sau fugară, după atitudinea lui stânjenită, după răspunsurile lui indirecte, că există o taină. O descoperă. Astfel ea îl ferește pe copilul său de cea mai mare dintre nenorociri: aceea de a se înrădăcina, fără ca nimeni să știe, în folosirea practicilor vicioase. Copilul ei va fi avut un martor curajos care l-a avertizat la timp.

Comunitatea de viață spirituală, indispensabilă succesului, nu se menține decât dacă mama își măsoară neîncetat explicațiile după nevoile crescânde ale copilului. De multă vreme discursul inițial despre curăție, respect al trupului, s-a precizat. Mama a dat, de atunci, cheia anumitor cuvinte auzite, a anumitor acte văzute. Astfel, fără zguduire, inițierea va fi început, sănătoasă și măsurată.

Mama vigilentă și devotată, care și-a păstrat fiul în curăție, a împlinit o sarcină minunată, a cărei întindere copilul ei nu o va prețui niciodată și pe care nu va ști să o răsplătească...

Direcția sacerdotală.

Mamele care citesc aceste pagini nu vor striga oare că li se cere mult prea mult și că această direcție împinsă atât de departe depășește competența lor?

Ele nu se înșală cu totul. Dacă în jurul vârstei de zece, doisprezece sau chiar treisprezece ani, mama păstrează o stăpânire totală asupra copiilor săi, ea trebuie să se aștepte să-i vadă, în ciuda eforturilor pe care le face, scăpându-i. Pe măsură ce în băiat crește virilitatea, spiritul de independență îl cuprinde. A fi bărbat înseamnă a deveni tu însuți, a-ți afirma personalitatea, a fi cap.

Micuța mamă observă la fiul său această evoluție, pe care începe de asemenea să o discearnă, deși mai târziu și într-un grad mai mic, la fiica sa, care își ia și ea, puțin câte puțin, libertățile.

Ce este de făcut? Multe mame se mulțumesc să geamă. Ar face mai bine să judece faptul și să conchidă că direcția lor nu mai ajunge. Trebuie să caute, pentru fiul și pentru fiica lor, o alta, care va fi aceea a preotului.

Băiatul îl va asculta cu bucurie pe „Abbé". De la bărbat la bărbat se vorbește lesne despre lucrurile omenirii. Adolescentul va simți în preot pe Învățătorul său, plin de experiență și de autoritate.

Este o mare datorie pentru mame să le dăruiască copiilor lor, băieți și fete, directorul care li se potrivește. Fetele vor învăța prin el mai ales tainele pietății, băieții pe acelea ale curăției. A neglija să-ți încredințezi copiii unui preot calificat înseamnă a le dăuna în chip mare, aruncându-i în viață fără pilot, de vreme ce la această vârstă cârma scapă din mâinile mamelor.

Se va spune: „Dar tații nu sunt acolo?" Datoria lor este să o ajute pe mamă și să o continue. Există tați care împlinesc în chip minunat acest rol. De la cincisprezece ani, copilul, mai ales băiatul, trece sub călăuzirea lui și se simte fericit. Tatăl său trebuie atunci să devină și el cel mai bun prieten al său. Ce influență minunată va avea asupra destinelor copiilor săi!

Dar alături de cel mai bun dintre tați, trebuie totuși direcția preotului. Există taine pe care tinerii nu le vor spune decât reprezentantului lui Dumnezeu, și încă în genunchi. Niciodată nu le-ar deschide tatălui lor. Există sfaturi pe care numai preotul le poate da, căci ele țin de domeniul curat supranatural și merg adesea împotriva intereselor părintești.

Iată de ce, convinși de aceste adevăruri, tatăl trebuie să ajute mama să găsească pentru copii directorul visat. Această căutare trebuia să înceapă cu mult înainte de paisprezece ani. Idealul ar fi fost ca pruncul să fie încredințat, încă de la prima împărtășanie, unui preot experimentat. Când acest preot va fi fost ales, mama va avea grijă să-i spună metoda pe care a întrebuințat-o pentru a preîntâmpina acest mic suflet, conținutul convorbirii sale despre curăție. Preotul, găsindu-și

sarcina ușurată, va fi încântat să colaboreze cu o mamă atât de pricepută în lucrurile formării creștine și omenești. Ce lucrare minunată vor face împreună!

Când trebuie inițiat?

Mama știe că are datoria de a-și iniția pe deplin copilul. Răspunsurile pe care i le-a dat până atunci l-au pregătit să înțeleagă explicații mai complete și, de altfel, așteptate. Dar înțeleapta educatoare se întreabă la ce vârstă va fi mai potrivit să desăvârșească descoperirea.

Această vârstă este variabilă. Ea depinde de sex, de temperament, de împrejurări...

La băieți, inițierea nu va întârzia. Mama să-și amintească faptul că trebuie să ajungă cea dintâi. Ar avea un mare dezavantaj să fie aceea care îndreaptă o știință rău dată, când are tot folosul să fie profesoară a adevărului. Luminată de acest principiu, nu va șovăi să vorbească îndată ce va simți că altcineva amenință să o facă.

De pildă, băiatul va intra în ucenicie. Se va afla în promiscuitatea unui atelier, în mijlocul camarazilor care spun totul într-un limbaj crud, cu teorii îndrăcite. Nu are totuși decât paisprezece ani. Nu-i nimic. Trebuie să i se spună totul; de la motivele continenței juvenile până la datoriile căsătoriei, trecând prin grozăviile desfrâului și ale bolilor care se contractează în el, totul sprijinit pe rațiuni solide, expuse cu

tandrețe maternă. Această lecție completă îi va fi adus cel mai mare serviciu. Ucenicul de mâine, dacă nu va îndrăzni încă să țină piept în chip deschis celor vechi din atelier, va ști cel puțin ce să gândească despre prostiile lor.

Mamelor le revine să cerceteze dacă primejdia amenință, căci nu există numai atelierul pervertit; poate exista și școala, liceul, biroul, munca câmpului... și să vorbească!

Dacă fiul nu aleargă nici un risc deosebit, mama să aștepte. La ce bun să-i ocupe atât de timpuriu mintea cu aceste gânduri? Dar când sosesc cei șaptesprezece ani, să nu mai întârzie. Tânărul va intra în viață: să-l echipăm.

După discursul ei și pentru a-l completa, mama să se ajute de cărți speciale scrise pentru această vârstă și răspunzând acestei nevoi. Tinerii trag mult folos din ele. Ei văd acolo sprijinite prin demonstrații solide adevărurile semnalate de mamă despre necesitatea curăției pentru fericire, despre castitatea conjugală, despre familia numeroasă. Există, într-adevăr, câteva convingeri esențiale pe care tânărul trebuie să le ducă în viață: ele vor fi paza virtuții sale și bucuria lui.

Fetele nu au în general nevoie să fie inițiate atât de devreme ca băieții. Sunt mai puțin tulburate; până în preajma vârstei de douăzeci de ani, ele trăiesc fericite în ocupațiile lor gospodărești lângă mamă, sub paza ei binevoitoare. Ce grijă să aibă ele de aceste chestiuni? Mama să nu se grăbească deci. Va răspunde la întrebări, fără să insiste mai mult. Dar când se va

ivi vârsta la care tânăra fată simte că ceasul căsătoriei se apropie, atunci să fie prevenită: are dreptul și nevoia de a fi informată.

Totuși, astăzi prea multe tinere fete nu trăiesc ca fete, ci ca băieți! Merg în ateliere, în magazine, în birouri, în facultăți! Cât de dezaxată trebuie să fie societatea pentru ca această dezordine să fie privită ca o ordine nouă! Pe aceste tinere fete, mama le va trata, din punctul de vedere al inițierii, așa cum a făcut cu băieții săi, pentru a-i devansa pe pervertitori.

Când avertismentul va fi fost dat fetelor ca și băieților, mama nu-și va fi sfârșit sarcina. Va urmări aceste suflete, va intra în intimitate cu ele, se va face sprijinul și apărătorul lor. Fericită mamă, dacă fiicele ei îi povestesc totul... cât despre fii, puțin contează dacă față de mamă sunt oarecum închiși, cu condiția să aibă acces, încredere și libertate lângă directorul lor.

Ce trebuie spus?

Multe mame își fac idei false despre inițiere. Cineva își închipuie bucuros că ea constă pur și simplu în a-i dezvălui copilului taina originilor vieții.

Când s-a spus cum primește mama de la tată binefacerea fecundității, cum se dezvoltă pruncul și pe ce căi se naște, se crede că i s-a descoperit copilului tot ceea ce trebuie să știe, și se rămâne aici.

Învățătoarea care nu spune mai mult nu a înțeles nimic din rolul important pe care îl joacă. Descrierea generației nu are decât o importanță secundară în inițiere. Partea sufletului este aceea care contează. Latura morală trebuie făcută să iasă la lumină înaintea ochilor tânărului sau ai tinerei fete. Dacă sunt de ajuns câteva cuvinte pentru a descrie funcția generatoare, în câteva luni lecțiile și îndemnurile nu sunt întotdeauna de ajuns pentru a crea în inimi convingeri solide asupra atitudinii de ținut față de aceste prețioase instrumente ale vieții.

Dar sunt oare toate mamele capabile de această inițiere creștină? A fost o vreme, încă nu prea îndepărtată, când, înainte de căsătorie, tânăra fată nu primea asupra acestor chestiuni nici o lumină. Această învățătură era privită ca o lipsă de pudoare. Neprimind lecții asupra acestor subiecte grave, cum ar putea ele să le dea acum?

Mamele care vor citi această carte vor înțelege că este de datoria lor să se inițieze ele însele, adică să studieze temeinic principiile care reglementează castitatea juvenilă și conjugală, pentru a se pătrunde de ele și a le putea face să treacă din inima lor în aceea a copiilor lor. Există numeroase cărți, bine alcătuite, care le vor lumina. Vor cere preotului care le conduce să le lămurească îndoielile. Își vor deschide ochii și urechile pentru a se pătrunde de experiență. Astfel se vor ridica la înălțimea misiunii lor.

Inițierea în datoria conjugală.

Chiar și atunci când sunt aduse la această desăvârșire a științei și a convingerilor personale, există mame care, neșovăind să vorbească despre restul, refuză să abordeze limpede chestiunea datoriei conjugale. Se tem să nu-și tulbure copiii... să nu-i îndepărteze de căsătorie... să nu-i aducă la a avea o familie prea numeroasă. Uneori au și o rușine tainică de a explica principiile care cârmuiesc actul conjugal, pentru că ele însele nu le-au respectat, iar puținii lor urmași vor gândi poate rău despre mama lor...

Toate aceste pretexte sunt frivole. Există o datorie, și încă foarte mare, de a face cunoscută legea dumnezeiască a lui „Creșteți și vă înmulțiți". Nici o mamă nu va tolera ca vreunul dintre ai săi să o ignore.

Trebuie recunoscut că o explicație precisă a obligațiilor intime ale soților nu este întotdeauna ușor de dat. Dacă mama se simte neputincioasă înaintea acestei sarcini care o depășește, să se folosească de o carte. O va da copilului său, care o va citi cu aviditate. Apoi va răspunde cererilor lui de lămurire. Dar unde este această carte? I se va ierta autorului acestor rânduri să indice broșura de șaisprezece pagini pe care a alcătuit-o pentru a răspunde acestei nevoi. El nu a făcut decât să pună în franceză adevăruri care nu se scriau decât în latină, în cărți groase. Era anormal ca teologii și preoții, care nu au a o exercita, să fie singurii care cunosc datoria conjugală. Nu trebuiau oare mai ales soților să li se încredințeze tainele ei?

CAPITOLUL IV - A-ȘI AȘEZA COPIII

Sărmanele mame!

Aspră perioadă este aceea a plecării copiilor! Mama, care a trăit înconjurată, simte golul făcându-se în jurul ei.

Mamele de familie, în acest ceas dureros, trebuie să se încredințeze rațiunii. Copiii nu sunt făcuți pentru ele. Ei au de creat o situație. Trebuie ajutați mai mult ca oricând. Mamele să privească cu bărbăție această etapă grea a misiunii lor: au de jucat un rol imens. Vor încheia frumos douăzeci și cinci de ani de eforturi, dacă îi procură copilului lor o așezare fericită.

Vocațiile.

Nu toți tinerii sunt făcuți pentru căsătorie. De multă vreme, ca urmare a confidențelor sau din pricina unor indicii care nu înșală, mama se așteaptă la declarații. Ele vin într-adevăr. Acesta dorește să intre în Seminar, aceea în Noviciat...

Este o mare datorie pentru mame să-i susțină din toate puterile pe aspiranți în mersul lor către preoție sau către viața religioasă. Cele care s-ar opune sistematic vocațiilor și-ar atrage mânia lui Dumnezeu, Căruia nu-I place să I se discute alegerile.

Vai! numeroase sunt mamele care nu au credința destul de vie pentru a primi fără obiecții jertfa. Își dispută copilul cu Dumnezeu, unele cu asprime, altele prin subtilități și viclenii. Nu este aici locul de a studia aceste asalturi ale egoismului matern. Ele au fost descrise pe larg în *Viitori preoți* și în *Viitoare călugărițe*. Mamele tulburate, șovăitoare sau îndârjite vor găsi în aceste pagini alinare, lumină.

A-și căsători copiii.

Majoritatea tinerilor se îndreaptă către căsătorie. De viitorii soți, mama se va ocupa cu devotament și inteligență. Trebuie să fie un ideal pentru tată ca și pentru mamă să întemeieze cămine excelente. Fericirea personală a părinților și aceea a copiilor lor este legată de reușita acestei întreprinderi măreție.

S-ar crede că toate mamele se preocupă activ să-și așeze copiii. Vai! multe cauze le împiedică pe unele dintre ele să înțeleagă interesul pe care îl au de a-și căsători bine mica lume. Inima omenească este atât de complicată!

A-și pierde copiii este, pentru unele, o spaimă atât de mare încât se împotrivesc oricărei idei de plecare. Acest egoism se

înverșunează mai ales împotriva fetelor, dar adesea și împotriva băieților. Se văd familii totuși numeroase care nu dau decât necăsătoriți, pentru că părinții, mai ales mamele, au zădărnicit automat orice proiect de așezare.

Sub nici un pretext, mamele doritoare de a face bine nu vor ceda unei asemenea aberații. Nu-i vor spune fiicei lor: „Unde vei fi mai bine decât la noi?" Nu vor declara că au nevoie de mână de lucru: „Dacă Jeanne se mărită, cine va face bucătăria?" Nu vor încerca să-și convingă copiii că omul este întotdeauna nefericit în căsnicie. Nu vor merge până acolo încât să le spună: „Dacă aș fi știut, nu m-aș fi căsătorit cu tatăl tău." Toate aceste argumente sunt zadarnice. Ele îi impresionează pe tineri pentru că sunt rostite de autoritatea maternă, pe care copilul o respectă, dar care își trădează misiunea cedând unei stupide iubiri de sine.

Fără a face opoziție deschisă, mama se poate încă sustrage datoriei când, chiar dorind ca fiii ei să se căsătorească, se dezinteresează de alegere. Unele spun: „Copiii mei sunt liberi: să facă după cum vor!" sau încă: „Nu le voi da sfaturi: mi le-ar reproșa amar mai târziu." Aceste mame greșesc mult. Nu este vorba de a impune alegerea, ci de a o călăuzi. Nu vă temeți, tinerețe independentă, nu se atinge nimeni de libertatea voastră: dar se voiește împiedicarea acestei libertăți înflăcărate de a se rătăci. Ar trebui ca tinerii să nu aibă posibilitatea de a alege decât de pe o listă de nume excelente. Dacă un personaj îndoielnic s-ar introduce acolo, ar fi poate de ajuns să fie mai puțin bun pentru a fi ales.

A călăuzi alegerea.

Copilul este puțin apt prin el însuși să-l aleagă bine pe acela sau pe aceea care îi va împărți viața. Îi lipsesc relațiile, are puțină experiență, judecățile lui sunt sumare, se aprinde ușor. Câți tineri se agață prostește de persoane fără valoare, nevrednice de afecțiunea lor!

Mama va veghea, pentru ca pruncul să poată face o alegere bună, să îndepărteze posibilitatea celor rele. Va avea grijă să îndepărteze din relațiile familiale orice element îndoielnic. Mamele de familie nu-și dau îndeajuns seama de urmările pe care le poate avea asupra viitorului copiilor lor admiterea unor asemenea camarazi în casă. Căsătorii nedorite au rezultat adesea dintr-o imprudență de acest fel. Aceste neprevăzătoare nu se gândeau că fiica lor se va aprinde pentru acest prieten al fratelui ei, căruia îi lăsau intrările libere. O stăpână a casei nu ar trebui să primească niciodată la ea un tânăr sau o tânără pe care nu ar voi să-i aibă într-o zi ginere sau noră. Datorită acestei precauții, relațiile vor deveni fără primejdie. Flăcările care s-ar putea aprinde nu vor avea niciodată urmări supărătoare, cu condiția ca mama vigilentă să știe să le mențină mocnind până la vârsta cinstită a declarațiilor.

La această atitudine de păstrare, mama trebuie să adauge o politică de acțiune. Ea încearcă să facă astfel încât drumul urmat de tineri sau tinere de elită să se încrucișeze cu drumul propriilor ei copii. La răscruce se vor întâlni: cine știe dacă nu vor hotărî să meargă împreună? O mamă care are numeroase

relații posedă, prin ajutorul intermediarilor, ochi și limbă pretutindeni. Îi va fi ușor să-și pună copiii în stare de a face alegeri excelente.

Este oare folositor să amintim aici mamelor că, în orientarea către viitorul cămin, trebuie să se ridice deasupra intereselor materiale și să se inspire din motive superioare? Mai ales să nu împingă spre căsătorii de bani! Câte greșeli se săvârșesc preocupându-te să-ți îmbogățești copiii mai degrabă decât să-i faci fericiți! Setea de aur a făcut rău prea multor mame care, orbite de strălucirea averii, au aruncat victime în ghearele unui tiran. Aceste mame plâng acum și se acuză. Ar fi făcut mai bine să cugete înainte decât după. Mamele nu trebuie să uite că adevăratele calități sunt cele ale sufletului. Vor căuta mai întâi creștini pentru creștinele lor și creștine pentru creștinii lor. Ce greșeală este a nu te teme de unirile rău potrivite din punct de vedere religios: se voiește asemănare de educație, de rang social, de avere; nu se teme nimeni de deosebirea în practică și credință. Totuși religia este legătura sufletelor. Ce atingere vor avea două inimi care se deosebesc asupra chestiunilor religioase, morale, sociale, conjugale, de vreme ce una vede în ele interese omenești, iar cealaltă rânduieli dumnezeiești? Sunt cel puțin de acord asupra modei, bucătăriei, confortului? Cu atât mai bine, le vor rămâne câteva subiecte de conversație, căci asupra tuturor celorlalte nu pot nici pașnic, nici intim să întrețină convorbiri. Creștini mai întâi, muncitori apoi. Tânărul să aibă o situație capabilă să-i îngăduie a crește copii. Ar însemna să arunci

gospodăria în ispite înfricoșătoare dacă ai întemeia-o fără posibilitatea de a face să răsară viața. El va avea un pământ, o meserie, un comerț, un birou, un cabinet; cât despre ea, îi va trebui o pricepere completă de gospodină: să fie bucătăreasă, lenjereasă, croitoreasă, femeie de ordine și curățenie, iscusită în a cheltui fără risipă și a economisi fără zgârcenie. Odată descoperite aceste calități de o parte și de alta, există cu ce să se sprijine o fericire viitoare, cu condiția ca firea să fie plăcută, blândă, afabilă, iar nu grosolană, dură, impermeabilă la ideile generoase. Mamele să nu spună despre viitorul logodnic al fiicei lor: „Este un ursuz, dar este binefăcător." Acești ursuzi sunt uneori buni, dar de obicei pentru ceilalți, și nu pentru soțul sau soția asupra căreia își revarsă proasta dispoziție. Să nu spună despre logodnica fiului lor: „Este o zăpăcită, dar are inimă bună!" Femeile cu cap ușuratic au adesea moravuri tot atât de ușoare ca și mintea lor.

Dar mamele cugetă oare la toate acestea? Ele s-au căsătorit fără să cântărească atât de mult pro și contra. Dacă sunt fericite, au credință în steaua familială... Dacă sunt nefericite, își închipuie că norocul va schimba partea! Este omenesc, inima trăind din speranțe care izbucnesc adesea în jerbe cu atât mai scânteietoare cu cât ies dintr-un adânc de suflet mai agitat. Înțelepciunea în chestiunile matrimoniale nu este întotdeauna partea mamelor; iluziile lor le înșală.

Taina fericirii în căsnicie.

În așteptarea unei partide, mama se va ocupa să virilizeze sufletul copiilor săi, creând în el un anumit număr de convingeri neclintite care vor fi lumina vieții lor conjugale. Va începe prin a le da taina fericirii în căsnicie.

Va trebui mai întâi să scoată din mintea băieților ei și, poate mai ales, a fetelor ei, ideea că simpla lor prezență va crea fericirea. Câți viitori soți și soții gândesc cu naivitate „să fiu luat așa cum sunt, voi fi de ajuns pentru toate". Viața fericită este simplă, dar pentru a o asigura trebuie luate mijloace care cer jertfe.

Rețeta fericirii în cămin se cuprinde în puține cuvinte: „A-l face fericit pe soț." Aceasta este totul. Dacă femeia este pricină de bucurie neîncetată pentru soțul ei, iar soțul pentru femeia sa, căsnicia va urma drumul cel frumos.

Dar cum să-l faci fericit pe soț? Aici este dificultatea. Mama îi va învăța pe copiii ei cum să o rezolve. Trebuie mai întâi să corectezi în tine defectele care i-ar displăcea celuilalt, apoi să le suporți cu bărbăție și cu zâmbet pe cele ale soțului sau soției.

Cum se face că atâtea tinere fete nu s-au gândit niciodată că susceptibilitatea lor, bosumflările lor de copii răsfățați, cochetăria lor exagerată, lenea lor la gospodărie și la bucătărie vor fi poveri de nesuportat pentru soț? Ele vor fi mâine în căminul lor ceea ce sunt astăzi în casă: egoiste. Căsătoria nu le va schimba firea. Sărmanul băiat va fi dezamăgit și va suferi. Pentru a evita să pricinuiască mâine o asemenea deziluzie,

viitoarea soție să înceapă încă de astăzi să se îndrepte. În această lucrare de îmbunătățire, mama își va ajuta cu energie fiica să facă jertfe zilnice.

Cât despre băieți, care trăiesc fără grijă, bănuiesc ei oare că autoritarismul lor, mândria lor, exigențele lor, trufia care îi face să o considere pe soție ca pe o slujitoare, lipsa lor de jenă, necunoașterea delicateților sufletului feminin, disprețul lor față de munca gospodărească, ingratitudinea lor pentru micile servicii aduse vor face adesea pe femeia lor să plângă? De ce nu încearcă îndată să atenueze aceste defecte grave? O mamă prevăzătoare li le semnalează și îi face să înțeleagă ce urmări vor avea asupra fericirii viitoare. Multe cămine dezunite ar fi trăit în pace dacă tinerii ar fi învățat de la mama lor că fericirea de mâine se făurește în eforturile de astăzi.

Convingerile asupra indisolubilității.

Înțelegerea pe care mama o pregătește cu atâta grijă va fi cea mai bună garanție a indisolubilității conjugale, asupra căreia trebuie să le dea copiilor convingeri neclintite.

Mamele nu se îngrijesc întotdeauna îndeajuns să-i prevină pe viitorii lor căsătoriți asupra nenorocirilor divorțului. Își închipuie că ruptura atroce este rezervată altora, dar că fiii lor, atât de bine crescuți, nu o vor cunoaște. De aceea rămân mute asupra acestui subiect. Greșesc. Ignoranța pregătește căderile. Soți avertizați își închipuie că nu fac rău divorțând. Găsesc firesc să-și restituie jurământul. Dacă mama ar fi vorbit!...

Mamele să nu se jeneze deci să facă să strălucească adevărul! Să profite de convorbirile intime, de discuțiile din jurul mesei familiale, de dezbaterile cu vizitatorii, pentru a vorbi cu putere și întotdeauna limpede despre flagelurile care sunt divorțul și uniunea liberă. A-i ridica pe copii împotriva falselor căsnicii înseamnă a-i feri să le creeze.

Vai! Unele mame care predică bine lucrează rău. Ele distrug efectul cuvintelor lor prin faptele lor. Condamnând energic divorțul, frecventează amabil pe cei divorțați, îi primesc, îi tratează ca pe oameni legitim căsătoriți. Îi primesc în relațiile lor, îi invită pe copii să se joace cu ai lor. Această purtare, care le contrazice afirmațiile, este dezastruoasă. Copiii nu vor crede niciodată discursurile mamei lor, pentru că exemplele sunt mai puternice decât predicile. Asemenea mamei lor, ei blamează în teorie divorțul; practic îl vor admite ca pe un rău necesar, cu care trebuie trăit.

Mamelor, fiți, chiar cu prețul unor mari jertfe, intransigente în purtarea voastră față de divorțați și față de cei rău căsătoriți; numai lucrând astfel veți pune în inima copiilor voștri respectul față de legătura conjugală.

Convingerile asupra familiei numeroase.

Pledați de asemenea cauza familiei numeroase. Cel mai bun argument în favoarea ei este să ai una. Nu toate mamele au această fericire. Unele regretă adânc că nu au voit; altele plâng

că nu au putut. Toate să-i pregătească pe viitorii lor soți și pe viitoarele lor soții să se înconjoare de o cunună de copii.

Nu numai făcând elogiul marii familii — ale cărei privilegii și calități, în fond, nimeni nu le ignoră — mama va dispune inimile în favoarea ei, ci mai ales formându-le pentru jertfă.

Câți oameni găsesc familia numeroasă minunată pentru alții! Laudă fără rezervă părinții curajoși care cresc șase, opt sau zece copii. Dar se declară incapabili să aibă în vedere pentru ei asemenea condiții de viață. Au dorință bună, dar curaj slab. Mamele să-și amintească faptul că, în ciuda farmecelor sensibile cu care Dumnezeu l-a înconjurat, împlinirea datoriei conjugale este o chestiune de lepădare de sine. Dacă au crescut copii răsfățați, care au oroare de cea mai mică suferință și care au luat drept ideal plăcerea, cele mai elocvente încurajări ale lor în favoarea natalității vor fi fără efect. Se va aproba, se va aplauda, nu se va face. Aceasta este greșeala prea multor mame moderne: au crezut că în puf se formează eroii.

Mamele vor avea la inimă să-și deprindă copiii cu energia. Nu prea mult confort, sau cel puțin confort dobândit prin efort personal. De pildă, tânăra fată va avea toalete elegante dacă și le confecționează; se vor mânca prăjituri, cu condiția să fie făcute acasă de mâinile albe ale domnișoarelor. Tinerii vor avea biciclete dacă le-au câștigat prin munca lor la clasă, la câmp sau în atelier, și încă numai dacă le asigură întreținerea și reparațiile. Se vor încălzi dacă taie butucii cu ferăstrăul și sparg lemnul; nu se va aprinde încălzirea centrală decât dacă

băieții consimt să o curețe și să o întrețină. A face simțită osteneala, a nu avea nici o plăcere pe care să nu o fi cumpărat, a fi suferit pentru a te bucura: acesta trebuie să fie programul mamei.

Atunci ea va fi elocventă pentru a le spune fiilor ei că vor trebui, în căsătoria care se pregătește, să-și asume povara copiilor, că va trebui să muncească pentru a câștiga pâinea, că în căminul conjugal nu va fi încă și mai puțină odihnă decât a fost în casa părintească. Va fi ascultată când le va spune fiicelor sale că va trebui să accepte sarcini repetate, să aducă pe lume și să alăpteze o întreagă familie. Mai ales se va păzi, precum fac prea multe mame imprudente, să le descrie drept primejdioasă meseria lor de mamă, vorbindu-le cu groază despre acele tinere femei care și-au lăsat acolo viața. Când se suflă duhul panicii, ești sigur că vei fi urmat nebunește și fără raționament. Și ce se vede? Prea multe tinere fete, înspăimântate de risc, care sunt hotărâte să alerge o dată primejdia, dar nu de două ori... Astfel se creează mentalitatea „fiului unic". Mamelor înțelepte le revine să împiedice această urâtă frică de copil.

A aminti datoria.

Tinerilor și tinerelor formați cu energie le va fi de ajuns ca mama să le amintească sfintele exigențe ale datoriei conjugale, pentru ca îndată, încetând orice obiecție, să o accepte în frumusețea ei austeră. Sufletele întreținute încă de la inițierea lor în ideea că singurul rău de temut este ofensarea lui

Dumnezeu primesc cu entuziasm să-și manifeste iubirea față de Cristos, făcând să se nască pentru El mădulare noi.

Prin grija vigilentă a mamei, ajutată de tată, se va crea spiritul familial. Ea își va vedea copiii continuându-i lucrarea și dezvoltând viața. Devenită bunică, va avea bucuria de a-și vedea înmulțindu-se urmașii. Ea va fi transmis bucuria, dăruind alor săi „spiritul vieții".

Pentru că au neglijat această formare a viitorilor lor căsătoriți, câte mame nu și-au zădărnicit propria osteneală! Ce se vede, într-adevăr? Mame cu zece, opt, uneori cincisprezece copii, care, ajunse la o vârstă înaintată, au durerea de a constata că după ele descendența seacă. Din cei zece sau cincisprezece copii ai lor ies vreo cinci sau șase mlădițe!... Unele dintre tinerele lor căsnicii practică copilul unic... iar celelalte fuga totală dinaintea vieții... Este o constatare sfâșietoare să vezi, în familiile care își pierd treptat credința, iubirea de copil tindând spre zero, în timp ce spiritul bunăstării urcă până la paroxism. Atunci mama care odinioară și-a făcut datoria, dar care n-a știut să o învețe și să o facă iubită, plânge că și-a dat atâta osteneală pentru a dărui viața, spre a-și vedea neamul murind...

PARTEA A TREIA

Marea strădanie a Mamelor pentru a dobândi Suflete virtuoase

Lucrarea mamei se continuă.

Ea și-a format copiii la pietate. A plăsmuit în ei inimi curate. Acum trebuie să-i învețe să-și îndrepte cu bărbăție relele înclinări.

Toate mamele au dorința arzătoare de a avea copii virtuoși. De aceea se străduiesc să le insufle principii bune... Dar adesea

cu câtă nepricepere! Câte, crezând că îi învață virtutea, le întipăresc copiilor propriile lor defecte! Ele iau, într-adevăr, drept datorii ceea ce adesea nu este decât strâmbătură a minții, prejudecată personală, familială sau socială.

Aceste capitole sunt scrise pentru a lumina mamele. Ele vor descoperi anumite primejdii și vor încerca să risipească unele iluzii.

Primul capitol, intitulat: **Împotriva mândriei**, va arăta mamelor cât au de luptat pentru a-și învăța copiii smerenia și că, învățând-o pe aceasta, vor învăța ele însele să o dobândească.

Al doilea, **Împotriva mâniei**, va arăta mamelor că mijlocul de a da altora stăpânirea de sine este de a o poseda ele însele.

Al treilea: **Împotriva geloziei**, va avea drept scop să deschidă ochii mamelor asupra invidiei pe care nu o combat destul de ferm și pe care adesea o atâță fără să vrea.

Al patrulea: **Împotriva lenei**, va da sfaturi înțelepte mamelor care adesea, prin faptele lor, își împing copiii spre lenea pe care o osândesc prin cuvinte.

Al cincilea: **Împotriva lăcomiei**, va prezenta programul de urmat pentru a-i salva pe copii de lăcomie... în care prea multe mame nu încetează să-i deprindă.

Fie ca aceste pagini să deschidă ochii, să ajute dorințele bune, să trezească reacții ferme.

CAPITOLUL ÎNTÂI - ÎMPOTRIVA MÂNDRIEI

Câți nu cunosc smerenia!

Cine s-a gândit vreodată să-și învețe copiii smerenia? Li se vorbește despre caritate, despre devotament, despre curăție, dar rareori li se spune să se așeze pe ultimul loc, să se socotească drept nimic, să nu se slăvească niciodată. Mamele convinse de aceste adevăruri nu sunt numeroase. Acelea sunt adevăratele creștine, care își trăiesc adânc credința.

Celorlalte, aceste rânduri le vor arăta lipsurile formării la smerenie pe care o dau copiilor lor.

Există mândrie și mândrie. Cea pe care o învață mamele nu este cea foarte rea prin care unii oameni se preferă pe ei lui Dumnezeu, Îi aduc învinuiri, Îl cheamă înaintea tribunalului lor și vor să-I impună voința lor: huliri cumplite. Alături de aceasta, există mândria celor care, recunoscându-L totuși pe Dumnezeu ca Stăpân Suprem și Majestate infinită, cer totuși un mic loc lângă El și pretind să șadă de-a dreapta Sa... Ca

Dumnezeu să fie cinstit, nimic mai bun; dar și ei! Pe acest fel de mândrie, mai bine numită vanitate, este adesea întemeiată educația dată de mamă.

Mândria frumuseții trupești.

Prima glorie pe care mama o învață pe copilul ei este aceea a frumuseții sale trupești. Că mama își găsește micuțul cel mai drăgălaș dintre toți, este omenesc. Nu trebuie să i se ia în nume de rău. Dar ea ar trebui să-și înfrâneze această impresie și să o judece cu rațiune. Dimpotrivă, ea se leagănă în iluzie: de aici va rezulta că devine profesoară de mândrie.

Fără răutate, tânăra mamă ia atitudini de admirație, pe care logica sumară a copilului le descoperă foarte repede. Încetul cu încetul, el se așază ca o divinitate, așteptând omagiile: când i se aduc, zâmbește; când i se refuză, le cere cu violență. Va veni ceasul când acest micuț va lua maniere vanitoase. Biata mamă, cu nevinovăție, fără să știe de ce, va fi făcut din acest copil un pedant.

Dacă ea n-ar fi avut înaintea lui decât atitudini! Dar i-au scăpat și cuvinte. Ea a strigat, alintându-l: „Cât ești de frumos!" Aceste cuvinte rămân gravate în urechea fragedă. Dacă pruncul nu le înțelege încă, peste câteva luni va descoperi sensul acestor sonorități păstrate cu fidelitate. Spre nenorocirea lui, îi va lipsi fericirea de a le fi ignorat.

Mama nu este întotdeauna singura vinovată. Tatăl însuși a dat tonul... și vizitatorii la fel. Părinților care își expuneau pruncul, prietenii nu puteau decât să le adreseze complimente, adesea sincere, întotdeauna primejdioase. Copilul este încântat să se vadă ridicat pe culmi prin sufragiul tuturor. Își pierde naturalețea și devine plin de sine.

Mamele prudente se feresc bine să dea vreodată o apreciere favorabilă asupra înfățișării fizice a copilului lor în prezența lui. Tatăl va păstra aceeași tăcere. Nici unul, nici altul nu au ideea de a-l înfățișa pe micuț admirației rudelor, prietenilor și străinilor. Dimpotrivă, ei laudă ceilalți copii pentru drăgălășenia lor, spunându-i alor lor să-i imite. Astfel cresc, neștiindu-și farmecele, ființe de o încântătoare simplitate.

Mândria inteligenței.

Părinții admiră trupul copilului lor, dar au încă și mai mult orgoliul inteligenței lui. Pruncul care începe să vorbească face reflecții pe care le aplaudă. Se râde, se aprobă. „Nu găsiți că acest micuț este încântător?" Pruncul de trei ani gustă puternic aceste aprecieri. Crescând, va ajunge să se creadă un profet. Tata și mama îi sorb cuvintele. Nu pierd nici o ocazie de a-i spune: „Ce noroc ai că înțelegi atât de repede și atât de bine." Când școlarul se întoarce de la clasă, i se ascultă triumfurile, este felicitat pentru note...

Această politică a părinților plăsmuiește un mândru convins. Ea face din acest omuleț un personaj infailibil, care va spune

cu siguranță: „Eu nu greșesc niciodată!" Tristă formare, care pregătește copilului, ca și părinților, crude dezamăgiri. Și totuși, cu anumite nuanțe, nu este oare acest fel de educație aproape universal?

Cât de înțelepte sunt mamele care, din principiu, nu iau seama la spiritul copilului lor. Acelea vor ține într-o smerenie desăvârșită sufletul crescând, care găsește cu totul firesc să înțeleagă ceea ce înțelege și nu a crezut niciodată că, pentru a reuși, i-ar trebui un privilegiu cu totul special. El se mulțumește să folosească, prin efort și muncă, darurile lui Dumnezeu.

Mândria vestimentară.

Unele mame cred că pruncul lor, atât de frumos și atât de inteligent, trebuie împodobit. Este aruncat în cochetăria vestimentară. Trebuie recunoscut că această primejdie este mai degrabă feminină. Puțini băieți se vor lăsa prinși în ea... dar fetele!

Fără să-și dea seama, mamele se fac profesoare de vanitate, lăsându-și fetițele să citească anumite reviste de modă care exaltă frumusețea femeii și rolul podoabei. Aceste reviste păgânizante au făcut un rău imens sufletelor fetelor mici și mari. Să li se dea publicații cu lucrări femeiești, care să le învețe tricotatul, croșetatul, croiala... nimic mai bun. Este artă practică. Dar să fie îndepărtate acelea care au drept scop să zeifice trupul și să facă din sexul feminin un idol.

Aceste mame imprudente, pentru a le distra, le fac pe fetițele lor să profite de ședințele de probă. Pentru mica spectatoare, este un ceas de vis... imaginația călătorește în țara prințeselor... Când aceeași fetiță își însoțește mama la coafeză, ea contemplă alcătuirea ondulației permanente, nu fără a simți vii dorințe de frumusețe.

Copiii, care sunt observatori isteți, constată că mama lor este pretențioasă în privința toaletei, că nu se mulțumește decât cu o lucrare desăvârșită, că, fără ezitare, o silește pe croitoreasă să refacă lucrul. Ele nu vor uita niciodată aceste lecții care le învață să devină exigente. Mama, uluită, o va întreba într-o zi pe fiica ei cine a făcut-o atât de greu de mulțumit?

Pentru culmea nenorocirii, mama rostește adesea judecăți asupra toaletei altora. Le laudă pe cele elegante. Le critică pe doamnele care nu au gustul ei. Pune chiar uneori în aceasta un grăunte de acrimonie. Copilul descoperă astfel ce este frumos, ce este primit, ce trebuie să se abțină să poarte.

Astfel, când mama se va ocupa să-i dea fetiței care crește rochii de domnișoară și toalete la modă, va fi uimită să audă formulate, cu o fermitate și o convingere neașteptate, mici voințe perfect hotărâte.

Mama caută cine i-a putut sugera copilului aceste idei? Taină pe care, probabil, nu va avea niciodată darul de a o lămuri.

Mândria familială.

A avea respect pentru strămoși și admirație pentru ceea ce au făcut ei pentru urmașii lor — nimic mai vrednic de laudă și mai drept. Trebuie întipărită copiilor mândria neamului lor, pentru ca ei să-i țină sus onoarea tradițională. Astfel se văd familii minunate, țărănești, muncitorești, burgheze sau nobile, trăind într-o demnitate plină de grija de a nu se dezonora.

Dar de ce, din aceste sentimente atât de rodnice în mișcări bune, anumite mame fac pricini de mândrie? Ele își preamăresc înaintașii tot atât de bucuros pe cât îi defăimează pe ai altora. S-ar zice că virtutea s-a refugiat în casa lor. Ascultându-le vorbind, restul lumii este alcătuit din oameni de nimic.

Copilul înțelege foarte ușor că este dintr-o rasă superioară. Disprețuiește tot ceea ce nu este din tribul și din numele său. Va trata cam pe toată lumea ca pe niște indivizi dintr-o altă specie decât a sa. Trufia disprețuitoare este o manifestare urâtă a mândriei. Dar de ce există părinți care se îndârjesc să o creeze?

Mândria rangului social.

Câți predică, de asemenea, mândria rangului social! Copilul este impregnat cu prejudecata de castă. Mamele ai căror soți au o carieră liberală îl denigrează pe negustorul care are prăvălie la stradă. Ele se plâng înaintea copilului de amestecul pe care îl găsește în clasa lui, unde stă alături de fiul băcanului. La rândul ei, mama măcelar sau brutăreasă își pune fiul în

gardă împotriva acestor oameni orgolioși care trăiesc fără să muncească, afirmă ea, căci în ochii ei efortul intelectual nu contează. Soția patronului îi împiedică pe copiii ei să se coboare până la muncitor, în timp ce mama muncitoare îi judecă suveran pe patronii pe care copilul ei învață să-i disprețuiască. Țăranca își varsă înaintea celor mici batjocurile împotriva proletarilor risipitori și revoluționari, în timp ce tânărul muncitor aude rechizitoriul țăranului care se bălăcește în bălegar și trăiește înapoiat în gaura lui de sat.

Astfel, fiecare copil este ridicat de mamă la rangul de idol social. Lui i se cuvin cinstea și lauda. Lui i se cuvin drepturile și privilegiile. În jurul lui, nu merită simpatiile sale decât cei de rangul său.

Această predicare aproape universală a mândriei nu este oare un mare rău? Ea întreține lupta de clasă împotriva căreia se ridică Biserica și oamenii cu judecată care, împreună cu ea, voiesc pacea în cetate.

Dacă mamele ar putea fi convertite și învățate să privească peste ziduri, ele ar vedea de cealaltă parte oameni foarte vrednici de cinste, care suferă, care luptă, care au merite, care sunt vrednici de simpatiile noastre, și de asemenea nenorociți care se înșală și care trebuie îndreptați. O adevărată mamă creștină deschide sufletul copiilor ei nu spre mândria grupului său social, ci spre iubirea aproapelui, amintindu-i că „Dumnezeu nu caută la fața omului". Această adevărată mamă îi arată copilului că, dacă s-a născut pe o anumită treaptă a

scării omenești, Dumnezeu l-a așezat acolo, nu el însuși..., că nu este cu nimic mai mult decât ceilalți înaintea privirii dumnezeiești, că nu are dreptul să se prefere nimănui, ci că trebuie să se dăruiască tuturor. Aceasta este adevărata lecție de smerenie. Până când ea va fi dată în chip unanim, vor vuia prin țări revendicările nebunești ai căror dintâi autori inconștienți sunt, vai, scumpele mame!

Mândria averii.

Mândria averii se învecinează cu aceea a rangului social. Cum știe copilul că este bogat și că săracii sunt ființe inferioare, dacă nu prin mama sa?

Mamele înstărite nu rezistă prea mult ispitei de a le lăuda celor mici fericirea „de a avea bani". Banul îngăduie să-ți procuri confortul, să mănânci bine, să faci vacanțe îndepărtate, avantaje pe care copilul este rugat să le prețuiască după valoarea lor.

Mama nu este tot atât de ispitită să le spună copiilor ei că bogăția este încredințată unora pentru a veni în ajutorul nevoilor celor ce nu o au și că bogații nu sunt bogați decât pentru a fi iconomii săracilor. Această lecție de caritate, pe care mama are datoria să o dea, este înăbușită pe buze de mândrie. În loc să-i spună copilului să meargă către nenorociți cu mâinile pline, câte mame îl opresc într-un elan care i-ar fi tot atât de plăcut pe cât de firesc: „Tu, un copilaș bine îmbrăcat, să nu umbli cu zdrențăroșii... miros urât... ai aduce

păduchi." Ele știu să-l facă să înțeleagă că nu te amesteci cu asemenea oameni. A da la colectă duminica pentru săracii parohiei, și în chip ostentativ când suma merită osteneala, este singurul act de caritate cu adevărat recomandat ca fiind lipsit de orice neplăcere.

Nu va trebui să ne mirăm dacă, pe măsură ce crește, copilul își închide inima, dacă îi privește pe săraci de sus și îi disprețuiește. A fost format în mândria averii sale... Și dacă într-o zi Dumnezeu l-ar coborî la rangul celor nevoiași?

Mamelor, cugetați.

Ce minunate ocazii pierd prea multe mame de a avea copii încântători prin modestie. Pentru cele mai multe dintre ele, programul educării smereniei trebuie în întregime format sau reformat.

Tema învățăturii lor trebuie să fie aceasta: „Desigur, micuțul meu, ai farmec; Bunul Dumnezeu dăruiește farmec tuturor copiilor, afară de cei mândri...

„Trebuie să fii bine îmbrăcat, potrivit stării tale, astfel încât nimeni să nu aibă vreo observație de făcut asupra ținutei tale. Dar amintește-ți că veșmântul nu adaugă nimic meritului tău și nu va acoperi nici unul dintre defectele tale.

„Dacă ai în urma ta un trecut familial onorabil, aceasta este pentru tine o responsabilitate în plus... câți alții vor ști, prin

virtutea lor, să-și slăvească numele până atunci necunoscut, în timp ce tu, prin defectele tale, l-ai înjosi pe al tău.

„Știi oare dacă ești bogat? Averea este atât de nesigură, încât la majoratul tău vei fi poate deja copil de săraci... Așază bogăția la locul ei, în urma virtuților, ca pe slujitoarea lor care obosește purtând sacul și nu cere decât să-l vadă ușurându-se... Să n-o faci niciodată să meargă înainte, căci, dacă este o bună slujitoare, este o stăpână detestabilă și foarte imorală.

„Ocupi un loc în societate: aceasta este tocmai pentru a-i ajuta pe ceilalți. Ești un mic mădular al trupului social? Fii degetul mare care ajută celelalte degete. Ești cap? Este pentru a face fericite mădularele."

Aceste maxime sunt ale smereniei. Copiii care trăiesc din ele sunt slava și izbânda mamelor educatoare.

CAPITOLUL II - ÎMPOTRIVA MÂNIEI

Bucuria păcii.

„Fericiți cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul.” Toată lumea aprobă această dumnezeiască sentință. Dar câți încearcă să trăiască din ea? Oamenii agitați, pătimași, violenți, umplu străzile. Cine nu are caracterul său rău?

Când, în acest popor clocotitor, apare un chip pașnic, o inimă bună care nu se irită niciodată, este admirată, iubită, înconjurată. Acest „blând” răspândește lumină. Imensa lui tărie sufletească îi dă influență, pentru că oamenii au nevoie de pace, iar pacea lui le este de folos tuturor.

În lumea mamelor s-a înțeles oare această mare binefacere a calmului? Nu întotdeauna. Când o mamă a înțeles-o, se străduiește oare să o introducă în practică? Și totuși, cât de necesar este calmul pentru formarea copiilor!...

Mamele și mânia.

Mânia este defectul general al educatorilor, și pe bună dreptate: copiii sunt exasperanți! Ai zice că toți demonii și-au ales locuința în ei; de aici violența exorcismelor.

Câteva mame fericite, splendidă minoritate, scapă de această slăbiciune comună. Anumite suflete mari se stăpânesc în chip minunat. Ele sunt stăpâne pe nervii lor. Nimic nu se agită în ele fără îngăduința lor. Aceste femei foarte rare sunt de o valoare incomparabilă. „Cine va afla femeia puternică, spune Scriptura, trebuie căutată departe, iar prețul ei este neprețuit." Fericit soțul lor! Și mai fericiți copiii lor!

Mai adesea se găsesc mame care se stăpânesc de obicei, dar care, din când în când, se exasperează. Presiunea urcă în sufletul care nu mai poate cuprinde emoția. Hotărârile luate de o sută de ori se eclipsează. Mânia este lăsată să se reverse, jucând rolul unei supape de siguranță. Îndată după aceea, lăuntrul este liniștit. Criza nu s-a încheiat încă și mama se căiește deja de ea și jură că nu va mai ceda curând. Trebuie să știm să iertăm această slăbiciune trecătoare, care nu dăunează grav ansamblului educației.

Urmează apoi mama mânioasă din slăbiciune. Ea cedează în toate pentru a avea pace și nu o găsește niciodată. Nu are prevederea, nici autoritatea îndestulătoare pentru a se împotrivi de la început prostiilor copiilor ei; chiar îi lasă, de teamă să nu-i supere, să-și ia anumite libertăți, de care cei mici se grăbesc să abuzeze. Această timidă nu găsește, pentru a opri invazia tinerilor barbari, decât reacția mâniei. Astfel, de pildă,

într-un compartiment de tren, se văd copii pe care, la plecare, părinții îi măgulesc și îi admiră. Se pleacă din Nantes cu zâmbetul pe buze. Încă de la Angers, furiile încep să mârâie; la Le Mans se ajunge la palme, la plâns și la scrâșnirea dinților. Copiii, enervați, sfârșesc prin a cădea de somn și ajung liniștiți la Paris. În fiecare zi, în fiecare tren, probabil, se reia vreo scenă de acest fel. Aceste mici drame publice manifestă ceea ce există acasă.

Mânia acestor mame le vine din afară: copilul este cel care o provoacă. La unele altele, ea se naște dinăuntru: au caracter rău prin fire, sunt violente, repezite, aspre. Nu pot spune un cuvânt fără să se mânie, temperamente prost alcătuite, pe care copilul nu va înceta să le supraexcite. Bietul micuț, fie că face bine, fie că face rău, va fi mereu certat! Aceste mame au datoria de a întreprinde o luptă serioasă împotriva lor însele.

Mânia face rău mamelor.

O mamă greșește întotdeauna când se mânie. Când o face adesea, își înmulțește greșelile.

Nervii ei devin de o excitabilitate excesivă. Cu cât se aprinde mai mult, cu atât are mai mult nevoie să se aprindă. Totul îi displace, totul o irită. Educația devine pentru ea o asemenea povară, încât se teme de venirea copiilor care îi vor spori pricinile de iritare.

Această tensiune perpetuă nu aduce pacea în cămin. Dacă copiii sunt istoviți de izbucnirile de furie ale mamei, se crede oare că soțul nu este și el? El sfârșește prin a se exaspera, negăsind altă apărare împotriva mâniilor soției sale decât propriile sale mânii... afară numai dacă nu se refugiază într-o indiferență stoică... În orice caz, biata mamă, care ar fi trăit fericită dacă ar fi știut să-și reprime dispoziția, își întristează căminul.

Ea pierde în același timp orice autoritate. Copiii sunt logici. Ei știu că mama ceartă la întâmplare și pedepsește la fel. De aceea nu dau nici o valoare amenințărilor ei. Mama nu mai este crezută. Ea nu mai inspiră încredere, ceea ce este, pentru o educatoare, cea mai mare pagubă.

Nenorocire și mai gravă încă: ea își falsifică judecata. Care este vinovăția sau meritul copiilor? Nu poate ști, căci pentru a aprecia sănătos trebuie să fii un judecător nepărtinitor, adică liniștit. Ea nu vede faptele exterioare decât prin impresii necontenit schimbătoare. De atunci, deformează totul și nu mai are însușirea esențială a educatoarei: bunul-simț.

Fie ca lectura acestor rânduri să le facă pe mamele care s-ar simți slabe în lupta lor împotriva iritărilor inerente educației să ia o hotărâre temeinică de a păstra pacea, spre mai marele lor bine și al tuturor.

Mânia mamelor face rău copilului...

...făcându-l mânios...

O mamă care se mânie prin voință, cu dreptate și rațiune, nu o face decât rar, în marile împrejurări, atunci când este nevoie de o intervenție puternică și voită pentru a opri răul. O asemenea mamă se impune copiilor ei tăcuți și smeriți, reduși la ascultare. Copilul este logic, a înțeles, acceptă.

Dar aceea care își risipește admonestările în orice clipă, departe de a obține supunerea celor mici, nu reușește decât să creeze în ei iritare. Mama îi provoacă, ei răspund. Ea ridică tonul, copilul la fel. Se ajunge la cuvinte amare. De aici se nasc ranchiuni care durează.

Câte biete mame i-au învățat astfel pe scumpii lor micuți acest urât defect al mâniei. Mulți dintre ei, care nu erau violenți prin fire, au devenit astfel. Ei nu mai știu să vorbească cu farmec și blândețe, par a fi mereu în gardă împotriva unui atacator.

Cei al căror temperament era de la sine ușor iritabil ar fi avut nevoie de exemple și lecții de blândețe: nu le-au primit niciodată. Dimpotrivă, reaua lor tendință n-a cunoscut decât încurajări. Ei sunt convinși că nu se poate trăi decât în război și că nu se obține nimic aici jos decât prin violență. Mama le-a pregătit pentru viață o călătorie zdruncinată și zbuciumată.

...rătăcindu-i ideile.

Copilul a cărui mamă se mânie mereu este certat pentru toate. Făcând bine, primește reproșuri ca și cum ar fi greșit. A crezut că face plăcere și n-a izbutit decât să-și atragă mustrări. În anumite zile, pentru nimicuri, a provocat scene; dimpotrivă, pentru lucruri grave, nu i s-a făcut nici o dojană, mama vorbind la voia întâmplării emoțiilor sale. Copilul nu mai știe ce să creadă, nici ce să gândească. Judecata lui primește o formare pe dos.

Este o mare nenorocire să dezaxezi astfel o rațiune care se naște, căci copilul este logic, și adesea în chip puternic. Aceasta este ceea ce prea multe mame nu știu să recunoască. Văzând copilul alergând cu atâta ușurință spre ceea ce este oprit, ele îl imaginează incapabil să discearnă însemnătatea celor pe care le face.

În exterior, copilul pare adesea lipsit de raționament. Dar, pentru a cunoaște adâncul sufletului său, trebuie să se distingă între faptele sale și aprecierile sale.

Că faptele lui au aparențe de nebunie, este un fapt de netăgăduit. Copilul este exuberant, cedează patimilor sale, dorințelor de joc, de bucurie, de schimbare. Este antrenat de tendințe aproape irezistibile spre plăcere. Se lasă dus după voia firii sale. Dar sub această înfățișare de mic nesocotit, el deosebește perfect motivele care îl împing: simte viața purtându-l și o lasă să facă, spunându-și totuși că greșește... că nu ar trebui să mintă, să strige, să nu asculte, să spargă, să zburde. Acest discernământ mereu treaz îi dă adolescentului

puterea de a se reculege atunci când vârsta potolește exuberanța. Tot el le îngăduie educatorilor, în orice epocă, să săvârșească îndreptări fericite.

În mijlocul acestei mișcări necontenite, copilul păstrează deci întotdeauna stăpânirea aprecierilor sale... El nu înțelege nedreptatea; când are conștiința că a făcut bine, așteaptă o răsplată; când a lucrat rău, nu se miră că este pedepsit. Are în adâncul inimii o dreptate a sentimentelor pe care își închipuie că o găsește în același grad și la ceilalți. De aceea, când își vede mama certând atunci când el sau frații săi au făcut un sacrificiu, sau când se simte pedepsit pe nedrept, își dezaprobă mama și, încetul cu încetul, se desprinde de ea. Legătura spirituală a afecțiunii dispare, ruptură sfâșietoare de care mama se va plânge fără a-i pricepe pricina.

...făcându-i ascultarea cu neputință.

Totuși, ea ar trebui să-și facă *mea culpa* (vina mea)... Copilul nu a putut face altfel, fiindcă mama îi făcea ascultarea cu neputință.

Cum să te supui unor porunci care interzic totul? Mama irascibilă îl amețește pe copil cu opreliști: „Nu te urca acolo... nu te atinge de pâine... nu lua paharul acela... nu intra în cameră... nu striga... îți interzic să ieși... nu-i vreau pe prietenii tăi...” Atunci, ce să facă? Rămâne o singură soluție: să fugă de tirania maternă. Acesta este visul copilului mereu certat. Va

lua prima ușă care i se va deschide și, de îndată ce va fi dincolo de ea, va respira.

Anumite mame, purtate de iritările lor, obosesc copilul nu numai prin interdicțiile lor, ci și prin schimbările lor. Poruncile lor se contrazic după gustul zilei. Ea primea micii prieteni, de acum nu-i mai vrea. Ieri a cumpărat un mecanism de joc, mâine nu va mai voi ca pruncul să se folosească de el. Îngăduie jocul de cărți, apoi îl interzice. De ce? Pentru că micii prieteni au fost gălăgioși, pentru că mecanismul ocupă masa din sufragerie, pentru că jocul de cărți a adus câteva certuri între frați și surori... Iritările materne, cauze ale acestor porunci contradictorii, îi descurajează pe copiii care nu ascultă decât constrânși și mâhniți.

Leacul tuturor acestor rele este simplu: mama nu trebuie să se mânie niciodată. Să lupte până când va fi dobândit asupra nervilor ei o biruință deplină. Aceasta va fi un triumf nu numai asupra ei, ci și asupra copiilor ei, pe care îi va supune autorității sale în măsura în care ea însăși se va fi disciplinat.

Mânia la copil.

Mamele nu sunt singurele vinovate de mânia copiilor, care prea adesea sunt purtați spre ea în mod firesc. Câți dintre ei, chiar născuți din mame foarte blânde, au furia în sânge! Mamele înțelepte vor avea grijă să discearnă bine temperamentul celor mici, pentru a lucra potrivit nevoilor lor și a-i reforma.

Există copilul blând, care nu se mânie, zâmbește mereu, își arată bucuria de a trăi. Este o ființă încântătoare, un mielușel al Bunului Dumnezeu, o comoară. Cu acesta, mama nu are mare osteneală. Ea trebuie mai ales să vegheze să nu-l deformeze prin propriile sale mânii, căci copiii pașnici nu se nasc întotdeauna din mame care sunt astfel. Copiii care nu se irită au în general un temperament echilibrat, în care fiecare lucru este la locul său. Ei sunt înzestrați pentru a face o viață frumoasă. Uneori însă, și acesta este un caz mai puțin fericit, calmul acestor micuți vine dintr-o stare generală puțin viguroasă, dintr-o lipsă de energie, dintr-un limfatism bolnăvicios. Atunci trebuie întăriți, chiar cu prețul de a le reda, odată cu sângele, o dispoziție mai iritabilă.

Copilul blând este rar. Mai obișnuit, pruncii fac mânii dese, adesea stârnite de nimicuri. Este felul lor de a spune că le este foame, că suferă, că doresc un obiect. Cum și-ar putea face cunoscute altfel nevoile? Medicii spun că strigătele mari pe care le scot le dezvoltă pieptul. Aceste furii vor trece pe măsură ce copilul, crescând, va găsi mijloace mai omenești de a se exprima. Dar înclinația spre mânie nu va fi suprimată prin aceasta: mamei îi revine să lucreze la atenuarea ei.

Anumite temperamente de copii sunt la extrema iritării. Nu par să aibă altă reacție decât violența. Sunt agitați prin fire. La bine ca și la rău răspund prin forță brutală. Acești copii sunt cu adevărat lipsiți de haruri firești. Numai o adevărată luptă, cu pricepere organizată și continuată cu perseverență, va putea face din ei oameni sociabili.

Cum va trata mama pruncul mânios?

Ca orice deprindere, mânia începe în leagăn. Așadar, încă de la cea mai fragedă vârstă educatoarele trebuie să o îndrepte. Când nu se ocupă cineva de ea la timp, înclinarea irascibilă ia dezvoltări primejdioase.

Procedeul foarte simplu pe care îl va întrebuința mama pentru a-l liniști pe cel foarte mic constă în a nu răspunde chemării violente pe care o lansează. Să fie lăsat să strige. Se va istovi în zadar, o oră, două ore; va veni negreșit clipa când oboseala, biruind, va coborî un somn reparator asupra acestui mic agitat, care se va trezi liniștit. Copilul, simțind că mâniile sale nu sunt luate în seamă și nu dobândesc nici un rezultat, le va înceta automat. Dacă mama ar fi cedat, crizele ar fi durat la nesfârșit.

Această tactică reușește în chip minunat părinților când, de pildă, voind să doarmă, nu țin seama de chemările nocturne ale pruncului. După zece, opt, cel mult cincisprezece zile, copilul nu mai cere nimic și doarme fără întrerupere de seara până dimineața. Mamele care, cuprinse de milă, se apleacă la prima chemare asupra leagănului pentru a-l consola, se osândesc poate la doi ani de nopți întrerupte.

Mama va opune aceeași forță de inerție tuturor acelor cereri ale copilului care nu cuprind nimic urgent pentru viață. El va învăța astfel să-și modereze dorințele și să-și domolească capriciile. Numai în cazul în care mama ar presimți existența

unei indispoziții ar alerga la plânsete, care în acest caz ar avea înfățișarea unei plângeri mai degrabă decât a unei furii, nuanță pe care instinctul matern o deosebește îndată.

Acest fel de a lucra cere din partea educatoarei un anumit curaj. Mamele se tem atât de mult să nu facă să sufere și își închipuie atât de repede că pruncul nu va putea, fără să pătimească, să suporte acest regim! Nu este oare mai bine să impui o suferință trecătoare decât să lași să crească un defect pe care nimeni nu-l va mai dezrădăcina?

Cum trebuie tratat copilul care devine conștient?

Curând, furiile care la cel foarte mic nu erau decât reacții automate vor deveni, odată cu trezirea conștiinței, adevărate mânii. Copilul cedează, știind foarte bine aceasta, demonului lăuntric. În această slăbiciune care îl împinge să-și iasă din fire, el își recunoaște o parte de responsabilitate.

Cum trebuie tratat acest începător?

Mamele să înceapă printr-o precauție la care rareori se gândește cineva și care este dictată de însăși înțelepciunea: îi vor evita orice prilej de iritare. Fuga de rău este o pază a virtuții. Dacă micuțul nu găsește nimic care să-l supere, nu se va gândi să se aprindă... va fi o zi, două zile câștigate. În acest timp de calm, nervii se odihnesc și o deprindere de pace, care și ea vine din repetarea actelor, se va naște din aceste lungi ceasuri liniștite.

Or, foarte adesea, se face contrariul... Fraţii şi surorile îl necăjesc fără încetare pe micul irascibil, pentru a-l vedea roşind, zbătându-se. Această distracţie îi amuză mult. Mama îi lasă, spunându-şi: „Aceasta îl va îndrepta...” Ce eroare! Cu cât mânia vine mai des, cu atât voieşte să revină. Acest copil sacrificat va avea mai târziu un caracter cumplit.

La vigilenţa care le evită copiilor pricinile de furie, mama va adăuga energia de a lăsa să treacă, fără a se tulbura, furiile care izbucnesc. Mai ales să nu discute cu copilul aflat în criză, să nu-i sporească prin dojeni exasperarea. Mânia trebuie să mocnească singură. Medicaţie morală sedativă, liniştitoare: iată adevărata formulă. A tăcea. A-l lăsa să protesteze, să plângă, să urle. A aştepta cu indiferenţă sfârşitul furtunii. Astfel, indispoziţia va fi redusă la minimum de tensiune şi de durată: tot atâta câştig în favoarea restabilirii echilibrului nervos. După aceea, când marele calm va fi urmat vijeliei, se va vorbi cu blândeţe, atunci cu mult rod.

Pentru a lucra astfel, mamele au nevoie de multă stăpânire de sine, căci aproape întotdeauna furia micuţului le pune şi pe ele în tulburare. Se aprind, vorbesc, ceartă. Cred, în mod greşit, că leacul mâniei este mânia, pe când, dimpotrivă, este blândeţea. Trebuie mult curaj, multă convingere luminată, pentru a fi o adevărată mamă, care nu se mânie niciodată.

Cum trebuie tratat adolescentul care devine raţional?

Când copilul începe să fie luminat de rațiune, trebuie chemată această facultate prețioasă în ajutor în lupta împotriva mâniei. Mama îi va da copilului ei convingeri serioase asupra acestui subiect.

Nu este greu să li se arate tinerilor eroarea pe care o cuprinde mânia. Ea nu aduce soluție nici unei probleme; dimpotrivă, întârzie orice progres, pentru că, în loc să unească, desparte; în loc să întărească, distruge. Dacă adolescentul voiește să zidească ceva în viața lui, un cămin, o exploatare, o industrie, să se ferească a avea drept unealtă un târnăcop de demolator. Tânărul, tânăra visează, desigur, să fie înconjurați de prieteni. Dacă ar putea să nu aibă niciodată nici un vrăjmaș! Atunci să fugă de mânia care înstrăinează inimile, împiedică intimitatea și creează adesea adversari de neîmpăcat.

Aceste gânduri, readuse cu pricepere de mamă la vreme potrivită, mai ales în calmul desăvârșit care urmează crizelor de care cineva se rușinează, vor pătrunde în sufletul copilului, îl vor face să se întoarcă asupra lui însuși și să ia hotărâri. Experiențele nefericite pe care băiatul sau fata le vor face în urma mâniei lor vor veni să întărească puternic învățătura maternă și îl vor ajuta pe cel irascibil să instituie această luptă organizată împotriva defectului său.

Această luptă, întreprinsă cu îndârjire pentru motive omenești imperioase și cu toate mijloacele naturale cu putință, nu va fi cu adevărat biruitoare decât dacă va fi susținută în același timp

de armele supranaturale. De aceea mama îi va cere copilului ei să devină pașnic din iubire pentru Dumnezeu.

Să facă din lupta sa împotriva mâniei o mortificare și să se sfințească în exercitarea sacrificiilor grele pe care le cuprinde arta de a se stăpâni.

Mama nu va dobândi de la copilul ei aceste mari eforturi spirituale decât atunci când îi va fi întipărit convingeri solide asupra smereniei, care este antidotul atotputernic al bolii furioase. Mânia nu este altceva decât o apărare a eului pe care îl credem atacat și pe care îl răzbunăm. Nu vrem să avem dreptatea împotriva noastră, nu consimțim să fim coborâți, nu tolerăm să fim neascultați, nu acceptăm o contradicție, respingem pe oricine nu ne ia în serios, îi pedepsim pe ceilalți pentru că ne subestimează. Toate aceste motive sunt mândrie virulentă, stârnind reacția care constă în a respinge prin forță pe adversarii personalității noastre. Dacă mama își convinge copilul că este un bine „a fi ignorat și socotit drept nimic", că prețuirea oamenilor are puțină importanță, numai să o aibă pe aceea a lui Dumnezeu; că împotrivirile sunt formatoare, că disprețurile sunt meritate, mai ales dacă îi ia iluzia propriei sale infailibilități, această mamă i-a dat copilului ei adevăratele taine împotriva ispitelor de mânie. Dar cine ține acasă o școală a smereniei?

Mama va impune sancțiuni.

Criza nu trebuie să se termine prin cuvinte. Admonestarea maternă se va impune în măsura în care va fi subliniată prin acte energice. Astăzi mamele se tem prea mult să pedepsească. Să o facă prudent și cu calm, dar să opună exceselor o sancțiune. De pildă, ele vor refuza copilului să-i dea obiectul sau permisiunea pentru care și-a ieșit din fire. Voia cutare carte pe care o ținea sora lui: nu o va avea. Voia să vină cutare camarad: acesta nu va veni. Turba că nu iese afară: cu atât mai mult motiv să rămână acasă. Trebuie ca pruncul să simtă că are șanse să dobândească ceea ce cere cu calm și să-l piardă prin mânie. O serie de mici experiențe de acest fel îl vor domoli mai bine decât toate discursurile.

Mama va cere întotdeauna, pentru a desăvârși lecția, ca vinovatul să-și ceară iertare. Să ceară iertare, și în mod loial, celor împotriva cărora s-a mâniat. Dacă ar refuza, să nu fie primit din nou în grația familiei. Dar îndată ce s-a smerit, toate zâmbetele reapar. Iată admirabila învățătură practică a smereniei, leac suveran al tuturor bolilor sufletului.

CAPITOLUL III - ÎMPOTRIVA GELOZIEI

Invidie și gelozie.

Invidiosul se întristează de fericirea celorlalți. Gelosul se mâhnește de afecțiunile celorlalți. Cineva este nefericit văzându-se sărac atunci când alții sunt bogați. Iată invidia. Cineva este chinuit simțindu-se mai puțin iubit decât altul și zămislește din aceasta aversiune față de el: aceasta este gelozia.

Aceste două defecte, care sunt frați, produc ravagii. De aceea mamele au datoria de a împiedica să se introducă în inima copiilor lor. De această necesitate, ele sunt toate convinse; dar de câte erori sunt victime cele mai multe dintre ele asupra acestui subiect delicat!

Unii copii se nasc invidioși.

Fiecare vine pe lume cu temperamentul său, uneori perfect echilibrat, mai adesea împovărat de anumite neajunsuri. De unde vin acestea?

Taină a sufletului ale cărui adâncuri scapă privirilor. Fără nici un motiv constatabil, fără antecedente familiale, unii copii se arată încă din leagăn invidioși și geloși, mereu neliniștiți de ceea ce are frățiorul, nemulțumiți când acesta se joacă cu jucăriile sale, furioși când mama se ocupă de el, mâhniți când văd venind un nou-născut care, cred ei, le va lua ceva din partea lor.

Ce trebuie să facă mamele pentru a îndrepta aceste caractere nefericite? Să organizeze o supraveghere neîncetată pentru a nu stârni invidia nici gelozia, să țină cumpăna egală între toți copiii, să nu lase niciodată să treacă o abatere fără a pedepsi, să încurajeze generozitatea și sacrificiul, să întrebuințeze mai ales mijloacele supranaturale. Este o întreagă campanie de lupte ce trebuie întreprinsă cu perseverență și fără slăbiciune: vindecarea va veni odată cu vârsta și cu maturitatea rațiunii.

Unii copii se întristează de bucuriile fraților și surorilor lor.

În sânul celei mai bune familii apar uneori împrejurări care creează caractere invidioase. Este cazul, de pildă, al copilului bolnav. Acest copil culcat, care în ghipsul său își vindecă încet coxalgia, este invidios pe sănătatea celorlalți. De ce au ei permisiunea să alerge? să fie primiți la camarazi? În anumite momente în care frații și surorile lui arată o veselie nebună, micuțul nemișcat plânge.

Ce va face mama? Va înconjura acest copil cu afecțiune, fără a micșora totuși pe aceea pe care o dă celorlalți. Îi va dărui acestui încercat toate îngrijirile bune de care are nevoie. Îl va învăța valoarea suferinței și îi va arăta că este privilegiat de Dumnezeu. Îi va deprinde pe frații și surorile lui să-i arate o afecțiune specială, ocupându-se de el, jucându-se cu el, povestindu-i tot ceea ce au făcut. Când unul dintre ei se întoarce acasă, mama îl trimite îndată să-i spună bună ziua celui culcat. Nimeni nu iese fără să-l fi îmbrățișat! Astfel, motivele de invidie se risipesc și acești ani aspri trec în bucurie.

La tactică maternă trebuie să se exercite nu mai puțin eficace lângă copilul mai puțin favorizat de soartă. Există în familii un băiat sau o fată care nu are noroc. Necesități imperioase de locuință, de distanță, au silit ca acest copil să fie pus intern. „De ce eu?" El are tendința de a le purta pică celorlalți. Din nefericire, are o nașă care nu-i face niciodată vreun dar, în timp ce ale fraților și surorilor sale le trimit daruri foarte frumoase. Acasă sunt primiți cu bucurie prietenii, dar el nu-i poate aduce pe cei pe care și i-a făcut la colegiu, acolo departe; sunt prea departe.

Mamei îi revine să atenueze din toate puterile aceste disonanțe involuntare. Să o înlocuiască pe nașa deficitară! Să-i facă acestui băiat înțelese motivele pentru care este pus pensionar. Să-i obișnuiască pe ceilalți să-și sporească afecțiunea și atenția față de fratele mai puțin fericit. Să-l facă să simtă că aceste

sacrificii îi atrag avantaje minunate; sufletul se formează în durere, merită, se curățește...

Mama trebuie încă să exercite o lucrare de caritate maternă foarte importantă lângă copilul care reușește mai puțin bine decât ceilalți. Este mediocru inteligent și, de aceea, nu prinde gust pentru muncă, are locuri slabe și se vede mereu pedepsit când ceilalți sunt răsplătiți. Poate că este în același timp mai puțin înzestrat trupește: nu este băiat frumos, nu este sportiv, nu are nici o eleganță corporală; astfel este lăsat deoparte, în timp ce constată succesul celorlalți pe lângă camarazii băieți și fete. Ar zămisli o invidie cumplită față de soarta fericită a celorlalți, dacă mama nu i-ar fi mângâietoare. Către acesta se îndreaptă atențiile ei. Câtă vreme rămâne singur, ea îl ocupă, îl scoate la plimbare. Îl pune să învețe arte de agrement. Cine știe dacă acest copil greoi și rău alcătuit nu va cuceri într-o zi sufragiile prin talentul său muzical sau prin strălucirea penelului său? Mai ales să-și asigure triumful supranatural prin smerita acceptare a sorții sale.

Unii copii se întristează de fericirea străinilor.

Copilul nu găsește numai în familie pricini de invidie. Este primit, de pildă, la prieteni bogați. Acolo gustă plăcerile marii averi: saloane superbe, mese luxoase servite de servitori după etichetă, jocuri de tot felul, automobil, barcă, avion... Când se întoarce acasă, își găsește casa urâtă, mică, neplăcută; detestă felul simplu de viață care se duce acolo. Iată un copil dezaxat, ros de invidie. Devine trist, face scene acasă, ar vrea să aibă

libertatea de care se bucură camarazii săi bogați, care au întotdeauna bani pentru a se distra...

Mamele vor avea greutate să îndrepte aceste impresii; ar fi fost mai bine să le împiedice să se nască. Așadar, mamele să vegheze de la început ca ai lor copii să frecventeze aceeași lume ca ei. Să meargă în case asemenea casei lor, cu copii care împărtășesc aceleași plăceri. Mama va face, pe de altă parte, toate eforturile pentru a-și face locuința plăcută, plină de distracții sănătoase și populată de prieteni bine aleși și foarte fericiți de soarta lor. Pentru a ajunge la acest rezultat, își va fi pus copiii în case de educație care primesc elevi din mediul familial care este al său și unde copiii ei vor găsi prieteni de rangul lor social.

Mama creatoare de invidie.

Preferatul.

În lupta sa împotriva invidiei copiilor ei, mama trebuie să vegheze să nu fie creatoarea involuntară, în sufletul lor, a acestui urât defect. Se întâmplă uneori ca, fără influența mamei lor, unii copii să nu-și fi găsit niciodată soarta mai rea decât a celorlalți.

Rana copilului răsfățat în chip special pricinuiește o febră intensă în organismul familial. Mamele vor lua toate precauțiile cu putință pentru a împiedica această nenorocire să se întâmple.

Ce motive pricinuiesc această preferință? Cele mai felurite, cele mai neașteptate. Tatăl concepe, de pildă, o tandrețe exagerată pentru una dintre fiicele sale sau mama pentru unul dintre băieții ei. S-a observat că tendințele sexuale pot fi un prilej de tulburări chiar înăuntrul căminului.

Uneori, mândria este cea care stârnește o afecțiune specială. Este preferat copilul mai frumos decât ceilalți, mai bine înzestrat, cel care reușește, ale cărui succese școlare, sportive, mondene măgulesc vanitatea tatălui și a mamei. Pe acest copil îl îmbracă, îl scot în lume, îl risipesc pretutindeni, în timp ce ceilalți, mici cenușărese, rămân acasă.

Alteori, mama tratează cu mai multă tandrețe un copil mângâietor, care o alintă, o sărută, îi dă semne exterioare de afecțiune. Ceilalți, cum spune ea, „sunt tari". Nu manifestă nimic, nu au atenții fermecătoare. Firește, se ivește o ispită puternică de a răsplăti, prin demonstrații particulare, pe acelea pe care le primește. Mama să se ferească de acest mic seducător grațios și sensibil, căruia înțelepciunea îi impune să-i reziste.

Dacă părinții cedează atracției lor, preferatul devine un tiran. Poate cere orice, obține; poate face orice, nu este certat; poate spune orice, are drept de insolentă. Dacă unul dintre ceilalți îndrăznește un cuvânt, este repezit. Răsfățatul are întotdeauna dreptate, ceilalți greșesc. Pentru el sunt zâmbetele și darurile.

Consecințele acestei situații anormale sunt dezastruoase. Ea creează gelozii cumplite, care se traduc prin uri sălbatice. Câte

biete mame, cedând inimii lor, și-au dezbinat pentru totdeauna copiii! Exemplul istoric al fiilor lui Iacob ar fi trebuit totuși să le dea o mare lecție. Iacob îl iubea pe fiul său Iosif mai mult decât pe ceilalți. Să mărturisim: nu era fără motive. Acest copil era mai iubitor și mai respectuos față de tatăl său decât frații săi; mai ales era cel mai evlavios dintre toți și copleșit de favoruri supranaturale. De aceea Iacob îi dăduse „o frumoasă tunică în culori felurite", dar pe care nu-l făcuse nici unuia dintre ceilalți. Astfel, frații săi îl găseau antipatic „și nu-i puteau adresa niciodată un cuvânt prietenos". Se știe ce s-a întâmplat: frații lui l-au prins și, neîndrăznind să-l ucidă, l-au vândut.

Mama să nu aibă niciodată un preferat! Farmecul unui chip, tandrețea unui copil mai iubitor, grația unei fețe sau a unui trup, calitățile strălucite ale unei inteligențe să nu o acapareze niciodată! Dacă nu se poate apăra să simtă în adâncul ei impresii chiar puternice către unul mai mult decât către altul, în exterior să ascundă această tendință intimă, care va rămâne taina ei. Toți vor fi tratați în mod egal, răsfățați cu aceeași tandrețe și vor primi semne egale ale unui devotament matern. Când mama împarte micile ei daruri, când umple saboții de Crăciun sau când, seara, își împarte sărutările, nu face pe nici unul să simtă căldura unei afecțiuni particulare. Toți sunt copilașii ei, care vor crea, prin înțelegerea lor reciprocă, fericirea unității lor.

Preferințele justificate.

Există totuși cazuri în care unii copii merită un tratament special și trebuie să fie obiectul unei preferințe justificate. Mama are datoria de a o arăta, dar evitând cu grijă să creeze gelozie printre frați și surori.

Printre acești preferați legitimi trebuie numiți mai întâi cei care suferă: de pildă, micuțul bolnav sau acela care are un neajuns firesc, șchiopul, copilul întârziat, cel care nu aude, care vede rău, care este neîndemânatic cu bietele sale mâini... Trebuie, desigur, ca mama să se ocupe mai mult de aceștia, să-i ajute, să suplinească incapacitățile lor, să le consacre timp.

Să o facă foarte afectuos. Nici unul dintre ceilalți nu va zămisli gelozie din aceasta, dacă atențiile minuțioase al căror obiect este micul nefericit nu le răpesc pe acelea pe care ei le așteaptă și pe care au obiceiul să le aibă. Tot răul ar fi să li se dea impresia că sunt neglijați.

Copilul este logic. El admite foarte ușor că sora sa cea mică este bolnavă, că este tratată ca bolnavă, că are leacuri, medici, infirmiere, că părinții ei sunt îngrijorați pentru ea. Se va ruga pentru vindecarea ei, dar cu condiția să nu i se retragă ceea ce posedă. Nu ar înțelege să fie lăsat deoparte pentru a se ocupa cineva de celălalt, căci nu a meritat această părăsire. El vrea, ca întotdeauna, să aibă audiență la mama sa, să i se încredințeze și să fie ascultat de ea. Dacă din ziua în care începe boala a simțit că nu mai contează, ranchiuna îi urcă în inimă și, cum nu are o virtute eroică pentru a o refula, îl invadează și nu este

aproape să plece: când gelozia prinde rădăcină, este tenace ca pirul.

Datorită priceperii mamei, micuțul bolnav nu va stârni nici o gelozie; datorită aceleiași înțelepciuni materne, preferința justificată dată copiilor mai virtuoși, mai muncitori sau mai evlavioși nu va crea nici ea gelozie. Este legitim ca sacrificiile să fie recunoscute, ca locurile întâi să fie cinstite, ca serviciile aduse să fie remarcate. Sancțiunile plăcute constituie o încurajare necesară, după cum pedepsele sunt o frână pentru a opri căderea spre rău. Or, într-o familie se poate întâmpla ca unul dintre copii să fie mereu pedepsit, fiindcă este fără încetare în culpă, iar altul mereu răsplătit..., situație grea, căci este vorba de a nu-l face pe cel defavorizat gelos pe cel care reușește.

Mama va rezolva această problemă complicată ținându-se fără slăbiciune într-o dreptate strictă și afectuoasă. Va distribui răsplățile și pedepsele cu cel mai mare calm, dând fiecăruia ceea ce i se cuvine, făcându-i să observe copilului fericit că, dacă ar deveni leneș, ar fi la rândul său pedepsit, iar copilului neglijent că, la primul efort, va fi răsplătit și el ca fratele său.

Copilul înțelege această atitudine și acest limbaj. În mijlocul năzbâtiilor lui nu este atât de nebun pe cât se închipuie. Când face rău, cedează bucuriei de a trăi, nevoii sale de mișcare și de expansiune. Dar știe că greșește. Va accepta să fie pedepsit, fiindcă a meritat-o. Ceea ce nu poate suporta este să fie învinuit pentru rele pe care nu le-a săvârșit. Tot astfel,

recunoaște că fratele său a lucrat mai bine decât el. Nu-i poartă pică pentru că este felicitat. Ceea ce nu ar putea admite este ca fratele său să fie lăudat cu orice prilej, chiar când nu a făcut nimic bun. Trebuie deci ca mama să nu se lase dusă să-l pedepsească mereu pe unul și să-l răsplătească mereu pe celălalt, fără a voi să recunoască la cel pe care îl mustră binele pe care îl face, nici la cel pe care îl aprobă greșelile care îi scapă. Prea multe mame, vai, cedează ușurinței! Ele nu fac nici o cercetare serioasă, nu merg până la fundul plângerilor, nu ascultă pledoariile uneori foarte sincere: cutare dintre copiii ei, mai turbulent, mai puțin suplu, este întotdeauna osândit fără a fi ascultat; cutare altul, mai echilibrat și cu un caracter plăcut, este întotdeauna absolvit fără proces. De fiecare dată când sunt pătate de părtinire, decretele materne sunt citate la tribunalul dreptății copilărești, care le condamnă. Aici sagacitatea firească a celor mici se arată superioară aceleia a mamei. Este o mare nenorocire pe care părinții trebuie cu orice preț să o evite, dacă vor ca gelozia să nu vină să dezbine în căminul lor inimile menite să trăiască unite.

Școala inimilor mari.

Pentru a evita ravagiile patimii invidioase și geloase, căminul trebuie să fie o școală a inimilor mari.

Mama se va strădui cea dintâi să practice mărinimia. Va fi largă la minte, înțelegătoare, bună, îngăduitoare, primitoare pentru toți, cu o egalitate desăvârșită de afecțiune și devotament.

Ea va lucra să creeze în copiii ei inimi tot atât de mărinimoase ca a ei. Ei nu se vor atașa de meschinării, de certuri neînsemnate, vor fugi de ură, de ranchiună, vor avea zâmbet pentru toți. Niciodată nu se vor întrista că sunt mici, nu vor ambiționa dominația asupra celorlalți, ci se vor bucura să-i vadă fericiți și vor lucra la fericirea lor. O inimă mărinimoasă devine un centru. În jurul ei se strâng afecțiunile, pentru că viața este ușoară în tovărășia ei. Ea este creatoare de bucurie, de pace, de opere minunate. Este o putere binefăcătoare pe care toți o binecuvântează și o imploră.

Acestea sunt inimile pe care le plăsmuiesc mamele drepte și vigilente, în ale căror cămine n-au intrat niciodată chipurile palide ale invidiei și geloziei.

CAPITOLUL IV - ÎMPOTRIVA LENEI

Plaga lenei.

Cât sunt de mâhnite mamele când constată că al lor copil este leneș! Este refractar față de învățătură, nu se atașează de nici o instruire, detestă clasa, unde nu se gândește decât să se amuze.

Mama își spune cu neliniște: ce vom face cu acest copil? Întrezărește pentru el un viitor întunecat, și pentru ea de asemenea, căci cunoaște leneși care, ajunși la vârsta bărbăției, au apăsat greu asupra familiei lor. De aceea nu încetează să geamă.

Ar fi poate o altă atitudine de luat. A deplânge răul este legitim, dar a-l vindeca este mai bine. De ce să nu se caute leacul acestei lenei? Uneori este mai ușor de găsit decât se crede.

În căutarea cauzelor.

Mamele au adesea greșeala de a socoti lenea ca pe o tară născută odată cu copilul și care nu i se va lua niciodată. Ele nu văd ca mijloc de a o atenua decât pedepsele. Întrebuințează cât pot mai bine acest mijloc rudimentar, asupra rezultatelor căruia sunt, în general, foarte sceptice.

Este cu totul altceva de făcut în fața unui copil leneș. Mama, asemenea unui medic înaintea unui bolnav, va încerca să diagnosticheze cauzele răului și va încerca să-i aplice leacul. Este un întreg studiu întemeiat pe o serie de observații, pe care mama trebuie să-l întreprindă. Ea va avea adesea bucuria succesului.

Cauzele fizice ale lenei.

Unii copii se nasc cu un temperament limfatic, cu o stare generală deficitară. Orice efort le este anevoios, fie fizic, fie intelectual. Nu se poate găsi în acești micuți iubirea de muncă. Acești copii sunt incapabili de activitate.

Alții târăsc urmările grele ale bolilor contractate în primii lor ani, crup, scarlatină, febră tifoidă, care au lăsat urme și care îi împiedică să revină la nivelul normal al sănătății. Acești copii dau înapoi înaintea oricărei aplicări.

Mama trebuie să înțeleagă că nu prin pedepse și strigăte se va schimba situația. Câți copii firavi, foarte nevinovați de lenea lor, n-au fost îngrijiți decât cu acest regim al reproșurilor și al pensumurilor. Mama lor ar fi trebuit mai degrabă să-i ducă la

medic, care le-ar fi impus un tratament întăritor și, în loc de muncă, le-ar fi prescris odihnă, îngrășare, pace nervoasă, de care ar fi profitat altfel decât de loviturile de baston sau de cuvintele violente ale mamei lor.

Adesea acești copii, leneși în tinerețea lor, ajungând la o anumită vârstă, își biruie slăbiciunea fizică. Devin atunci muncitori, scăpând de trândăvie pe măsură ce capătă puteri. Mulți elevi, slabi în clasele elementare, s-au distins în cele superioare. Mamelor le revine să pregătească aceste succese viitoare, dăruind leneșilor lor tot atâtea îngrijiri trupești câte încurajări spirituale.

Ochii slabi.

Trebuie semnalată mamelor o cauză a lenei pe care adesea nici nu o bănuiesc: ochii prost acomodați! Unii copii miopi, prezbiți sau astigmatici, neștiind ei înșiși cauza indispoziției lor, nu se plâng de ea, dar nu pot lucra. La începutul temei, se apucă de lucru cu curaj, dar după cinci minute, victime ale oboselii oculare și cerebrale, se opresc. Cititul și scrisul devenindu-le cu neputință, se amuză. Profesorul îi cheamă la ordine, îi ceartă, le pune note groaznice sau îi pedepsește, fără a dobândi nici o îndreptare. Mamele care observă la copiii lor o incapacitate de a-și fixa îndelung atenția vor fi înțelepte făcându-le examinați ochii. Ochelari buni și mari, bine adaptați vederii, sunt adesea leacul suveran pentru ceea ce părea o lene deznădăjduitoare.

Igiena rea.

La ochii buni trebuie adăugat un stomac ușor și plămâni aerisiți. Mamele încurajează uneori inerția copiilor lor hrănindu-i rău, fie că îi îndoapă și atunci greutatea trupului îngreuiază spiritul, fie că îi restrâng și nu le dau îndeajuns. Un echilibru înțelept trebuie să existe între munca ce trebuie împlinită și puterile ce trebuie cheltuite. Alimente ușor de mistuit, în cantitate suficientă înainte de plecarea la clasă, îi îngăduie copilului să-și păstreze atenția trează, în timp ce micul vecin doarme pe bancă digerând.

Copilului îi trebuie și somn. Sub pretextul temelor de făcut și al succesului de asigurat, este pus să se scoale la ore prea matinale, care îl obosesc, sau este ținut treaz până târziu. De cele mai multe ori, aceste exagerări se plătesc. Mame ambițioase vor să împingă prea repede inteligența copilului. Timpul este o putere irezistibilă. Când cineva vrea să lupte împotriva lui, el se răzbună. Copiii lipsiți de somn sunt adesea opriți prematur și condamnați la odihnă. „Cine vrea să meargă departe își cruță calul."

Unele mame cedează unei alte ispite.

Ele îi lipsesc pe copii de ieșire pentru a lucra. Zilele libere de joi, după-amiezile de duminică, destinate exercițiului fizic și sportului, sunt întrebuințate, din voință maternă, pentru a termina temele prea din belșug administrate de profesor. Luni sau vineri dimineață, mama se va bucura lăuntric la gândul că

al ei copil va fi felicitat. Biată mamă! Ea nu bănuiește că pregătește poate un leneș. Organismul nu se va pleca mult timp fără protest la asemenea exigențe. Creierele surmenate, irigate de un sânge rău reînnoit, refuză mai devreme sau mai târziu serviciul: se văd vulturi ai claselor mici târându-se jalnic pe bănci până la sfârșitul studiilor lor. Fiecărui lucru timpul său: muncii, ceasurile ei reculease; exercițiului, momentele sale de destinderi salutare; odihnei, nopți bune reconstituitoare. Echilibrul fizic este condiție a ordinii spirituale.

Cauzele mentale ale lenei.

Dacă starea fizică a copilului joacă un mare rol în lenea lui, cauzele mentale au o parte și mai mare. Este necesar ca mama să le discearnă, căci din cunoașterea lor rezultă indicații prețioase, care îi vor îngădui mari speranțe de convertire.

Lipsa mijloacelor.

Unii copii sunt înaintea lucrării lor ca niște lucrători fără unelte. Cum ar putea un sculptor să cioplească marmura fără daltă? Cu mâinile o va pipăi, dar nu va putea, modelând-o, să smulgă din ea capodopera pe care o conține în putință. Astfel sunt mulți școlari înaintea gândirii: îi văd exteriorul, bunul lor simț îi prinde ansamblul, dar nu au acea lamă spirituală fină care îi va pătrunde adâncurile și îi va despărți părticelele. Acești micuți se plictisesc în clasă. Nereușind, prind dezgust pentru munca intelectuală. Au probabil aptitudini foarte pronunțate pentru altceva, de pildă pentru desen sau pentru

munca manuală. Fac cu degetele lor tot ceea ce voiesc, dar nu le dați condeiul, îl urăsc.

De ce, odată făcută constatarea că copilul nu are mijloacele intelectuale suficiente, să fie fixat să facă studii? Înțelepciunea le impune părinților să-l orienteze spre alte scopuri. De la sfârșitul claselor primare, să fie îndreptat spre meseria care îi place sau spre genul de cunoștințe care îi surâde.

Vai! Această hotărâre logică este prea puțin luată și încă mai puțin aplicată, atât de greu le este mamelor să mărturisească faptul că micuțul lor nu este atât de bine înzestrat ca alții. Este un amor-propriu matern foarte firesc, desigur, dar foarte dăunător copilului. „Este inteligent, vă asigur, dar îi lipsește memoria." Odată spusă, această axiomă conduce toată purtarea. Elevul osândit la muncă silnică va face studii jalnice. Va îngroșa toate cozile claselor, unde își va pierde timpul, banii părinților și idealul său de viață rodnică și fericită. „Tatăl său, vedeți dumneavoastră, vrea să facă aceleași studii ca frații lui; copilul acesta ne-ar reproșa mai târziu." Aceste prejudecăți pricinuiesc erori cumplite.

Lipsa de adaptare.

Nu este necesar să fii slab înzestrat pentru a fi trândav. Unii copii inteligenți sunt leneși. De data aceasta inerția nu vine din lipsa mijloacelor, dar părinții trebuie să cerceteze dacă nu rezultă dintr-un defect de adaptare. Este copilul „la nivelul lecției"?

Uneori profesorul este cel care nu se pune la îndemâna elevilor începători. Copilul nu-l înțelege, nu-l urmează, se plictisește și somnolează. Cutare elev, foarte înzestrat, n-a văzut niciodată nimic în matematică fiindcă primul său profesor nu admitea că explicațiile sale nu pot fi prinse din prima.

Profesorul nu este întotdeauna vinovat de această lipsă de corespondență. Copilul, din pricina bolii sau a împrejurărilor familiale, a lipsit de la clasele de început. Or, mai ales pentru științe, este cu neputință să-i ajungă singur din urmă pe cei care aleargă înainte.

În situația sa de întârziat, acest micuț s-ar opri pe marginea drumului, descurajat, dacă mama nu s-ar îngriji să-i dea ajutor: câteva lecții de repetare îl vor readuce la locul său.

Se întâmplă ca unele inteligențe să fie refractare la anumite categorii ale cunoașterii. De ce să silești să facă matematici un spirit pe care acestea îl resping? Elevul va dormi la ore, nu va asculta nimic și se va cufunda într-o lene înrădăcinată. De ce să arunci în literatură, latină sau greacă un copil care nu vrea să audă de ele, dar care își petrece momentele libere rezolvând ecuații și se pasionează pentru chimie sau științele naturale? Marele secret pentru a dobândi muncitori este de a-i aplica pe copii la științele față de care nu sunt leneși. „Să nu ne silim talentul." Să fie geografi excelenți mai degrabă decât algebriști slabi. Este oare necesar să știi să-l citești pe Titus Livius pentru

a calcula amperi? Dar care mamă va avea curajul să urmeze aceste sfaturi?

Imaginația exagerată.

La mulți leneși, cauza defectului lor se află în ei înșiși: sunt victimele imaginației lor.

Copilul este visător, distrat, absent. „Trăiește în lună." Poate fi foarte inteligent, prinde totul, dar nu se fixează pe nimic. Spiritul lui zburdalnic fluturează. Este cu neputință să-l ții mai mult de un minut asupra aceluiași obiect. Astfel, acest micuț nu este observator. Nu privește nimic în adânc, nu reține nimic, este un risipit.

Acest copil este, de cele mai multe ori, prins de impresiile sensibile. O muscă ce se așază, un cărăbuș care bâzâie, o pasăre care cântă, toate îl subjugă. Se ridică să prindă musca, aleargă la fereastră să vadă pasărea, lăsând pagina începută. Când va veni vârsta pubertății, acest adolescent nestatornic va fi puternic solicitat de impresiile senzuale și va suferi o criză violentă, care se va manifesta printr-o lene îndoită.

Cât de cumpliți vor fi acești ani critici!

S-a întâmplat ca acest copil să fi luat de multă vreme reaua deprindere de a urmări un roman lăuntric! Creează personaje cu care stă de vorbă, pe care le iubește, care îl mângâie pentru dezamăgirile zilnice. Le face să lucreze înaintea lui, să moară,

să învie după placul său. Palpabilul, materialul, cadrul adevărat al existenței sunt voalate în spatele ficțiunii, pe care o preferă oricărui lucru: are ceva mai frumos și mai somptuos în propria sa fantasmagorie.

Există copii care s-au născut cu această imaginație dezlănțuită. Sunt rari. Mamele să știe că aproape întotdeauna de la ele însele le vine copiilor nenorocirea de a fi dominați de nebuna casei. Nu se îndârjesc oare mamele prea adesea să legene sufletele în formare cu istorii neverosimile despre bau-bau, zâne, vârcolaci, stafii, în loc să le dea povestiri trăite, omenești, reale? Să ne mai mirăm de elucubrațiile băieților și ale fetițelor!

Când au știut să citească, ce publicații au primit acești copii? Foi polițienești? Săptămânalele pentru copii de acest fel fac furori! Mamele greșesc foarte mult prin faptul că nu se arată neînduplecate împotriva acestor predicatori ai viciului.

După ziare au venit romanele; și ce romane! Mamele rămân uluite că micuții lor nu au niciun gust pentru muncă. Cum ar fi trebuit oare să procedeze, dacă ar fi voit să-i abată de la ea?

Ca o culme a nenorocirii, mama imprudentă și-a dus cu religiozitate copilul la cinematograf. Nu trebuie oare să-l instruiască, să-i arate viața, distrându-l? Totul s-a spus despre influența ecranului asupra sufletelor copiilor. Pentru ele, el este geniul cel rău. Cinematograful tulbură aceste imaginații fragede, le poartă în vis și în coșmar, le răpește gustul

efortului, le falsifică aprecierea realului, pe care mamele ar avea atât de mare folos să-i învețe să-l iubească. Tânăra fată formată la lecțiile vedetelor nu-și mai iubește căminul, iar băiatul găsește toate situațiile prea prozaice.

Mamele trebuie să reacționeze cu tărie împotriva acestor primejdii; să-și cufunde copiii în realitatea pozitivă, să le arate existența așa cum este ea, cu greutățile și luptele ei, să-i convingă de fericirea ce se gustă în efort și în jertfă; mai ales să-i ferească de tovărășia leneșilor, a descurajaților, a camarazilor nestatornici și risipitori, care nu visează decât plăcerea; să-i obișnuiască să se lipsească de romane și de cinematograf. Formându-l pe leneș în această școală aspră, mamele au toate șansele să-i insufle iubirea muncii.

Cauzele familiale ale leneviei.

Copilul nu este singurul răspunzător de defectele sale. Mama nu are numai pe el de îndreptat, căci în jurul lui atmosfera familială merită poate și ea câteva reforme.

Există familii muncitoare. Există și familii leneșe. Cele dintâi nu tolerează inerția; ele sunt stupi în care fiecare, atras de ansamblu, trebuie să-și dea osteneala; cel fără ocupație nu-și are locul acolo. Celelalte dorm: nu se știe cu ce să se ocupe cineva; copiii nu au simțit niciodată acolo nevoia de a munci; în afara orelor în care lumea se distrează, în aceste familii toți se plictisesc.

Mama va trebui să privească în jurul ei: dacă fiul ei este înclinat spre lenevie, poate că găsește chiar în cămin încurajări pentru trândăvie. Nu este oare cu putință, pentru a-l îndrepta pe acest tânăr somnolent, să fie zguduit mediul în care trăiește? Dacă mama ajunge să facă să sufle vântul spre muncă și energie, nu va umfla el pânzele fragilei corăbii care își începe traversarea vieții? Din răspunsul la aceste întrebări vor izvorî poate hotărâri excelente.

Aprecierile în familie.

Ce se spune despre muncă în casă? Ce opinii aude copilul formulate? Unii fii unici sau proveniți din familii restrânse, de cele mai multe ori în mod voit, au surprins pe buzele tatălui sau ale mamei cuvinte ca acestea: „Copiii noștri nu vor avea nevoie să muncească, vor fi bogați". Această afirmație nu va fi niciodată uitată; dacă nu are un temperament deosebit de energic, copilul va avea greutate să ia munca în serios, de vreme ce știe că eforturile sale sunt de prisos.

Cu totul alta este, în general, atmosfera unei familii numeroase sau a unei familii cu puțini copii, dar fără avere. Cei mici aud repetându-se în fiecare clipă că, mai târziu, nu vor avea alt avut decât ceea ce vor fi învățat. Capitalul lor este în ei înșiși... Vai de cei care vor fi neglijat să se echipeze pentru a-l pune în valoare. Din asemenea cuvinte nu poate să se nască decât emulația.

Dacă sentimentul general pe care îl mărturisește familia asupra necesității muncii îl influențează pe copil, aprecierile particulare aruncate de unul sau de altul fac uneori multă impresie asupra tinerilor ascultători. De pildă, tatăl are oroare de matematică și o spune oricui. Credeți că fiul le va iubi? Înainte chiar de a le fi gustat, le detestă. Mama se va osteni zadarnic la alcătuirea temei; micuțul nu o va face niciodată cu plăcere... Afară numai dacă fiul nu are spiritul de contradicție împins până într-atât încât să prefere cifrele mai presus de toate și să le cultive cu ardoare tocmai pentru că tatăl său iubește literele. Dar atunci, împins de aceeași dorință de opoziție sistematică, acest copil va face profesiune din a urî literatura, și din această dispută lenea va ieși iarăși favorizată.

O altă eroare a aprecierilor familiale este... aceea de a nu avea niciuna. Dacă copilul muncește, nu este felicitat; nicio răsplată nu este dată în casă. Dacă este leneș, niciun control nu este exercitat, nicio mustrare nu-i este adresată. Astfel, cei energici sunt descurajați, iar trândavii nu sunt tulburați.

Să vegheze deci bine mamele să nu săvârșească această gravă neglijență și să aibă grijă să formuleze asupra chestiunii muncii aprecieri însoțite de gesturi semnificative, sancționate în chip înalt de capul familiei.

Reaua organizare.

Mama care nu veghează să organizeze viața de familie în vederea muncii copiilor este un predicator al leneviei. Trebuie

ca, la sosirea lui acasă, școlarul să se simtă prins într-un angrenaj care îl poartă și căruia nu-i poate rezista. Dacă, pentru a se pune pe muncă, nu primește un impuls din afară, ușurătatea lui firească îl va împiedica să se fixeze.

Abia întors de la cursuri, școlarul are tendința să se joace. Îi salută pe cei mici și începe cu ei o joacă. De ce nu intervine mama pentru a-l constrânge pe zăpăcitul ei să-și înceapă temele? De ce uneori se asociază ea însăși la joc? Este dulce pentru o mamă să împărtășească bucuriile pruncilor ei, dar există un timp și un loc. Profesorul se va mira a doua zi că lucrările au fost făcute de mântuială. A cui este vina?

Totuși copilul s-a apucat de lucru. Se aplică la el cu curaj. Deodată mama îl cheamă; îi cere un serviciu: un ac de ridicat, o batistă de adus, ușa de deschis, sare de mers să caute la băcanul de alături. În fiecare clipă copilul este deranjat. Cum poate el prinde gust pentru studiul său? Mama spune: „Nu găsesc niciun ajutor și nu mai fac față singură". Cuvânt foarte adevărat, care nu înlătură nimic din adevărul celuilalt cuvânt: „Copilul pe care nu-l lași să muncească prinde gustul de a nu face nimic".

Mama nu trebuie să-l tulbure pe școlar, dar trebuie să fie acolo ca să-l supravegheze. Dacă ea lipsește, copilul se risipește. Unele mame au prea multe pretexte de a ieși la ora studiului: o întâlnire, o cursă, o vizită, uneori simpla nevoie de a lua aer. Copilul lăsat în voia lui se simte cu frâul pe grumaz și aleargă după plac prin visele sale, prin petele de cerneală și greșelile de

ortografie. Mamei i se pare greu să se constrângă la prezențe regulate, dar lupta împotriva leneviei juvenile o cere.

Temele sunt terminate. „Mamă, am sfârșit." „Du-te să te joci." Dar mama nu a verificat dacă pagina este curată, scrisul lizibil, efortul conștiincios. Ea se crede scutită să privească: profesorii nu sunt oare acolo ca să controleze? Ar fi fost nevoie de o privire vigilentă și severă asupra acestei lucrări care tocmai fusese făcută în grabă. Două sau trei pagini de refăcut și școlarul n-ar mai fi cedat ispitei de a se neglija.

Când, a doua zi dimineață, copilul își sărută mama înainte de a pleca din nou la școală, ea întreabă: „Îți știi lecțiile?" „Da, mamă." Dar niciodată nu-l pune să le recite. Frumoasă încurajare pentru micuț ca să nu le știe.

Copilul care este victima unei rele organizări familiale a muncii este destinat, dacă nu este înzestrat cu o natură excepțională, să devină un leneș.

Opoziția față de profesori.

Chiar după ce a organizat munca acasă, mama ar fi încă un profesor al leneviei dacă l-ar îndemna pe copil să se răzvrătească împotriva profesorilor. Este o manie să găsești programele ridicole, exagerate, nebunești... Că sunt imperfecte... cine tăgăduiește? Dar, așa cum sunt, trebuie acceptate, în lipsă de ceva mai bun. A protesta împotriva lor sub pretext că sunt prost alcătuite, prea încărcate, nepotrivite,

înseamnă a-i spune copilului să nu învețe. Micuțul, în logica lui, se va cabra împotriva sarcinilor nemotivate.

Dezgustul față de programe aduce disprețul față de profesor. Mama nu se va sfii să-l declare exigent; dă prea multe teme, îl copleșește pe copil. Școlarul gustă aceste plângeri materne, simte că lenea lui este sprijinită de un ajutor solid, pe cât de neașteptat. Va fi foarte greu de acum înainte să se obțină de la el o încordare stăruitoare în studiile despre care s-a declarat atât de adesea că depășesc puterile omenești...

Elevul care muncește rău va fi pedepsit. Se întoarce acasă cu pedepse scrise, sau mama primește o scrisoare prin care copilul ei este convocat la câteva ore de reținere într-o zi de vacanță. Reacția este imediată: „Aceste sancțiuni sunt nedrepte... Fiul meu nu se va supune." Mama își ia pana cea mai frumoasă și scrie directorului. Ce casă de educație, oricât de bine organizată ar putea fi socotită, ar reuși să facă din acest dulce leneș, legănat de iluziile mamei sale, un muncitor energic și, mâine, o valoare socială?

Orice program își are erorile sale, orice profesor defectele sale, orice pedeapsă amărăciunea sa, dar tocmai suportând aceste încercări copilul devine un caracter. Să învețe deci mamele să colaboreze cu profesorii însărcinați să îndrepte greșelile! Renunțând cu curaj la regimul eternei facilități, mama ar forma copii muncitori, care într-o zi ar mângâia-o pentru nenumăratele contrarietăți suferite în slujba lor.

Cauzele sociale ale leneviei

Chiar dacă primește acasă o formare energică spre muncă, copilul poate fi împiedicat în avântul său de mediul în care este chemat să studieze. Acolo va primi poate predici ale leneviei, care pot contrabalansa eforturile mamei. Ei îi revine să vegheze nu numai la crearea, în propriul cămin, a unei atmosfere de activitate, ci și la îndepărtarea de cei mici ai săi a influențelor funeste ale relaxării, care împovărează societatea noastră.

Școala.

Instituția care exercită asupra copilului cea mai mare acțiune este școala. Niciun elev nu se sustrage genului și spiritului casei care îl instruiește. De aceea, înainte de a-și încredința copilul unor asemenea învățători, mama trebuie să ia în considerare cu atenție valoarea lor religioasă și morală, natura învățământului lor, felul societății pe care o primesc pe băncile lor. Oricât s-ar încerca acasă contracararea influențelor școlare, nu se va reuși niciodată pe deplin.

Mama va cerceta mai întâi și înaintea oricărei alte reflecții cum este cinstită, practicată și predată religia în școala unde plănuiește să-și așeze copiii. Chiar dacă, neglijând alte puncte de vedere, nu ar ține seama decât de lupta împotriva leneviei, ea își va aminti că motivul supranatural al datoriei împlinite sub ochiul lui Dumnezeu este, pentru copilul aflat la început, adesea singurul care lucrează, și, în orice caz, cel mai puternic.

La această vârstă, micuțul nu are nicio ambiție; preocuparea de a se îmbogăți îi scapă; aceea de a întemeia un cămin este încă foarte departe; frica de pedepse nu tulbură prea tare ușurătatea lui; amorul propriu se șterge în fața pasiunii pentru joc. Numai credința lui de botezat, gingășia lui față de Pruncul Isus, dorința de a-I plăcea oferindu-I o jertfă au elocință. Fericiți copiii ale căror prime ani de școală sunt mișcate de aceste prețioase idei! Când motivele omenești se vor naște încetul cu încetul în cursul experiențelor, ele se vor adăuga marilor impulsuri supranaturale, care au pătruns lăuntrul și nu vor înceta niciodată să-l conducă.

Se vede, prin aceste simple considerații, cât de defectuos este calculul mamelor care socotesc drept factor neglijabil spiritul religios al școlii. Numai știința le interesează. Această clasă este laică? Ce importanță are, gândesc ele, dacă învățătorii au diplome mai răsunătoare decât bunii frați sau pioșii institutori ai școlii creștine? Deci le vor încredința celor dintâi copilul. Se crede oare că știința profesorilor este remediul suveran împotriva leneviei elevilor? Atâtea alte cauze lucrează, între care și devotamentul supranatural. Să creadă mamele unei experiențe reînnoite de atâtea ori: să caute învățători profund creștini, mișcați de credința lor și capabili să ridice, prin motive spirituale, apatia școlarilor lor. Într-un mediu solid religios, aceștia vor învăța nu numai să biruie lenea, ci și toate celelalte urâte defecte ale lor. Pacea inimii de care se vor bucura copiii le va fi îngăduit să dobândească, sub blânda nuia a unor învățători poate mai puțin strălucit diplomați, multă

știință împreună cu nu puțină virtute. Mama va fi avut tot folosul.

Camarazii.

În instituția pe care o va frecventa copilul vor fi camarazi; unii sunt muncitori, alții mai puțin, câțiva sunt leneși declarați. Pretutindeni se regăsește aceeași clasificare. Mama nu trebuie să-și facă nicio iluzie: micuțul ei va găsi în clasa sa mai multe exemple de lenevie decât îndemnuri la muncă. În fața acestor realități, ce va trebui să facă mama? Datoria ei este să creeze în jurul copilului său relații care să-l poarte spre emulație. Se va strădui să-l smulgă de sub stăpânirea trândavilor și îl va introduce în prietenia celor muncitori.

Îi va fi ușor mamei să discearnă repede valoarea camarazilor. Va cunoaște curând lista copiilor ale căror familii nu visează decât plăcerea, și nu munca și jertfa; de aceștia își va îndepărta școlarii și școlărițele, care, în asemenea societate, ar deveni cu ușurință iubitori de desfătări. Va fi repede informată despre numele tinerilor care pozează în trândavi, eleganți, mondeni. De această castă va trebui să-i îndepărteze pe ai săi. Va alege dintre camarazii copiilor ei pe aceia ale căror familii le prețuiește, a căror înțelepciune, echilibru și ardoare pentru muncă le cunoaște. Pe aceștia îi va invita în casă, le va face sărbătoare, îi va lua la plimbare. Va organiza cu ei ieșiri în zilele de repaus. Cu ei, copiii ei vor vorbi despre clasa lor, despre compozițiile lor, despre dorințele lor de succes. Atmosfera va fi în întregime de emulație, de ardoare pentru

muncă, de bucurie spre efort. Astfel mama va fi puternic ajutată.

CAPITOLUL V - ÎMPOTRIVA LĂCOMIEI

Stăpânirea gurii.

Ce serviciu îi face o mamă copilului ei când îl face stăpân pe pofta lui! A-și stăpâni gura este o înțelepciune de primă însemnătate. Pentru că au mâncat prea mult sau au băut prea mult, câți oameni au trăit în mizerie fizică și morală! Mamele nu-și dau întotdeauna seama exact de marea datorie pe care o au de a educa foamea copiilor lor. Să se atașeze deci cu hotărâre de această sarcină.

Ce este lăcomia? Mamele trebuie mai întâi să știe cu adevărat ce este ea.

Ea nu constă în a avea foame, în a fi înzestrat cu o poftă minunată. Foamea este o nevoie providențială, un avertizor bine rânduit, pe care, vrând-nevrând, trebuie să-l asculți.

Lăcomia nu constă în a iubi ceea ce este bun. Dacă Dumnezeu a creat mâncărurile gustoase, este pentru ca ele să fie prețuite. Cum spunea un predicator: „Dumnezeu nu a făcut carnea plăcută și fructele delicioase numai pentru ticăloși

și criminali, ci și, mai ales, pentru bunii creștini, prietenii Săi." Dumnezeu nu este făuritorul păcatului; nu este nicio vină în a iubi darurile lui Dumnezeu.

Mama va ști deci că lăcomia nu este folosirea hranei, chiar excelente, ci dereglarea în această folosire. Îi va fi îngăduit copilului să mănânce pe săturate și lucruri bune, dar cum se cuvine, adică evitând excesul.

Excesul în cantitate: copilul nu va trebui să înghită lacom până la a se îmbolnăvi... Excesul în valoare: mama nu trebuie să-i dea o hrană luxoasă, peste prețul cuvenit; trufandale sau rarități care ar devora resursele modestei pungi familiale... Excesul în calitate, pentru care mama a risipit un timp prețios în rafinamente culinare... Excesul în frecvență: mama nu trebuie să îngăduie copilului să mănânce la orice oră... Excesul în preocuparea constantă sau perpetuă a minții, care lucrează fără încetare la combinarea planurilor mesei următoare...

Toate aceste abuzuri vin din necunoașterea axiomei fundamentale care reglementează întreaga chestiune a hranei: „Trebuie să mâncăm pentru a trăi, și nu să trăim pentru a mânca."

A ști ce este pofta unui copil.

Înainte de a stabili reguli de moderație, mama trebuie să înceapă prin a judeca așa cum se cuvine pofta copiilor ei; bieții micuți sunt prea adesea acuzați că sunt lacomi pentru că

devorează! pentru că le este mereu foame!... pentru că mănâncă tot ce le cade sub mână!...

Această poftă exuberantă le este firească și necesară. Trebuie ca pruncul să fie mâncăcios pentru a se zidi pe sine. Nu ne dăm seama de lucrarea de construcție care se împlinește în el: el trebuie, în câțiva ani, să ridice o imensă osatură solidă și rezistentă, să dezvolte în sine organe care să fie neîncetat proporționate cu necesitățile schimburilor interioare, în vederea fabricării și aducerii la locul lucrării a materialelor de construcție, purtate de un sânge mereu abundent și bogat. Cum ar putea trupul să fie de ajuns acestei munci intensive, dacă nu ar primi fără încetare tot ceea ce cere? Să nu lipsim deci copilul, ci să cerem ca el să se sature.

Unii copii nu mănâncă fiindcă nu au foame. Lipsa lor de poftă este o boală de care mamele trebuie să se îngrijoreze și împotriva căreia vor reacționa cu energie. Alții nu mănâncă pe săturate fiindcă lipsește pâinea în casă... sau din acel principiu rău înțeles: „că trebuie întotdeauna să rămâi cu pofta neîmplinită." Mama crede că învață sobrietatea prin tortura foamei. Rezultatele condamnă această metodă. Copiii care nu mănâncă destul sunt diminuați în eforturile lor intelectuale și trupești; ei sunt candidați la toate bolile trecătoare și mai ales la sumbra tuberculoză...

Regulile stăpânirii gurii: A hrăni copilul din belșug.

Trebuie ca micuțul vorace să fi mâncat pe săturate. Ridicându-se de la masă, trebuie să se simtă mulțumit. Desigur, mama va ști să-l deprindă pe copil să nu se îndoape. Va mânca așezat, curat, dar atât cât trebuie pentru a-și potoli foamea. De aceea felurile de mâncare vor trebui să fie îmbelșugate, pentru ca pruncul să poată lua din nou. Mai ales părinții nu vor avea niciodată îndrăzneala să-i reproșeze ceea ce mănâncă. Nu-l vor trata drept lacom, atâta vreme cât nu-și depășește puterile digestive. Părinții a căror poftă s-a moderat bine îmbătrânind să-și aducă aminte de copilăria lor: nu vor avea ispita să-i restrângă la măsura lor de astăzi pe comesenii care suferă de o foame perpetuă.

A-l hrăni cu mâncăruri simple.

Din belșug nu înseamnă luxos. Ce este o hrană simplă? Este aceea care răspunde condiției în care Dumnezeu a așezat familia. În anumite medii care sunt obligate să țină un rang social înalt, nu s-ar înțelege ca masa să nu fie servită cu decorum, nici felurile perfect aranjate, nici tacâmul dispus elegant, cu flori în toate anotimpurile și servitori instruiți. Dar, pentru câteva familii ținute la acest protocol, câte altele au dreptul și datoria de a trăi în cea mai mare simplitate. Mâncărurile bune, fără rafinament, după vechea bucătărie tradițională a familiilor, găina în oală sau străvechiul

pot-au-feu cu legumele aburinde... Câte bucurii pentru micii comeseni care se ospătează!

Să se străduiască deci mamele să excludă mâncărurile care costă scump, raritățile, sosurile rafinate care cer pregătiri interminabile. Câte mame, răsfățându-i cu mâncăruri prețioase și vinuri fine, fac un rău serviciu copiilor lor: ei vor găsi într-o zi o diferență insuportabilă între bucătăria colegiului sau a cazărmii și aceea de acasă! Ei au devenit, în urma erorii materne, dificili și veșnic nemulțumiți. De altfel, mama, crezând că face bine, va fi compromis sănătatea, care se împacă mai ales cu simplitatea... Accesele de gută ale bătrâneții, reumatismele precoce sau diabetul au adesea o cauză într-o hrană prea încărcată și prea savuroasă, absorbită în anii tinereții. Organele suprasolicitate cu artă și antrenate la excese savante se răzbună într-o zi.

A-l învăța să mănânce de toate.

Mama nu va tolera niciodată ca un copil să refuze să mănânce ceea ce i se servește. Trebuie ca el să ajungă să iubească totul și să accepte alcătuirea mâncărurilor așa cum se prezintă. Se poate întâmpla ca cartofii să fie arși, carnea uscată sau tare, supa prea sărată; niciodată mama nu-l va asculta pe copilul care spune: „Nu-mi place." Îi va răspunde: „Atunci nu mânca." Nu de la raționament, ci de la foame așteaptă educatoarea ajutorul. Foamea puternică face plăcute toate mâncărurile. Două sau trei experiențe ale micuțului mofturos îi vor fi înlăturat repede dezgusturile sau preferințele.

Dacă pruncii nu mănâncă de toate, aproape întotdeauna este vina mamei lor. Dacă, la fiecare refuz al copilașului, mama nu s-ar fi repezit la sobele ei pentru a-i pregăti altceva, ceea ce voia el, și pentru a i-l aduce repede, de teamă să nu-i fie foame, astăzi acest tânăr nu ar avea oroare de pește, de stridii, de melci, de carne de vită fiartă sau de linte. Ar găsi excelent tot ce i s-ar prezenta, nu ar fi nefericit la nicio masă și ar ști să se mulțumească cu meniurile de restricție.

Totuși există cazuri în care mama trebuie să-l asculte pe copil: atunci când sănătatea se opune anumitor alimente. Există anumite temperamente pe care laptele le otrăvește, iar pe altele ouăle. După o experiență concludentă, mama nu va insista.

A-l deprinde să mănânce regulat.

Trebuie ca mama să aibă curajul de a ține mesele pregătite la orele fixate. Sănătatea copilului și spiritul său de disciplină sunt puternic interesate de regularitatea orarelor. Fericite casele desăvârșit rânduite!

Există mame care nu sunt niciodată la timp. Au ieșit prea mult? Au zăbovit? Sunt copleșite? Poate câte puțin din toate acestea. Niciodată la ele nu poți conta că se va mânca la momentul precis. Copiii cer, le este foame. Merg în bucătărie să guste mâncărurile, se risipesc, refuză să lucreze așteptând să se servească masa. Este dezordine și pierdere de clipe prețioase. Când această pagubă se repetă dimineața și seara, casa devine

infernală. Exactitatea, se spune, este politețea regilor. Ea este și un mare mijloc de guvernare pentru mame.

Uneori mesele sunt în mod obligatoriu neregulate. De pildă, la un medic care este chemat la orice oră. Dacă mama trebuie să-și aștepte soțul pentru a-i ține companie la masă, va avea grijă să-și hrănească pruncii la ora exactă, pentru ca ziua lor să nu fie scoasă din rânduială.

Mama ar distruge tot efectul exactității sale dacă nu i-ar împiedica ferm pe copii să mănânce între mese. Va fi surdă la „Mamă, mi-e foame", care sunt aproape întotdeauna chemări ale simplei lăcomii. Când o mamă dă de mâncare la orice cerere, copiii ei au foame toată ziua. La aceea care refuză, copiii nu au foame decât la mese, și acei copii sunt cei care se poartă cel mai bine. Să-și amintească mama faptul că lăcomia este sfătuitor rău și că cei mici scotocesc peste tot. Dacă nu vrea ca ei să devoreze între mese toate rezervele, va veghea să închidă bine dulapurile... Ea va suprima astfel numeroase ocazii de păcat!

A-i da oroare de băutură.

Beția este un flagel care stârnește oroare. Ce mamă ar voi să facă din copilul ei un băutor! Totuși numeroase sunt mamele care, fără să-și dea seama, trezesc în el relele înclinații spre alcool.

Mamele trebuie să știe că apa este cea mai bună băutură. „Binecuvântată fie sora noastră apa, spune Sfântul Francisc de Assisi, pentru că este castă." Ele se tem prea mult ca, sub acest regim, micuții lor să nu slăbească! Să-și amintească istoria lui Daniel și a tovarășilor săi, deportați la curtea regelui Babilonului. Ei au refuzat cărnurile și vinurile bucătăriei regale, pe care legea lor le interzicea. Au fost hrăniți cu legume, adăpați cu apă, și s-au aflat curând „mai proaspeți, mai puternici și mai sănătoși" decât toți ceilalți paji.

Dacă mama își închipuie că apa curată este rea, să o înroșească cu puțin vin: cu cât o băutură este mai ușoară, cu atât este mai bună pentru sănătate. Câte mame, uitând aceste adevăruri sau ascultându-și inima bună, ori, dacă sunt femei de viticultori, mândre de vinul lor și încrezătoare în calitățile lui reconfortante, au devenit profesoare de alcoolism! Pentru a-i face pe plac micuțului care cere sau pentru a-l învăța să prețuiască vinul familiei, se începe prin a-i da la sfârșitul mesei o picătură de vin și lumea se amuză de strâmbătura pe care o face băutorul începător înghițind. Gestul creează o obișnuință care va deveni de nebiruit. Când se primește un prieten, se cedează iarăși și i se dă pruncului să guste vin și chiar rachiu. Se stimulează astfel dorințe care nu ar fi trebuit să se nască la o vârstă la care copilul nu știe încă să-și stăpânească instinctele.

Mama este adesea ajutată în această învățătură de tatăl care nu este dușman al vinului bun. Dacă este viticultor, el concepe cea mai deplină admirație pentru produsul care îl îmbogățește și nu refuză să absoarbă din el în fața copilului, care invidiază

fericirea paternă. Exemplul este atât de puternic încât, atunci când mai târziu tânărul se va apuca de băut, va crede că lucrează în chip desăvârșit, fiindcă imită un model în care și-a pus încrederea. De altfel, tânărul are idei statornicite despre vin și alcool. Nu l-a auzit oare de multe ori pe tatăl său făcându-le elogiul?... Vinul este necesar... de vreme ce este bun, nu face niciodată rău... este marele sprijin al energiilor... medicii exagerează... Tot atâtea formule care rămân și devin idei conducătoare.

Mama va reacționa pe lângă soțul ei. Să încerce să obțină exemple și o învățătură conforme cu sănătatea și cu morala. Trebuie creată în copil iubirea apei și neîncrederea față de vin. Să i se arate nenorocirea lui, dacă ar ajunge vreodată să fie doborât de el. Să i se povestească nenorocirile familiilor al căror tată bea; să i se dea să citească lucrări împotriva alcoolismului... sau, mai bine încă, să fie dus să viziteze cămine sărăcite și pustiite de beție. Niciodată mama nu-și va înarma îndeajuns copiii, băieți și fete, împotriva unei primejdii care îi pândește pe toți tinerii când nu au fost suficient avertizați și formați ca să-i reziste.

Gura, mijloc de guvernare.

Mamele educatoare trebuie să se folosească de toate mijloacele pe care Bunul Dumnezeu li le dă pentru a-și conduce copiii. Or, ele își dau repede seama că au, în atracția gurii, care este cea mai puternică la copil și totodată cea mai ușor de atins, un mare mijloc de influență. De aceea mamele se folosesc de el și

s-ar putea spune că abuzează de el. Ele au în mâini o forță minunată, de care uneori se slujesc atât de rău!

Pentru a întrebuința bine acest mare mijloc, mama va trebui mai întâi să nu sature copilul cu atâtea bunătăți, încât el să nu mai prețuiască delicatețurile care i se promit drept răsplată. Unele mame își răsfață atât de mult copilul, încât nimic nu-l mai atrage: dacă mănâncă toată ziua bomboane de ciocolată umplute și nuga, nu va fi sedus de făgăduința unei acadele... Dimpotrivă, copilul lipsit, care trăiește într-o oarecare austeritate, va fi ținut cuminte și va munci prin perspectiva unei modeste bucăți de zahăr. Cât de fericită este mama care a știut să păstreze pentru micuții ei, al căror gust nu este tocit, surprizele neasemuite ale celor mai umile desfătări! Cu nimicuri ea obține totul.

Dacă mici răsplăți îl bucură atât de mult pe copilul bine crescut, sancțiuni ușoare îl vor opri pe povârnișul răului. Mama va ști să pedepsească mari rele aplicând mici pedepse: „Nu vei avea zahăr la căpșuni... Nu vei avea drajeuri...” Un copil va face mari eforturi pentru un nimic la care ține... și de care știe că mama îl va lipsi cu siguranță, pe când nu ar fi mișcat de mari amenințări cu pâine uscată sau cu temniță întunecată, despre care știe că nu vor fi niciodată puse în faptă. Înțelepciunea mamelor le înzecește autoritatea.

PARTEA A PATRA

Marele efort al mamelor pentru a naște caractere

Există copii bine crescuți care dezamăgesc. Formarea lor, totuși îngrijită, nu dă rezultatele așteptate; sunt moi, purtați de primul vânt care suflă, incapabili să se opună curentului care îi împinge. Această lipsă de energie și de personalitate este un rău care strică cele mai bune dispoziții și îl relegă pe cel atins de ea în planurile din urmă ale influenței și activității sociale. Mamele educatoare trebuie să știe că nu-i este de ajuns unui om, pentru a fi complet, să aibă principii bune, ci îi trebuie, pe

lângă acestea, curajul de a le aplica. El trebuie să se afirme, să aibă vederi personale cu îndrăzneala de a se conforma lor, să se impună prin dreptatea și loialitatea sa. Într-un cuvânt, în viață nu valorează decât omul de caracter.

Mamele se vor strădui să dea copiilor lor această desăvârșire a educației, care va face din școlarii și școlărițele lor temperamente, valori care sunt consultate, ascultate, urmate, care iradiază și fac binele.

Asupra acestui subiect se poate disserta îndelung... Puținele idei pe care le va furniza această a treia parte vor fi deja un ajutor pentru educatoare.

Un prim capitol, intitulat **Crearea entuziasmului**, va arăta mamelor mijlocul de a trezi în suflete idei generoase și producătoare de mari elanuri.

Al doilea capitol va trata despre **educarea fricii**. A nu se teme de nimic. A se teme de toate. Ce știință!

Al treilea capitol va schița tema importantă a **loialității, francheții și dreptății**, virtuți rare.

Asupra acestor ultime capitole, cartea se va încheia. Vai! Ea nu va fi spus mamelor tot ceea ce ar fi avut să le descopere. Trebuie să se mărginească. Dar, când ele vor fi sfârșit de citit textul tipărit, în fața paginii albe care închide volumul, vor continua să cugete...

CAPITOLUL ÎNTÂI - CREAREA ENTUZIASMULUI

Marile resorturi ale activității.

Unii tineri, băieți sau fete, sunt suflete plate. Nimic mare sau lucrător nu răsare în ele. Viața lor pământească, fără ambiții, fără vibrații, pur utilitară, se desfășoară monoton într-un cadru mereu același. Câți oameni nu văd niciodată nici sus, nici mare, nici departe!

Alături de ei, alții sunt purtați de sentimente frumoase, care suflă în sufletele lor ca niște furtuni, purifică atmosfera lăuntrică, dau aer respirabil și antrenează în puternicul lor elan activitățile omenești.

Acest entuziasm antrenor este oare chestiune de temperament sau de educație? Amândouă concură, dar mai ales educatorii sunt răspunzători: se văd temperamente de tineri, calde și vibrante, anesteziindu-se sub cloroformul unei formări fără viață și, pe de altă parte, anumite suflete care păreau să doarmă

pentru totdeauna, înviind atunci când sunt atinse de semănătorii speranței.

În epoca noastră, lumea se târăște. Terestrul materialist împiedică sufletele să se înalțe. Mamelor le revine să reacționeze. Ele vor avea voința de a pătrunde educația cu sentimentele care încântă viața transformând inimile.

În ce constă entuziasmul?

Adevăratul și curatul entuziasm, acela pe care mamele trebuie să-l predice, constă în a-l pasiona pe copil pentru idei frumoase și binefăcătoare.

A pasiona! Înseamnă a suscita mari iubiri, a face ca inimile să fie acaparate de sentimente puternice. Când copilul este convins de frumusețea unui lucru pentru care s-a ajuns să fie aprins, el se cheltuiește pentru el, neezitând să sufere și să se jertfească.

Elanul martirilor, al eroilor, al soldaților carității, al tuturor celor care se dăruiesc, este rodul marilor gânduri adânc meditate și al convingerilor întreținute cu ardoare.

Pentru o idee frumoasă.

Mama să pândească cu grijă ce entuziasme răsar în sufletul copilului. Pentru ce se înfierbântă el? Ce gânduri îl antrenează? Se întâmplă ca tinerii să nu discearnă întotdeauna

cu justețe valoarea scopurilor ce trebuie urmărite. Prietenia, camaraderia sunt pentru ei argumente superioare celor ale rațiunii. Pasiunea se poate naște pentru cauze rele. Astfel, unii copii, orbiți de lux, se aprind pentru bani. Alții, cuprinși de plăcere, se aruncă în desfrâu. Alții se lasă seduși de un ideal în aparență generos, dar mincinos, de revoluție socială... Fiecare dintre ei, în felul său, devine un sectar: sectarul nu este altceva decât un entuziast care voiește să-i aducă, de voie sau de nevoie, pe ceilalți la ideea sa.

Mama este uneori foarte surprinsă să constate la copilul ei asemenea pasiuni. Dacă ar fi supravegheat încă de la început scânteile care izbucneau în minți, ar fi înăbușit, încă mici de tot, vreascurile care se aprindeau. Dar, probabil, mamele nu bănuiau cu ce ușurință se aprinde un suflet. Ele ar fi trebuit să provoace cele dintâi focul în el. Căci mijlocul de a împiedica incendiul să izbucnească pe ascuns era să înflăcăreze aceste suflete întregi cu flăcări luminoase și calde. Este o mare artă a educatoarei să aprindă, la momentul voit, înainte de orice invazie străină, un foc sacru.

Entuziasmul este necesar.

Numai iubirea este motor. Ea este aburul în locomotivă, curentul în dinam. Fără ea, rotițele voinței nu se mișcă. Rațiunea rece și demonstrativă face să se vadă adevărul; dar cine se ostenește pentru el, dacă nu este iubit? Sfântul Augustin exclama: „Dați-mi un ascultător care iubește și el se va mișca de ceea ce îi spun."

Cel pasionat simte ceea ce omul rece se mulțumește să înțeleagă; cel dintâi se avântă, celălalt rămâne așezat: unul se grăbește, celălalt așteaptă.

Câți copii așteaptă și ei! Mustările materne îi ating prea puțin. Le ascultă ca niște mici blazați. Acești copii nu au focul sacru al binelui. Se aseamănă prea multor ascultători ai predicilor duminicale, care spun: „Este adevărat." Dar nu adaugă: „Voi face." Tuturor acestor oameni le lipsește pasiunea.

Entuziasmului nimic nu-i rezistă: el biruie oboseala, își bate joc de frig, de căldură, de lungimea timpului. „Când iubești, nu ai osteneală, sau, dacă ai osteneală, îți iubești osteneala", după cuvântul vestit al Sfântului Augustin. Nici amenințările, nici pedepsele nu opresc un copil pasionat. Dacă a fost sedus de o idee, o va urmări. Chiar argumentul afecțiunii materne: „Dacă mă iubești, nu face aceasta" nu are nicio valoare, dacă copilul este îndrăgostit de altceva decât de ceea ce mama voiește să-l facă să împlinească. Un lanț de fier este necesar pentru a trage un copil fără entuziasm; un fir de mătase ajunge pentru a-l antrena, dacă este prins de inimă.

Succesul educației este asigurat când mama a ajuns să facă micile suflete să vibreze pentru cauza binelui și a datoriei.

Câte mame nu s-au gândit niciodată la aceasta! Ele se întristează de apatia plată și de nebunesca independență a unora dintre copiii lor. La unii lipsește entuziasmul; la alții s-a aprins, dar pe dos. Mamele să nu fie mulțumite de efortul lor

de educatoare decât în ziua în care vor vedea strălucind în sufletul copiilor lor primele scântei ale unui nobil entuziasm.

Cum să se insufle entuziasmul?

Pentru a aprinde, trebuie foc. Dacă mama nu este ea însăși arzătoare, cum va comunica flacăra? Prima condiție pentru ca o educatoare să trezească în copii idei entuziasmante este să le posede ea însăși. Există mame cu suflet cald, având iubiri supranaturale robuste, o vie pasiune pentru Dumnezeu și pentru suflete, vederi mari asupra viitorului copiilor lor, ambiții sănătoase pentru ei. Este foarte rar ca, la contactul cu asemenea mame, copiii să nu ia și ei foc. Dimpotrivă, există mame al căror ideal nu depășește banalul pământesc al întrebărilor: „Ce vom mânca?... Cu ce ne vom îmbrăca?... Unde ne vom petrece duminica?... Ce film vom vedea?...” și ale căror griji se mărginesc la: „Ce vom economisi?... Unde ne vom plasa banii?...” Aceste mame nu le vor da copiilor lor idei mai înalte decât ale lor. Dacă în cei mici se naște vreo pasiune, ea are toate șansele să fie josnică. Mamele să se străduiască să-și lărgească sufletul; să se obișnuiască să contemple orizonturi vaste. Dacă nu au primit din educația lor iubirea vederilor largi, să reacționeze cât vor putea, pentru a nu-și închide, la rândul lor, copiii în închisoarea mentală în care ele au fost formate. Vor ajunge la aceasta frecventând prietene cu suflet revărsat, ascultând vorbind oameni de acțiune, citind cu stăruință cărți doctrinale, morale, familiale, istorice, care le vor face să întreprindă călătorii roditoare și interesante în lumi

necunoscute, pline de descoperiri care le vor încânta și de care vor putea apoi să-i facă părtași pe copiii lor.

A ști să vorbească...

Dacă ai entuziasm, trebuie să-l comunici. Mama trebuie să vorbească cu căldură despre frumoasele idei pasionante. Pentru a atinge acest scop, trebuie să se exerseze în a povesti. Tinerii sunt înflăcărați prin istorisiri. Dacă mama voiește să creeze în copii sentimente puternice, să descrie în termeni colorați faptele sfinților, ale misionarilor, ale marilor soldați, ale colonizatorilor, ale inventatorilor. Mai ales să povestească, cu inima ei de mamă și cu poezia de care este capabilă, episoadele vieții Domnului nostru. Un preot sfătuise o mamă să citească în fiecare seară copiilor ei, după rugăciune, o pagină din Evanghelie. Această mamă, socotind că o lectură ar fi plictisitoare, hotărî să povestească din tot sufletul trăsăturile evanghelice. Se înconjură de cărți în care Isus Hristos este așezat în cadrul Său palestinian, în mijlocul peisajelor, caselor și obiceiurilor epocii Sale, și în fiecare seară, cu vocea ei blândă și caldă, mama Îl punea în scenă pe Bunul Învățător sub ochii încântați ai copiilor ei. După puține zile, aceasta deveni entuziasm; se aștepta ora rugăciunii. Cea mai mare bucurie era să asculți, cea mai crudă pedeapsă să fii exclus... Pentru acest Isus, care părea că revine pe pământ, copiii se jertfeau... Să te gândești că mamele au mijloace atât de puternice de a ridica inima și că uneori nu știu să se folosească de ele!

A crea o ambianță...

Aceste idei semănate vor crește dacă găsesc o atmosferă favorabilă. Mediul familial va trebui să fie potrivit dezvoltării lor. Dacă viața zilnică nu corespunde cuvintelor, curând sentimentele nobile vor fi înăbușite. Dacă, de pildă, tatăl își bate joc de elanurile copiilor săi, refuză să asculte istorisirile lor calde, le administrează câte un duș rece zdravăn: „Sunteți niște naivi, nu poveștile acestea vă vor face să mâncați pâine; fiți practici înainte de toate..." atunci eforturile mamei nu vor obține niciun rezultat.

Dimpotrivă, dacă tatăl adaugă încă la impulsurile pe care le dă mama, dacă încurajează, aprobă și se bucură să vadă sufletul copiilor săi dilatându-se la gândul adevărului și al frumosului, unanimitatea se va face în familie în jurul marilor și frumoaselor idei. Tonul conversațiilor, forma judecăților, gusturile vor manifesta lucrarea lăuntrică ce se împlinește. Evenimentele vor fi apreciate nu după interesele omenești imediate, ci după marile principii ale religiei, ale onoarei, ale familiei, ale patriei. Pe măsură ce cei mai mici vor începe să vorbească și să gândească, vor intra, pe urmele celor mai mari, în lumea ideilor pe poarta cea frumoasă, iar sufletele lor vor fi antrenate spre înălțimi.

A îndruma lecturile...

Acestor gânduri nobile care cresc în atmosfera familială le trebuie un climat. Lecturile sunt cele care îl vor aduce.

Mamele au foarte marea datorie de a alege cărțile. Multe dintre ele își închipuie că este de ajuns ca aceste cărți să fie oneste. Este, desigur, o mare calitate, dar insuficientă. O carte perfect anodină, care nu-i va răpi copilului nicio curățție, dar nu-i va insufla nicio idee, este o lucrare inutilă: a o da copilului înseamnă a-l face să-și piardă timpul. Prin forța lecturilor neutre, care ocupă mințile cu lucruri practice sau povestesc aventuri ale oamenilor care mănâncă, beau și se distrează, s-a ajuns să se creeze generații care nu se mai entuziasmează de nimic, nici de religie, nici de patrie, nici de pace, nici de onoare, nici de familie, nici de jertfă... Plăcere, toalete, mese bune: ideal rar depășit!

Mama va izgoni fără milă aceste publicații moleșitoare. Printre ziarele ilustrate pe care le cumpără săptămânal copiilor ei, ca și printre cărți, nu va admite decât pe acelea prin care trece o suflare... pe acelea care fac inima să bată... pe acelea care fac să se viseze mari devotamente... pe acelea care ridică sufletele foarte sus. Curajul, renunțarea, faptele eroice își au adesea începutul într-o modestă foaie mică, niciodată uitată...

A predica jertfa...

Mama nu se va mulțumi să trezească entuziasmul copiilor ei. Pentru a-l consolida, îl va face rodnic. Ideile nu au valoare decât din clipa în care devin lucrătoare. Or, pentru ele, a lucra înseamnă a se face iubite. Când au cucerit inima, atunci sunt stăpâne necontestate. Mama poate, în numele lor, să ceară jertfe. Copiii nu le vor refuza. Timpul lor, banii lor, eforturile

lor vor merge către ceea ce iubesc. Când sunt foarte mici, privațiunile lor sunt făcute pentru micii chinezi, finii lor ai Sfintei Copilării; mai târziu, când vor crește, se vor osteni pentru idealul familial, sacerdotal sau patriotic la care visează.

Dacă mama știe cum să procedeze, se va sluji de aceste iubiri, pe care le-a făcut să se nască, drept mijloace neasemuite pentru desăvârșirea copiilor ei. Ea va fi înțeleasă când va impune privațiuni, chiar severe, pentru realizarea scopurilor superioare. Cutare mamă, ai cărei copii sunt arzător entuziasmați de viitorul lor, a obținut de la ei să se abțină de la cinematograf; cutare alta, să nu deschidă niciodată un ziar atâta vreme cât temele nu sunt terminate sau să accepte corvezi caritabile pentru opere sau familii sărace.

Obișnuința uitării de sine va naște în mulți copii vocații religioase sau sacerdotale. Chemarea se formează lin în sufletele generoase. Când, într-o zi, tânărul își arată voința de a intra în seminar sau tânăra fată pe aceea de a se închide într-o mănăstire, mama trebuie să se bucure văzând o concluzie atât de nobilă ieșind din premisele pe care ea le-a așezat.

Copiii care au o flacără sunt chemați să împlinească lucruri mari. Ceilalți, cei care nu au nici idee, nici dorințe, sunt destinați să vegeteze. De aceea nimic nu este mai dureros pentru un director de conștiință care întreabă un tânăr despre planurile sale de viitor decât să audă acest răspuns: „Nu am niciunul.” — „Ce v-ar plăcea să faceți?” — „Mi-e indiferent.”

Oare acesta nu a avut o mamă care să-i insufle vreo nobilă pasiune?

Familiile se deosebesc mai mult prin entuziasmele lor decât prin numele lor, rangul social sau averea lor. Ideile creează genuri familiale. De pildă, la ora primejdiei naționale, în căminele care trăiesc din patriotism, tinerii mari se înrolează, în vreme ce cei mici își rod frâul, gelosi pe cei mai mari. Și, în același timp, în alte cămine, dimpotrivă, fiecare caută să se pună la adăpost. În cele dintâi, băieții au fost obișnuiți să viseze roluri primejdioase, dar glorioase: aviator, marinar, colonizator... iar fetele au dorit întotdeauna să se căsătorească cu soți care să știe să înfrunte primejdiile. În celelalte, fiii au ambiționat să fie birocrați, iar fetele au fost formate în vederea căsătoriei cu funcționari de birou.

Ce entuziasm trebuie insuflat? Iubirea lui Hristos.

Suflarea trebuie să treacă, dar care?

Aceasta este întrebarea pe care și-o pun unele mame. Ce mari pasiuni trebuie suscitate în copil?

Cea dintâi dintre toate, aceea care poartă mai întâi sufletul copilăresc, este iubirea pentru Isus al Evangheliei. Cu o extremă ușurință, cei mici încă nevinovați Îi dăruiesc inima lor. Pruncul nou-născut din iesle, ucenicul din Nazaret, făcătorul de minuni, martirul Golgotei li Se arată atât de mult

unul dintre ai lor, deși atât de dumnezeiește mare, încât sunt îndată seduși. Când mama știe să pună în valoare sub ochii copilului chipul lui Hristos, suscită pentru El iubiri pasionate. Ea reușește cu atât mai ușor să obțină acest rezultat, cu cât este puternic ajutată de har: în virtutea botezului său, copilul are în el o nevoie marcată de acest supranatural, iar Evanghelia vine fericit să satisfacă această dorință. Mamele să aibă deci la inimă să-L facă cunoscut copiilor lor pe Domnul nostru. Din intimitatea care va răsări între ei și El vor ieși mari binefaceri. El va deveni pentru totdeauna „Rege și Centru" al acestor inimi.

Apostolatul.

Din iubirea lui Hristos decurge, pe o cale cu totul supranaturală, entuziasmul pentru apostolat. Câți tineri visează să cucerească lumea pentru Isus Hristos! A străbate mările, a aborda continente îndepărtate, a evangheliza țări inaccesibile și chiar a muri martir sunt perspective care au încântat, în anii lor tineri, atâtea suflete generoase! Mama va avea întotdeauna succes când le va da copiilor să citească anale ale misionarilor. Ochii vor străluci, inimile se vor entuziasma pentru marile jertfe ale apostolatului.

Vor stărui aceste idei? Nu întotdeauna. Dar nu pentru că ele se pot schimba trebuie mama să ezite să le insufle. Dacă pruncii, crescând și simțind că aptitudinile îi antrenează spre alte ocupații, își uită ambițiile, ei vor rămâne, datorită fericitelor entuziasme de la început, suflete înalte și doritoare

de o viață frumoasă: apostolatul de peste mări va ceda locul exercitării carității în cămin și în jurul lui. Evaporându-se, aspirațiile misionare lasă un depozit în adâncul sufletului: din ele rămân sentimentele de uitare de sine și de generozitate pe care le conțineau. Dacă pruncul se orientează spre alte sarcini, va fi deprins să le privească în spirit de caritate și de apostolat. Entuziasmul își va fi schimbat obiectul, fără să dispară.

Patria.

Alături de visurile de apostolat, mama va trebui să dezvolte în copil sentimentul patriotic. Niciun entuziasm nu se dezvoltă mai ușor decât acesta. El cuprinde, într-adevăr, inima prin toate fibrele ei. Patria este casa în care te-ai născut... Este țara foarte scumpă în care trăiești, sunt aceste coline, aceste acoperișuri, aceste râuri, aceste ținuturi unde se petrec cele mai frumoase zile ale tinereții, aceste pământuri hrănitoare pe care părinții le cultivă cu iubire, aceste monumente care amintesc credința strămoșilor. Este biserica în care ai învățat catehismul și în care ai primit Sfânta Împărtășanie... Sunt și acele evenimente istorice despre care auzi vorbindu-se în clasă și a căror povestire o înveți. Este și drama care se joacă prin război, punând patria în primejdie... Nu există suflet nobil care să nu vibreze la gândul patriei.

Mama va fi înțeleaptă dacă va crea în copilul ei un entuziasm patriotic deopotrivă puternic și măsurat. Să fie puternic, aceasta este o necesitate, fiindcă patria are nevoie de o mare iubire din partea fiilor ei și le va cere multe jertfe; măsurat,

fiindcă mama trebuie să evite ca pruncul, sedus de deformările ideii patriotice, să se arunce în aventuri politice. Tinerii se lasă ușor atrași, sub pretextul slujirii țării, în facțiuni ridicate de câțiva ambițioși... Dar ori de câte ori patria le va cere un act de curaj, fie pentru a ocupa un post primejdios, fie pentru a accepta răspunderi de conducător, fie pentru a alerga la dușman, răspunsul lor să fie întotdeauna da. Mama va ști să tragă, pentru formarea copilului ei, un folos imens din entuziasmul patriotic. Îl va face să vibreze ori de câte ori va fi necesar să obțină un efort generos; va încuraja vocațiile pe care acesta le naște: de soldat, de marinar, de colonial, de diplomat; se va sluji de el ca stimulent pentru muncă și virtute.

Profesiunea.

Oricare ar fi cariera pe care o va alege: intelectuală, comercială, industrială, muncitorească, meșteșugărească sau țărănească, copilul va trebui să o iubească. Este de toată necesitatea să se facă să se nască în sufletul lui entuziasmul profesiunii.

A-și prețui munca, a se complace în funcția sa, a găsi sarcina zilnică superioară oricărei alteia constituie o forță în viață. Omul care are dezgust față de îndeletnicirea sa nu muncește, ci se chinuie. Pentru cel care își iubește osteneala, oboseala se schimbă în bucurie, iar pedeapsa: „Îți vei câștiga pâinea în sudoarea frunții tale" se preface în răsplată. Cât de folositor este mamelor să creeze în inimi iubirea profesiunii!

Ele vor trebui mai întâi să consulte gusturile fiecăruia dintre copiii lor, să-i orienteze blând, pe calea convingerii, spre o carieră care să le placă. Acesta, care are toate aptitudinile cerute, va continua afacerea părintească: nu va fi mare dificultate, să nădăjduim, să-l facă să o iubească, făcându-l să simtă onoarea de a fi urmașul numelui și înfățișându-i un frumos viitor. Cutare altul, care are înclinații mai degrabă manuale, va fi orientat cu blândețe spre meseria pe care o preferă, asemenea acelui copil pasionat de ceasornicărie, care a devenit maestru în partea sa și care nu și-ar da bancul de lucru pentru un imperiu. Cutare altul s-ar simți atras de comerț? Mama să-l sfătuiască să devină comerciant. Cutare altul visează la țară, la câmpuri, la creșterea animalelor, la cultură... mama să încurajeze această pasiune născândă care, odată dezvoltată, va fi atât de binefăcătoare...! Alții, care reușesc în studii, au gustul de a învăța: mama să aprindă în ei focul sacru al dreptului, al medicinei sau al științelor.

Nimic nu este mai plăcut pentru părinți decât să-și vadă copiii apropiindu-se de douăzeci de ani cu un entuziasm profesional în inimă. Astfel, fiecare este fericit și se bucură de viață fără a-i invidia pe ceilalți. Câți tineri, ajunși în pragul activității, nu s-ar fi găsit cu brațele atârnând și cu fruntea îngrijorată, buni la toate și apți pentru nimic, dacă ar fi avut o mamă destul de prevăzătoare pentru a sufla peste micile flăcări care se trezeau în inima lor... Dimpotrivă, mama lor, crezând desigur că face bine, a stins mai multe care căutau să se aprindă: „Fie! ceasornicar..., cultivator..., avocat fără pricină, mizerie!... Viață

de ocnaș...” Ce meserie nu are neajunsurile ei?... în afară de aceea pe care o iubești.

Familia.

Dintre toate entuziasmele ce trebuie sugerate, cel mai important este acela al familiei. Farmecul vieții și marele ei scop pentru acei tineri care nu au chemarea la religie este să întemeieze un cămin și să-l continue în copii. Profesiunea va fi câștigarea pâinii, dar familia este vocația. Toate fibrele inimii omenești vibrează pentru paternitate sau maternitate. Cum se face că astăzi există, asupra acestor subiecte, neînțelegeri atât de numeroase și profunde? Ele nu pot fi atribuite decât unei devieri a spiritului public sub efortul unei propagande antifamiliale, ale cărei victime sunt încă prea multe mame.

Mama va reacționa împotriva acestei ambianțe funeste, dezvoltând în copiii ei o iubire intensă a vieții de familie. Pentru a comunica această iubire, va începe prin a o poseda. O mamă care nu și-ar prețui căminul și funcția ar fi oare capabilă să-i entuziasmeze pe alții? Mama trebuie să fie asiduă în casă, să nu o părăsească pentru plăceri egoiste; acolo va sta fără încetare ocupată cu absorbantele lucrări gospodărești. Idealul ei va fi să aibă o casă mereu mai curată, mai îngrijită, un interior mai vesel, copii mai fericiți. Trebuie ca băieții, crescând, să nu găsească niciun alt loc mai încântător decât casa lor și ca fetele, mereu grijulii să înfrumusețeze casa, să nu

se simtă bine nicăieri altundeva. Astfel, în chip cu totul firesc, va crește entuziasmul familiei.

Mama va adăuga cuvântul la aceste lecții ale lucrurilor. Va profita de toate ocaziile pentru a le dovedi copiilor ei că numai aceia au fericire pe pământ care au un cămin plăcut. Toate celelalte bucurii, oricât de mari ar putea fi, își pierd savoarea când nu sunt gustate acasă. Pentru a dovedi acest adevăr, mama nu va lipsi să arate multe exemple: câte familii sunt nefericite fiindcă nu și-au iubit căminul! Soții se căsătoriseră fără nicio ambiție de adevărată fericire familială, iubită până la jertfă.

Mama va adăuga că nu în ajunul căsătoriei se creează în sine entuziasmul familiei. De foarte tânăr trebuie să începi să visezi la un cămin frumos. Imaginația să mângâie proiecte dulci, să se înfierbânte la gândul bucuriilor viitoare, scump câștigate; inteligența să raționeze asupra mijloacelor de a ajunge la aceste desfătări făgăduite; mai ales voința să se hotărască la o acceptare totală a tuturor privațiunilor ce trebuie impuse în tinerețe pentru a pregăti o căsnicie fericită.

Copiii astfel legănați în entuziasmul familial au mari șanse să-și reușească viața.

Familia numeroasă.

Această bucurie familială nu va fi completă decât dacă pruncul are în inimă dorința unei familii numeroase.

Entuziasmul este proporționat cu devotamentul. Cu cât o cauză cere mai multă jertfă și uitare de sine, cu atât este mai antrenantă, fiindcă făgăduiește răsplăți de neînchipuit și face să se viseze fericiri nebănuite. Astfel este familia numeroasă. A forma copii, carne din propria carne, cu prețul unor privațiuni severe, a-ți lega libertatea în slujba acestor tirani involuntari care îi subjugă pe părinți și le impun sarcini supraomenești, dar și a vedea crescând inteligențele, a asista la înflorirea unor vieți arzătoare, a te bucura de succese, a fi într-o zi înconjurat de persoane care își joacă rolul în societate: iată o întreagă lume de gânduri capabile să facă inimile să bată și să ridice energiile.

De ce nu au fost împinși copiii spre aceste scopuri mari și puternic atrăgătoare? S-ar fi făcut din ei alți cetățeni și alți creștini decât aceia a căror ambiție a constat în a-și crea un cămin în trei: tata, mama și copilul, unde luxul ar domni împreună cu ușurința vieții.

Dar mamele, în vremea aceea, nu știau...

CAPITOLUL II - EDUCAȚIA FRICII

A face oameni viteji.

Curajul este o trăsătură fundamentală a caracterelor frumoase. A nu se teme de nimic descoperă un suflet mare. În jurul omului care nu are frică se grupează cei slabi, fiindcă simt în el un ocrotitor. Îți place să întâlnești un viteaz: ai încredere în el și îl urmezi pe calea devotamentului și a onoarei.

Dimpotrivă, fricosul comunică frica: fuge și îi face pe alții să fugă, seamănă panica, înnebunește imaginațiile, răspândește zvonurile cele mai false; este un tovarăș de nedorit.

Mama care visează viitor pentru copiii ei îi vede în rândurile celor curajoși. I-ar fi rușine ca ei să nu fie viteji. De aceea, din tot sufletul, ea imploră cerul să le insufle vitejia... Și, în timp ce se roagă cu fervoare pentru această intenție, poate tocmai le predă frica.

Căci valoarea sau lașitatea, dacă sunt în parte chestiune de temperament, sunt mai ales rezultatul educației. Nu există

nimic care se învață mai repede decât frica, nimic care să ceară mai multe eforturi pentru a fi cultivat decât curajul. Când se ajunge la dezvoltarea lui normală, atunci se au oameni de caracter.

Educația fricii.

Mamele trebuie să întreprindă în copiii lor educația fricii. Îi vor învăța să nu se teamă de ceea ce nu este de temut, sau de ceea ce nu este de temut decât în aparență, sau de ceea ce este cu adevărat de temut, dar pe care datoria obligă să-l privești în față. De toate acestea trebuie să i se ia copilului frica. Ce serviciu i se face eliberându-l de temerile paralizante!

Dar, în schimbul acestei eliberări, mama trebuie să impună copiilor ei servituți. Există spaime mântuitoare care trebuie inspirate. Nu a spus oare Duhul Sfânt că: „Frica este începutul înțelepciunii"? Trebuie să i se insufle copilului frica de păcat, de viciu, de josniciile de tot felul, fuga dinaintea primejdiei veșnice. Domnul nostru a spus: „Nu vă temeți de cei care nu pot ucide decât trupul, și nu sufletul." Împotriva acestora, mama trebuie să-i învețe pe copiii ei o bravură neclintită. Domnul nostru adaugă: „Ci temeți-vă de acela care poate pierde în iad și trupul, și sufletul." Împotriva aceluia, mama care poate pregăti copiilor ei o viață frumoasă trebuie să creeze frici vii și eficace.

Fricele ce trebuie înlăturate.

Frica de întuneric.

Printre fricile ce trebuie evitate, una dintre cele mai răspândite este aceea de întuneric. De ce atâția copii refuză să meargă într-o cameră întunecoasă? să iasă în grădină când este noapte? Ei se tem de bandiți, de animale vătămătoare, și de ce încă? Umbrele li se par fantastice, ramurile au aerul unor brațe întinse ca să lovească, cele mai mici bulgări iau înfățișare de munți.

De unde vin aceste spaime? Se crede oare că pruncul le-ar fi imaginat singur? Prin firea lui, el este încrezător, poate chiar prea mult, și de obicei nu bănuiește primejdia. Dar a contractat fricile mamei sale. Mama sa nu iubește noaptea, se teme de ea. Ea a dat înapoi înaintea întunericului în prezența copilului. I-a spus de ce nu l-a lăsat niciodată să doarmă fără o candelă de noapte. Nu trebuie mai mult pentru a suscita în cel mic imagini cumplite. Mama i-a făcut un foarte rău serviciu.

Mai întâi, mamele să nu aibă frică de întuneric, să meargă cu voie bună într-o cameră întunecoasă, într-o grădină cufundată în beznă, să coboare fără ezitare scara pivniței. Aceasta, firește, fără să se creadă eroine, ci ca femei raționale care nu se gândesc la primejdii inexistente. Este de ajuns ca mama să aibă această atitudine simplă și cu totul normală, pentru ca pruncul să nu aibă niciodată ideea de a se teme. De foarte mic, el se lasă bucuros dus de mama sa prin întuneric,

iese seara cu ea, îi face comisioanele fără lumină în camera alăturată, adoarme în întuneric deplin. Niciodată nu a bănuit că cineva ascuns într-un colț i-ar putea face rău. Pe măsură ce crește, mama îl învață să râdă de tinerii fricoși care manifestă ezitare în fața nopții. Astfel ea evită să aibă în jurul ei băieți mari de cincisprezece ani care se tem de o umbră. De câte ori modestul curaj care constă în a înfrunta întunericul va fi folositor în viață, căci există cazuri în care drumurile nocturne se impun, fie și numai pentru a chema preotul și medicul lângă un bolnav.

Unii copii, totuși, au, fără nicio vină a educatoarei, frică de întuneric, fiindcă au fost impresionați noaptea de o surpriză neplăcută. Cineva s-a năpustit asupra lor strigând, ori au căzut într-o groapă, ori s-au rănit lovindu-se de obstacole nevăzute. Mama va avea multă osteneală să șteargă imaginea respingătoare pe care aceste accidente au suscitat-o în tinerele creiere. Va lucra la aceasta cu un anumit succes când rațiunea copilului se va dezvolta și energia lui se va afirma. Va obține atunci lupte împotriva fricii, al căror merit va fi mare și rezultatul apreciabil. Dar să rețină lecția: trebuie evitate copiilor fricile inutile. Fratele să nu se ascundă în întuneric, de dragul râsului, ca să-și îngrozească fratele; între camarazi să nu se întindă curse neașteptate pentru a se distra de frica altora. Acestea sunt jocuri urâte, care au efecte foarte rele. Mama care ar autoriza asemenea exerciții sub pretextul de a-i deprinde la bravură pe copiii timizi s-ar înșela ciudat, căci, în loc să

inspire vitejia, aceste atacuri nocturne creează coșmaruri de neînlăturat.

Fantomele.

Dacă noaptea îi terorizează pe atâția copii, este pentru că adesea mama a populat-o cu ființe imaginare, înfricoșătoare și răufăcătoare. În ce eroare cad unele educatoare când, pentru a-i face pe cei mici să asculte, îi amenință cu un bau-bau, cu un diavol cu coarne și furcă, sau cu jandarmi. Cred oare mamele că aceste frici inutile și suplimentare vor aduce ajutor operei lor formatoare?

Copiilor li se recomandă să nu mintă niciodată. Este o regulă fără excepție. De ce mama lipsește de la ea? Aceste creații de ființe imaginare sunt minciuni. Nu este adevărat că bau-bau va veni să-l ia pe copil, că diavolul i se va arăta cu furca, că jandarmii îl vor aresta. Copilul crede, îi este frică... Într-o zi îi va purta pică mamei sale pentru că l-a înșelat cu nerușinare. Nu existau oare mijloace loiale de a obține ascultarea? Respectul față de autoritatea maternă va fi în mod necesar diminuat din momentul în care copilul își va da seama de înșelătorie; dar, dacă va risipi într-o zi eroarea, va păstra frica. Primele impresii durează întotdeauna. Bau-bau se va risipi din rațiunea care îl știe ireal, dar va lăsa urme adânci în imaginație, care nu poate șterge urmele motrice puternic imprimate. Chiar reflectând, tânărul va suferi de frici neraționale, de credințe de neînvins în forțe oculte care îl

apasă și a căror prezență îl strânge. Omul va târî mereu urmările acestei rele formări dintâi.

Unele mame, nu pentru a-i speria pe copiii lor, ci pentru a-i amuza, le povestesc istorii terifiante cu strigoi sau apariții fantastice. Ele au marele neajuns de a crea imagini obsedante care vor rămâne. Nu sunt oare destule lucruri adevărate de istorisit pentru a-i interesa pe cei foarte mici? De ce mama doritoare să-și formeze bine copiii recurge la asemenea nerozii, neverosimile și vătămătoare, când posedă adevărul minunatelor istorisiri evanghelice, al faptelor istoriei sfinte, al vieților misionarilor noștri, ale eroilor noștri? Dacă mama voiește apariții, să le povestească pe acelea pe care le-a văzut Ioana d'Arc la Domrémy, sau Bernadette la Lourdes, sau pe aceea a copiilor de la Fatima. Mama va avea meritul loialității și îi va face pe ascultătorii ei părtași la rodul lucrărilor dumnezeiești, care sunt întotdeauna pacificatoare.

Sângele.

Mulți copii care nu se tem nici de jandarm, nici de bau-bau au o frică teribilă de sânge. Se citează cazuri destul de frecvente de fetițe, mai rar de băieți, care leșină la vederea unei răni. De unde vine această spaimă? Ea are ceva instinctiv. Sângele este viața. Când copilul îl vede curgând, crede că viața scapă. Anumite temperamente nervoase și impresionabile sunt predispuse la oroarea sângelui, pe când altele, robuste și echilibrate, se emoționează mai greu. Dar acestui fond al firii i se adaugă educația. Mama care declară că nu poate vedea

sânge curgând, că i se tulbură nervii la vederea unei răni, va avea copii tot atât de fricoși ca ea înaintea sângelui, cei mici însușindu-și fatal repulsiile mamei lor.

Dimpotrivă, cel care a văzut întotdeauna pe mama sa pansând rănile cu o mână sigură, oprind sângele fără să clipească, și care a fost chiar chemat să o ajute aducând vata sau fețele, nu se va tulbura la spectacolul unui mădular rănit: pentru el este ceva obișnuit. O formare timpurie și fără slăbiciune a corectat cu ușurință firea. Departe de a fi înspăimântat de vederea sângelui, copilul va visa poate la frumosul rol de infirmier sau de chirurg.

La această reacție împotriva fricii de răni, mama va adăuga învățătura curajului în prezența unui accident. Gestul firesc al celor mai mulți copii înaintea unei catastrofe este de a fugi. În loc să alerge spre omul care tocmai a fost zdrobit, sau asasinat, sau care cade în apă, ei ar avea tendința să se ascundă departe. Trebuie ca mama să îndrepte această frică. Mai întâi, ea însăși are obiceiul de a se repezi spre orice infirmitate. Copiii ei sunt martori la aceasta, căci îi antrenează cu ea ori de câte ori poate. Nu pierde nicio ocazie de a le aminti că dragostea creștină față de oamenii aflați în primejdie este o datorie creștină. Copiii au toți un mare fond de generozitate, pe care asemenea exemple și îndemnuri atât de calde îl dezvoltă repede. În timp ce mamele fără curaj și preocupate numai de ele însele sporesc egoismul celor mici și fac din ei copii răsfățați și stupizi, incapabili de un gest frumos, mamele uitătoare de sine și doritoare să facă bine altuia fac să se nască

în inima copiilor lor sentimente măreţe de devotament până la eroism.

Moartea.

Frica de sânge este, în fond, o teamă de moarte. Copilul trebuie format să nu se teamă de ea. Unele mame evită cu grijă să-i lase pe copiii lor să vadă un mort; nu-i lasă să se apropie de rămăşiţele unui părinte defunct, de teamă să nu impresioneze tânăra imaginaţie. Astfel, tineri de cincisprezece sau optsprezece ani nu au văzut niciodată un răposat.

Cu aceeaşi grijă cu care se ascunde mortul, se ascunde moartea. Mama nu vorbeşte niciodată despre ea. Vai! acest gând lugubru i-ar răpi micuţului bucuria de a trăi! Se îndepărtează acest subiect macabru din conversaţii, se stabileşte în jurul lui o conspiraţie a tăcerii, iar copilul creşte ca şi cum ar fi din categoria nemuritorilor.

Această tactică a mamei este vătămătoare copilului. Ea face din el un fricos înaintea morţii, în loc să-i dea bravura de a o privi în faţă. Căci, la urma urmei, fie că are şapte ani, fie că are douăzeci, copilul poate întâlni deodată, la cotitura drumului, acest personaj neaşteptat: „Voi veni ca un fur." Dacă viitorul muribund nu a văzut niciodată moartea, nici nu s-a gândit la ea, ce înfăţişare va avea în prezenţa ei? Cuprins de tremur înaintea acestei cumplite necunoscute, va încerca să-i scape.

Cel înnebunit de frica morții este ispitit să dezerteze de la datorie: fuge de bolnavul contagios pe care trebuia să-l îngrijească, de câmpul de luptă unde trebuia să-și apere patria, de pământul pe care îl cultivă, unde soarele l-ar putea doborî, de uzina unde riscă accidentul de muncă, de corabia care poate va naufragia, de avionul care se poate prăbuși... Unde nu este viața de riscat? În ce zi poți fi sigur că nu vei pieri? Frica de a muri este paralizie. Nu mai rămâne decât să stai acasă și să te înconjori de paravane ca să te aperi de curenții de aer, uneori mortali.

Mama ar fi făcut mai bine să-i dea copilului sânge rece în fața morții, condiție indispensabilă pentru a-l învăța să moară bine. Această știință a morții este cea mai necesară dintre toate, căci dintre faptele noastre una singură contează cu adevărat: aceea care fixează veșnicia noastră. Moartea este momentul cel mai important și cel mai prețios al vieții noastre. Chiar dacă am fi avut toate succesele, ele se scufundă în eșecul final. Chiar dacă am fi cunoscut toate eșecurile, ele sunt reparate prin succesul final. Câte mame înțeleg aceste adevăruri esențiale și se străduiesc cu îndârjire să le facă să intre în deprinderile intelectuale ale copiilor lor?

Cele care sunt grijulii să-i pregătească pentru moarte vor începe prin a le arăta moartea, ducându-i lângă patul rudelor sau prietenilor defuncți. Îi vor face să contemple cadavrul rece și nemișcat. Cu atât mai bine dacă emoții adânci se întipăresc în aceste tinere suflete. Cine știe dacă austeritatea acestor

gânduri nu va face toată viața contragreutate imaginilor lascive? Mama nu-și va fi pierdut timpul.

Ea va explica apoi lecția care se desprinde din acest spectacol... Moartea este inevitabilă, este aproape, trebuie să ne pregătim pentru ea în deplină cunoștință, căci nu știm dacă vom fi capabili de un act de voință în ultimul moment... mai ales, pentru a nu fi surprins pe neașteptate, copilul va trebui să-și păstreze sufletul în stare de har.

Fricele ce trebuie înlăturate.

Teama de moarte.

Mama să nu ia, pentru a expune aceste adevăruri, o față lugubră, un aer posomorât. Un creștin trebuie să privească moartea cu bucurie și să vorbească despre ea cu zâmbetul pe buze. Moartea este, într-adevăr, cel mai frumos moment al vieții; ea este eliberarea de toate relele noastre, sfârșitul „tristeții de față", poarta deschisă spre bucuria veșnică. Cât de fericiți sunt tinerii creștini care nu au nicio spaimă de moarte și care o salută ca pe ceasul lui Dumnezeu. Aceștia sunt viteji și au caracter. Ei nu tremură înaintea niciunui adversar, fiindcă nu se tem nici măcar de cei care le-ar lua viața.

Zgomotul.

Cei care nu se tem de nimic, fiindcă nu se înspăimântă de moarte, nu sunt înfricoșați de zgomot. Tunetul nu-i

împiedică să doarmă, nici sunetul tunului. Ei nu sunt înmărmuriți de detunăturile bombelor uriașe și neomenești care, în cursul războaielor moderne — ce progres! — cad din cer asupra unor sărmane familii pașnice. Seninătatea înaintea zgomotelor de catastrofă constituie o forță pe care mama trebuie să încerce să o procure copilului.

Frica de zgomot este firească. Izbucnind, spărgându-se, căzând cu vuiet, lucrurile îi avertizează providențial pe oameni să nu rămână dedesubt. Instinctiv, omul caută adăpost. Dar nu trebuie să-și piardă, în această alergare spre siguranță, stăpânirea de sine. A rămâne conștient de ceea ce faci, a căuta să-i salvezi pe alții înaintea ta, a-ți da concursul la mântuirea comună: acestea trebuie să fie regulile de acțiune ale celui căruia zgomotul nu-i face frică.

Foarte adesea, mama este departe de a învăța aceste principii prin practica vieții ei. Nu este ea însăși înmărmurită la cea mai mică izbitură? O ușă care se trântește, detunătura unei puști, cu atât mai mult tunetul, o fac să tresară. Ea are frică și își comunică frica. Nu apare deloc ca un profesor de bravură.

Totuși cât de înțelept ar fi să suporte aceste zgomote fără să clipească, pentru a le arăta copiilor că nu trebuie să dea înapoi înaintea amenințării. Ea le va spune că nu zgomotul este primejdios, ci cauza lui, care, de obicei, este departe de noi...

Zgomotul prin el însuși este nevătămător. Din moment ce îl auzim, înseamnă că am scăpat deja de primejdie, căci individul

ucis de fulger, de bombă sau de glonț nu percepe nimic din agentul care îl lovește. Nu are timp. Asurzirea urechilor dovedește că nu ești mort. Fără să te tulburi, trebuie să-ți dai seama de ceea ce s-a petrecut și să iei atitudinea pe care o cere evenimentul. Poate este de dat ajutor unor victime, de oprit un incendiu, de luat dispoziții personale, în loc să fugi desculț și în cămașă de noapte ca să te ascunzi într-o groapă.

Acest raționament, susținut de exemple materne vitejești, va ajunge curând să transforme micii iepurași speriați în băieți viteji și tinere fete curajoase. Această educație maternă va fi completată prin cursuri de Cruce Roșie, de ajutorare a răniților, de Apărare pasivă, în care se învață metodele tehnice pentru a ieși în întâmpinarea sinistraților catastrofei zgomotoase. Când tineretul își dă seama că ajutorul de salvare este o știință, că întrajutorarea în momente critice este o eminentă caritate, că mulți camarazi se grupează pentru a organiza echipe, atunci simte frica risipindu-se și este gata să se îndrepte cu devotament spre cei care suferă. Zgomotele înfricoșătoare răspândite de uneltele moderne de distrugere, adevărate tunete de sfârșit al lumii, au, împotriva oricărei așteptări, adunat curaje și au vindecat mulți tineri de frică.

Opinia.

Oameni foarte încercați, care nu se tem de niciun asalt prin forță, sunt uneori foarte fricoși înaintea opiniei. Mamele au marea datorie de a-și forma copiii împotriva acestei puteri cumplite.

Unii, încă de la cea mai fragedă vârstă, sunt foarte sensibili înaintea lui „toată lumea". La școală, nu știu să-și apere nici ideea, nici felia de pâine. Orice adversar care aruncă câteva cuvinte înțepătoare îi biruie. Nu este defect de forță fizică, fiindcă se văd slăbănogi făcându-i să se învârtă ca niște marionete pe băieți mari cu pumni zdraveni; ci este o lipsă de vigoare morală și o timiditate pe care o naște paralizia voinței. Acești mici fricoși sunt țapi ispășitori, pe care ceilalți îi devorează și de care se amuză cu cruzime.

Mama își va înarma copilul pentru apărarea personală. Îi va insufla îndrăzneală, arătându-i prostia adversarilor săi și, mai ales, îl va face să constate lașitatea lor de îndată ce îndrăznește cineva să le țină piept. Câteva încercări de rezistență încununate de succes sunt cea mai bună lecție a lucrurilor. Copilul va înțelege că nu are dreptul să jertfească fricii anumite bunuri pe care Dumnezeu i le-a dat: credința sa creștină, onoarea sa, demnitatea sa, pâinea sa cea de toate zilele, dreptul său la viață, mai târziu căminul său și sufletul copiilor săi.

Totuși împotriva tuturor acestor comori se va înverșuna opinia. Țărani la câmp, muncitori în atelier, scribi într-un birou, elevi într-o școală mare, soldați în cazarmă vor avea întotdeauna de luptat împotriva respectului omenesc. Numai o îndelungă formare, datând din primii ani, va putea să-l deprindă pe copil să se bucure de o nobilă independență.

Mama îl va fi obișnuit, încă de la cea mai fragedă vârstă, să nu țină nicio seamă de aprecieri ori de câte ori ele merg împotriva datoriei. Este o mare artă la educatoare să creeze în suflete disprețul față de ceea ce este vrednic de dispreț. De pildă, ea își va fi convins fiicele de zădărnicia modei. Fără ca ele să jertfească eleganța și bunul gust, mama le-a comunicat oroarea față de toaletele indecente și le-a făcut să prețuiască, drept încurajare, zâmbetele batjocoritoare ale prietenelor lor mondene, care se cred deținătoarele monopolului frumuseții. Mama își va fi obișnuit fiii să ia partea opusă celor înspăimântați, care cred că vor câștiga aprobări jertfindu-și credința opiniei. Dacă, cultivând spiritul de contradicție care dormitează în orice suflet tânăr, mama a ajuns să obțină de la copiii ei, băieți sau fete, ca ei să-și pună gloria în a face opusul a ceea ce gândește masa camarazilor; dacă îi face să guste bucuriile lui „singur împotriva tuturor...” bucurii delicioase ale datoriei împlinite; dacă, prin îndemnuri răbdătoare și un sprijin moral niciodată dezmințit, a izbutit să-i facă să prețuiască drept prima lor fericire desfătările vieții creștine, atunci ea a scos din sufletul lor orice frică de uriașul de carton numit respect omenesc.

Mamele care citesc aceste rânduri să le mediteze adânc și să facă un examen de conștiință. Nu au cedat ele oare, dimpotrivă, prea adesea lui „ce va zice lumea”? Se miră să-și vadă copiii fără rezistență în fața criticii și înmărmuriți la cel mai mic cuvânt de dezaprobare nedreaptă. Nu au făcut ele oare contraeducație supunându-se fără luptă la prima somație?

Exemplul lor și uneori voința lor îi sileau pe copiii lor, care poate de la ei înșiși și-ar fi păstrat demnitatea, să-și plece fruntea împreună cu ele. Să-și schimbe tactica. Ele însele să practice, înaintea tuturor celor care atacă datoria, curăția, cinstea, o mândrie fără frică. Ar fi foarte uimitor ca pruncii să nu împărtășească, și încă cu entuziasm, sfintele îndrăzneli materne.

Căldura și frigul.

Întărirea morală, care este rezistența la opinie, este puternic ajutată de întărirea fizică. Când ești puternic, te simți capabil să-ți asiguri independența. Pentru ca pruncii lor să fie mândri, mamele să se străduiască să nu facă din ei niște răsfățați sensibili. Ele vor avea la inimă să scoată din sufletul copiilor lor frica de căldură și de frig, de inconfort și de boală...

Se văd copii mici crescuți sub clopot, cărora li se pune și li se scoate cravata, care nu au dreptul să se ude în apă rece de teamă să nu răcească, care sunt închiși la căldură iarna și la răcoare vara, de teamă să nu slăbească. Aceste plante de seră vor rămâne întotdeauna fragile și incapabile de generozitate. Sunt copii răsfățați.

Mama va concepe altfel formarea. Ea trebuie să urmărească să creeze în copilul ei o indiferență cât mai totală cu putință față de tot ceea ce jenează, incomodează și face viața de nesuportat pentru atâția oameni. Îi obișnuiește să circule la fel de bine când îngheață ca și când te sufoci. Nu ploaia, nici furtuna, nici

uraganul îi vor împiedica să meargă unde trebuie. Mama și-a înzestrat copiii cu încălțăminte solidă și impermeabile, și, odată luate toate precauțiile inspirate de prudență, nu suportă ca cineva să dea înapoi, din frică, înaintea unei datorii. Fiii și fiicele ei nu lipsesc niciodată nici de la Liturghie, nici de la școală, nici de la o întâlnire. Ei știu că niciun pretext nu are valoare și că mama își astupă urechea la toate plângerile. În timp ce alte mame își reține cu gelozie copiii, de teamă să nu aibă picioarele ude, să nu răcească sau să nu obosească, aceasta îi previne împotriva bolilor făcându-i rezistenți la intemperii. Desigur, mama trebuie să fie înțeleaptă și măsurată: nu-i va trata cu vigoare decât pe cei viguroși, pe cei a căror sănătate nu a fost slăbită și care sunt capabili de rezistență. Dar va veghea să nu fie ea însăși aceea care adoarme curajele în loc să le ațâțe.

Rezultatul acestei educații virile va fi prețios.

Ajunși la vârsta la care trebuie să-și aleagă calea, acești copii formați cu asprime nu vor lăsa să intre în calculele lor de viitor iubirea comodităților. Vor accepta o situație strălucită, dar anevoioasă, care îl înspăimântă pe copilul răsfățat. Ei nu au frică de munca lor, nici de osteneala lor, ei care nu au cunoscut decât plăcerile scump câștigate. În timp ce camaradul lor va căuta un post de deplin repaus, unde va trăi la căldură și fără griji, cu creștere automată și pensie, cei întăriți nu se vor teme, de pildă, să se destineze muncii pământului, cu perspectiva de a-și arde pielea în toate

vânturile, de a secera sub arșiță, de a tăia via sub crivăț. Alții nu se vor teme, imitându-și tatăl, să coboare în mină sau să navigheze; ar avea oroare să se ascundă într-un birou. Mai ales dintre acești puternici, obișnuiți cu lipsurile, răsar vocațiile sacerdotale și religioase. Asprimea unei existențe mortificate nu-i înspăimântă. A dormi pe tare, a te scula noaptea, a posti sunt sporturi ca altele, pe care le vei face pentru iubirea lui Dumnezeu. Prea mulți copii înzestrați cu toate aptitudinile și în mod vădit chemați se abat de la vocația lor fiindcă austeritatea unei vieți consacrate lui Dumnezeu îi depășește. Nu atât copilul a dat greș, cât educatoarea. Misionarii polului nord sau cei ai Africii și pionierii Oceaniei îi datorează foarte probabil mamei lor faptul de a fi ales aceste drumuri aspre...

Riscul.

Nu numai intemperiile trebuie disprețuite, ci adesea și primejdia. Un copil crescut cu curaj nu trebuie niciodată să se teamă să se expună pericolului, din moment ce are un motiv înțelept să o facă. Unii tineri dau înapoi înaintea temerii că li s-ar putea întâmpla nenorociri. Vorbiți-le despre a intra în armată, în aviație, în marină; îndată refuză, fiindcă sunt cariere pline de risc. Se tem pentru viața lor. Propuneți unor tinere fete să aștepte căsătoria făcându-se infirmiere; se înspăimântă la gândul că ar putea contracta boli... Unele dintre ele chiar, gândindu-se la viitor, tremură înaintea maternității, fiindcă acolo se suferă și fiindcă biata lor prietenă Colette a murit din aceasta.

De unde vine această slăbiciune? De cele mai multe ori, de la mama care nu a știut să dea copiilor ei gustul riscului. Când erau mici, ea se temea întotdeauna de accidente. „Mai ales, să nu vă faceți rău." La lumina acestui principiu, ea nu îngăduia să se îndepărteze. Voia să-și aibă copiii mereu sub ochi. Pentru cei foarte mici, această supraveghere perpetuă este un bine. Dar, când copiii cresc, ea este un obstacol pentru dezvoltarea lor. Mama să-i lase deci să navigheze puțin! Să-i lase să facă treizeci de kilometri cu bicicleta ca să ajungă la un bun camarad, să le îngăduie să se arunce în apă ca să înoate, să-i încurajeze să facă sport, chiar dacă obosesc, chiar dacă sunt obligați să facă față, în cursul unei escapade, unor complicații neprevăzute. Dimpotrivă, mama să se bucure când copiii ei se întorc la ea după ce au trecut prin vreo primejdie, din care au știut să iasă cu inteligență și dexteritate! Această educație, dând copiilor gustul riscului, va face din ei altceva decât niște înspăimântați.

Rezultatul acestei tactici va fi rodnic. Acești tineri nu vor căuta odihna și liniștea, ci acțiunea. Ei vor fi vaccinați împotriva fricii. În familie, în mediul lor social, în cetate, vor aduce servicii curajoase. Se va recurge la ei mai ales în momentele grele și vor fi centre de atracție. Mamele, adormind din frica riscului curajele născânde, nu știu paguba pe care îngustimea lor maternă o pricinuiește societății.

Fricile ce trebuie date...

Se va spune poate că, dacă mama a scos atâtea frici din inima copiilor ei, a făcut din ei niște dezlănțuiți... Un tânăr care nu se teme nici de întuneric, nici de risc, nici de zgomot, nici de moarte, nu mai are niciun frâu; mama a aruncat un energumen în lume.

Aceasta ar fi adevărat dacă mama n-ar fi făcut decât să suprime frici. Dar ea a avut grijă să înlocuiască spaimele inutile pe care le scotea cu temeri sănătoase și puternice pe care le crea..., temeri care sunt acelea pe care omul întreg trebuie să le poarte în inima sa și a căror prezență este chezășia înțelepciunii și a echilibrului. Mama se va strădui să le suscite, dacă voiește să aibă copii de valoare, care să-și țină locul în viață.

Frica de Dumnezeu.

În mijlocul libertăților pe care le procură scutirea de toate spaimele, o forță îl menține pe om pe calea dreaptă: frica de Dumnezeu. Ne amintim frumosul vers al lui Racine: „Mă tem de Dumnezeu, la Abner, și nu am altă teamă." Iată programul ce trebuie realizat în sufletul copilului: a-l face mândru înaintea tuturor vrăjmașilor sufletului și trupului său, dar foarte smerit înaintea lui Dumnezeu.

Încă din leagăn, mama lucrează la suscitat această evlavie a fricii de Dumnezeu.

Cuvintele și învățăturile mamei au dezvoltat cu siguranță în copil credința în acest adevăr: că Dumnezeu îl vede întotdeauna și pretutindeni. Care mamă nu le spune micuților ei că Isus nu-i scapă din ochi, că, lucrând rău, Îl fac să plângă? Toți copiii născuți în cămine creștine au fost legănați cu aceste formule și cred cu tărie că o privire cercetătoare îi urmează până în întuneric...

Dar de ce, după ani ilustrați de această frumoasă doctrină, atât de puțini copii păstrează în inimă o frică de Dumnezeu vie și lucrătoare? De ce la atâția tineri gândul privirii dumnezeiești a devenit practic ineficace? Această scădere a respectului datorat prezenței dumnezeiești are cauze. Cea principală vine din disonanța care există aproape întotdeauna între învățăturile și exemplele mamei și, de asemenea, ale tatălui. Faptele devotatei educatoare sunt atât de adesea, vai!, în contradicție cu sfaturile ei înțelepte! Copilul este logic: Dumnezeu îl vede, dar Dumnezeu o vede și pe mama lui tot atât de bine ca pe el. De ce lucrează ea adesea ca și cum Dumnezeu n-ar fi acolo?

Cât timp copiii sunt mici, ei nu discern prea mult fugile mamei lor dinaintea privirii Stăpânului ceresc. Dar, când cresc, își dau seama că mama lor nu ține seama, așa cum ar trebui, de frica de Dumnezeu... Pentru un pretext frivol, lipsește de la Liturghie; pentru nimic, omite rugăciunea; critică pe aproapele; citește cărți primejdioase, ziare rele sau chiar subtilizează cu abilitate ceva bani..., totul cu zâmbetul pe buze, ca și cum Dumnezeu tocmai S-ar fi absentat sau ar închide ochii în acel moment... Dacă pruncii constată și că

tatăl lor nu are prea multă grijă să-și rânduiască purtarea după privirea dumnezeiască, ci, luând puțin din religie, lasă mult deoparte, nu vor ajunge ei oare, fiind adânc scandalizați, să-și piardă la rândul lor convingerile și să-și modeleze viața pur și simplu după privirile omenești? Să nu căutăm prea departe de ce scad credința și practica la tineri. Viața lor spirituală ia nivelul celei a educatorilor lor. Prin frumoasele lor cuvinte, părinții au umflat sufletele care nu cereau decât să urce foarte sus, dar le-au dezumflat prin exemplele lor.

Mama care citește aceste rânduri să le mediteze. Ele îi vor sugera poate câteva remușcări... O mamă nu trebuie să poarte nicio contradicție în ea însăși: gândirea și acțiunile ei, cuvintele și exemplele ei trebuie să se exercite în unitatea pe care o creează prezența lui Dumnezeu.

Teroarea iadului.

Frica de Dumnezeu trebuie dublată de frica de iad. Cea dintâi cuprinde spiritul, cea de-a doua înșfacă simțurile. Omul trupesc nu pune frâu dorințelor rele decât dacă trupul este în primejdie. Domnul nostru știa câte suflete va smulge focului veșnic amenințând trupurile; de aceea vorbește atât de des despre osândă. Mama va intra în gândul Învățătorului ridicând înaintea imaginației copilărești spectrul iadului fără sfârșit. Să nu ezite să dezvolte în cei mici ai ei o credință vie și adâncă în această dogmă teribilă. Ea împlinește o lucrare de puternică apărare morală. Astăzi este o modă să se minimalizeze această învățătură; oamenii se tem să nu-i sperie pe ceilalți, sub

pretextul frivol că înfricoșătoarele chinuri ale iadului repugnă gustului epocii noastre! Ce contradicție! Niciodată omul nu a fost atât de crud față de semenul său, niciun secol nu a văzut orori comparabile cu acelea pe care le contemplă civilizația noastră! și tocmai astăzi i se refuză Dreptului Dumnezeu, Care nu pedepsește decât pe cei ce merită, dreptul de a ne avertiza că, părăsindu-L, cădem în abisul focului! Să-i învățăm pe copii iadul, în adevărul și severitatea lui; să le spunem că orice suflet care moare despărțit de Dumnezeu prin păcat de moarte este pradă flăcărilor adevărate, care ard fără să mistuie și care vor dura întotdeauna. În fundul acestei temnițe aprinse, osânditul va trăi într-o deznădejde fără margini, având, prin vina sa, pierdut pe Dumnezeu, fericirea sa, pe care a disprețuit-o!

Nu crede mama oare că această sperietoare este mai puternică decât aceea a unei pedepse scrise, a unei palme sau a unui desert pierdut? Ea nu va fi întotdeauna la dreapta fiului ei ca să-l mustre. Va veni o zi și o vârstă în care copilul va scăpa supravegherilor și certărilor materne, dar frica de iad va rămâne mereu atârnată deasupra capului său: de această amenințare nu va putea fugi. Dacă își închide ochii ca să nu o vadă, ea îl va urmări în somn și, în serile pierzării, va reveni în coșmaruri. A da copiilor săi credința în iad înseamnă, pentru mama atât de preocupată de viitorul lor, a continua să-i țină mereu pe povârnișul răului, chiar absentă, chiar moartă. Educația nu este completă, sigură și stabilă decât dacă iadul a fost învățat cu tărie.

Lucru curios! Isus Hristos Însuși recurge încă în zilele noastre la această propovăduire a iadului pentru a-i converti pe păcătoși... Trimițând-o pe Mama Sa la Fatima pentru a ne transmite un mesaj pe care Biserica l-a recunoscut ca autentic, dulcea Fecioară Maria a socotit folositor să le dea micilor văzători, pentru ca ei să ne-o comunice, o viziune a iadului. Ei au zărit, în flăcări imense, sufletele zburând în vârtej ca frunzele toamna... și au adăugat că cei mai mulți dintre acești nefericiți fuseseră osândiți pentru greșeli de necurăție!

De ce această lecție? Pentru a-i opri pe oameni pe povârnișul osândei. Mama să o imite pe Mama noastră din Cer; să-i terorizeze pe scumpii ei micuți prin frica de iad. Vor fi pentru ei zile în care, ispitiți de diavol, mai ales de acela al desfrânării, niciun raționament nu-i va convinge, nicio iubire superioară nu-i va reține; numai frica va putea ceva... Și chiar ea va fi uneori neputincioasă. Dar, chiar dacă nu a fost de ajuns pentru a împiedica păcatul, ea va reveni după greșeală ca să apese sufletul cu viziunile ei înspăimântătoare. Să nădăjduim bine că ea va avea ultimul cuvânt, aruncându-l, în sfârșit, înainte de moartea sa, pe vinovat la picioarele lui Dumnezeu.

Mamele să întoarcă spatele educatorilor edulcorați, care nu mai vor să vorbească despre iad sau care, dacă vorbesc despre el, fac din el nu totuși un loc de desfătări ca paradisul, ci o locuință destul de plăcută. Fără să vrea, acești profesori cu inimă duioasă sunt pervertitori ai tinereții.

Viciul.

Viciul este cel care duce la iad. Oroarea efectului trebuie să inspire ura cauzei. Dacă pruncul are frică de osândă, să aibă spaimă de depravarea care o pregătește. Mama nu se va strădui niciodată îndeajuns să-l convingă pe copil de acest adevăr: că cea mai mare nenorocire este să trăiești în păcat.

Mama prevăzătoare nu pierde nicio ocazie de a-i face pe copiii ei să constate ravagiile neorânduielii. Evenimentele fiecărei zile sunt o ilustrare a ceea ce voiește să dovedească: cutare tânăr, totuși bine înzestrat, n-a reușit în niciun post; cutare altul și-a ratat studiile; cutare altul a devorat avutul părintesc; cutare tânără și-a dezonorat numele; cutare alta a regularizat o situație în care își va târî viața cum va putea... Spectacolul viciului este înfricoșător.

Astfel preveniți, copiii concep cu ușurință o aversiune adâncă față de tot ceea ce este dezordine. Pentru ei, ideea de a asculta de datorie se asociază cu aceea de a evita deziluziile care îi torturează pe vicioși.

Dar de ce au mamele atât de adesea grija de a ascunde copiilor lor turpitudinile vieții? Să-i inițieze în scandaluri treptat, făcându-i să observe numai ceea ce vârsta lor poate suporta, dar să nu facă din băieții lor mari și din fetele lor de măritat niște naivi care nu văd răul nicăieri unde el este. La ce bun să-i amăgească? Li s-a arătat o lume în perfectă sănătate, în loc să fie făcuți să atingă cu degetul rănile omenești. Nu li s-a spus

și repetat unde duc necumpătarea, care ruinează familiile și ucide rasa, desfrânarea, care frânge căsătoriile, pricinuiește divorțurile și uniunile libere, pofta, care distruge bunul și reputația aproapelui. Pentru a deveni ființe de lumină, tinerii trebuie să cunoască întunericul și să aibă oroare de el.

De aceea mama nu va înceta să arate tânărului ei auditoriu cauzele nenorocirilor familiale și sociale pe care acesta este în măsură să le constate. Această educație va avea rezultate cu atât mai rodnice cu cât copilul se va simți mai mult la adăpost de toate catastrofele viciului în căminul părintesc, unde trăiește într-o pace desăvârșită.

Bolile viciului.

Dacă mama dezvăluie viciul, nu trebuie să ascundă anumite consecințe ale lui, despre care totuși abia se îndrăznește a se vorbi: acestea sunt bolile rușinoase pe care le naște. Rasa oamenilor care se distrează — și sunt legiune — este roasă de sifilis și de blenoragie, două mizerii înfricoșătoare și practic fără leac. Nenumărate rele derivă din ele pentru individ și pentru descendența lui. Descrierea lor este tragică. Fiind lămurit instruiți asupra primejdiilor înfricoșătoare pe care le aleargă cei necurați, tinerii și tinerele sunt puternic frânați pe povârnișul plăcerii de perspectiva calamităților la care s-ar expune. Este numai folos în a se sluji de această forță respingătoare pentru a smulge desfrâului temperamente uneori atât de clocotitoare, încât nicio suflare venită din

regiunile superioare nu este capabilă să le tempereze, ci numai dușul înghețat al fricii le răcorește.

Este o datorie pentru mame să avertizeze... Cel mai bine ar fi ca tatăl să se însărcineze cu această misiune. Dar dacă nu voiește sau dacă nu mai este acolo... sau chiar dacă avertizează, pentru a-i continua învățătura și a o sublinia, mama trebuie să știe să vorbească pertinent despre această chestiune a bolilor viciului. Poate chiar cuvântul ei va fi mai persuasiv decât cel al tatălui. Ea știe ce înseamnă a suferi, a pansa, a ajuta. Copilul are încredere în ea mai mult decât în oricine altcineva asupra acestui subiect al sănătății. Când ea le expune copiilor decăderile nefericitului contaminat de treponem sau de gonococ, microbi implacabili care nu părăsesc locul decât după ce l-au devastat, atunci ei tremură auzind-o pe mama lor, care i-a vindecat de atâtea ori, rugându-i să nu contracteze niciodată, prin păcatele lor, boli de care, de această dată, nu i-ar mai vindeca.

De ce atâtea mame nu vorbesc niciodată copiilor lor despre aceste grave chestiuni? Câți tineri nu și-ar fi compromis niciodată descendența prin nebunești necurății, dacă ar fi auzit strigătul de alarmă!

Totuși nu trebuie acuzate prea mult mamele de neglijență. Cele mai multe nu știau. O soție cinstită, înconjurată de ceata ei veselă, trăiește atât de departe de viciu și de urmările lui, încât nici nu se gândește la aceste mizerii. Ce poate spune copiilor ei o mamă care nu are nici cea mai mică idee despre

primejdia pe care o aleargă? Uneori chiar, știind-o, se întreabă la ce ar folosi să avertizeze niște copii în care are o încredere oarbă și cărora, desigur, o asemenea nenorocire nu li se va întâmpla.

Sărmană mamă prea bună! Ea își face profunde iluzii. Celor care trec pe lângă abis este caritate să le semnalezi prezența lui. Trebuie ca mamele să fie informate. Vor avea folos să citească vreo lucrare bine redactată asupra chestiunilor apăsătoare ale prostituției și bolilor venerice. De acum înainte, ele ar ști să prevină la timp, cu elocința persuasivă a inimii lor materne, pe aceia dintre copiii lor pe care îi pândește primejdia.

O căsătorie nechibzuită.

La oroarea bolilor viciului, mama va adăuga, pentru a desăvârși educația fricii, teama de o căsătorie nechibzuită. Trebuie ca tinerii care nu sunt chemați la preoție sau la viața religioasă să înțeleagă că nu există fericire posibilă pentru ei decât într-un cămin bine întemeiat. Mama prevăzătoare lucrează de multă vreme să creeze în sufletul copiilor ei un frumos vis familial. Ea îi face să mângâie fericirea de a avea o casă, o soție devotată, copii drăgălași și de a duce o viață pașnică, asemenea celei a tatălui și a mamei lângă care au petrecut ani de paradis. A transmite altora satisfacțiile pe care le-au gustat, a deveni creatori de bucurie, a da unor prunci încântători fericirea de a trăi, nu este oare cea mai dulce dintre ambiții? Pentru a atinge această fericire pământească, viitorii soți nu vor trebui să ezite înaintea niciunei jertfe, căci toate

ostenelile, chiar mari, sunt o monedă foarte ușoară pentru a cumpăra o grea povară de bucurii sănătoase și curate.

Dar dacă acest frumos vis nu s-ar realiza? Dacă, în locul bucuriilor întrezărite, viața n-ar aduce decât amărăciuni, ce catastrofă! Dacă menajul s-ar transforma într-un iad unde domnesc discordia, dezordinea și mizeria? Sau chiar dacă, incapabili să întemeieze un cămin, nefericiții ar merge să-și târască o viață ratată într-un celibat apăsător, fără nicio mângâiere familială?... Sărmanii copii sunt înspăimântați când li se deschid ochii asupra acestor perspective. Înțelepte sunt mamele care îi fac să le privească în față. Nebune sunt acelea care nu îndrăznesc să pună acest urât tablou sub ochii lor. Trebuie ca pruncii să aibă o frică imensă de a se angaja rău în viață.

Tabloul însă nu este de ajuns. Tânărul auditoriu al mamei își închipuie ușor că această nenorocire întrezărită va fi a altora, dar niciodată a lui. Copilul are atâta încredere în viață și în norocul său! Îi mai rămâne mamei o sarcină: să le descopere adolescenților ei că aceste calamități îi pândesc și că vor cădea în ele dacă îndârjirea lor spre bine nu ajunge să-i scutească de ele.

Tinerii care asistă cu sufletul fericit la dezvoltarea puterilor lor trupești și spirituale nu bănuiesc că fiecare dintre gesturile lor actuale are o repercusiune asupra viitorului lor. Ei vor fi, la vârsta căsătoriei, ceea ce anii precedenți îi vor fi făcut. Nu pentru că a sunat ceasul alegerii devine înțelept un nebun.

Dacă tânărul băiat sau tânăra fată visează la o viață fericită, încă de pe acum trebuie aduse materiale reale la palatul visat..., altfel el ar rămâne zidit pe nori.

Sprijinită pe aceste principii, mama nu va lipsi să-și îndemne copiii să îndepărteze din viața lor zilnică toate cauzele decăderilor viitoare. De pildă, îi va opri din furia frecventărilor fără control la care se dedau atâția tineri. Le va scoate în evidență faptul că iubirile premature duc la alegeri stupide și nefericite. Îi va face să înțeleagă că este o nebunie pentru un băiat să-și ofere inima primei tinere fete întâlnite, sau pentru o fată să accepte avansurile unui tânăr solicitator... Aceste imprudențe pregătesc uniunile nepotrivite, căminele de iad...

Mama își va mai avertiza copiii că lenea lor sau caracterul lor rău îi destinează să-și facă menajul nefericit..., că un vicios izgonește pacea din casa sa. Mama să nu ezite să descrie copiilor ei încercările înfricoșătoare care se așază în căminul beților sau în acela al celor necurați. Chiar să-și ducă pruncii să o viziteze pe nefericita femeie a alcoolicului sau pe soția părăsită de soțul ei, plecat cu alta. Tânărul sau tânăra vor vedea în aceste grote ale nenorocirii curgând lacrimi atât de amare, încât inima lor va fi cutremurată. Își vor spune că, cu orice preț, trebuie evitat ca o asemenea mizerie să fie vreodată a lor. Teama de a-și rata visul familial va da tinereții lor o înțelepciune care le lipsește celor pe care mama lor nu i-a avertizat.

CAPITOLUL III - LOIALITATEA

Loialitatea, semn al unui caracter.

Pentru a desăvârși formarea caracterului în copilul lor, mamele vor trebui să-l deprindă cu loialitatea. În cuvinte, ea este franchețe; în tranzacții, este cinste; în conduită, este dreptate. Cel care o posedă este un om complet, căci ea presupune în inteligență vederi limpezi, în voință detașare, în inimă iubirea binelui mai presus de toate. A o face practicată prin exerciții repetate, din frageda copilărie până la vârsta matură, a obține eroismele mici sau mari pe care ea le cere, acesta trebuie să fie scopul mamelor. Cele care au reușit în această lucrare anevoioasă se pot socoti fericite: ele și-au desăvârșit în chip măreț sarcina de educatoare.

Vrăjmașul loialității: minciuna.

Din ziua în care începe să vorbească, copilul trebuie să primească de la mama sa oroarea minciunii. Sub orice formă s-ar înfățișa, minciuna este odioasă, ea înjosește caracterul.

Mincinosul este o ființă vrednică de dispreț și antisocială. Eroarea creează o atmosferă de nerespirat.

Încă de la început, mama trebuie să vegheze pentru a descoperi ce grad de respect pentru adevăr posedă copilul. Prea adesea, ea nu acordă decât o atenție distrată nașterii instinctului de înșelare și nu-i dă nicio importanță: ar fi mai degrabă ispitită să râdă de vicleniile copilărești, în care admiră semne de precocitate intelectuală. Ea greșește mult nefiind bănuitoare, căci primele acte nereprimate nasc o obișnuință care se înrădăcinează repede, fiindcă iese viguros, ca o buruiană rea, din rădăcinile corupte ale firii.

Cauzele spiritului de minciună: temperamentul...

Pentru a stabili o luptă rațională și eficace împotriva tendințelor funeste, mama trebuie mai întâi să știe de unde vin ele. Astfel va aplica remediile acolo unde trebuie.

Copilul este, în general, simplu și drept din fire, credul și încrezător. El exprimă ceea ce simte și spune ceea ce știe. Înclinația spre minciună apare mai degrabă ca o anomalie la cei foarte mici. Nu a fost oare lăudată îndeajuns copilăria tocmai pentru frumoasa ei franchețe? „Lăsați copiii să vină la Mine, spune Domnul nostru, căci a unora ca aceștia este Împărăția Cerurilor.” „Dacă nu veți deveni asemenea unuia dintre acești mici, nu veți intra în Împărăția Cerurilor.” Creatorul omului, Care îl cunoștea desigur, nu făgăduia Cerul

Său unor ipocriți. Cu excepții, copilul nu are disimularea înnăscută. Pentru rațiuni pe care nu le putem ghici, anumite temperamente sunt mai mult înclinate să înșele. Există oare unele fundamental mincinoase înainte de orice contact cu oamenii mari?

Mama.

Căci minciuna se învață foarte devreme. Nu este adesea chiar mama aceea care, fără să vrea și cu cea mai bună credință, a clocit această rea tendință? Să-și evoce amintirile: micuțul abia începea să se exprime și ea îl deprindea deja să disimuleze. De pildă, pentru a nu-l obosi pe tatăl întors după o zi grea, mama îl înșală spunându-i că Petru a fost cuminte, că nu a făcut crize de mânie, pe când conștiința fragedă se temea de o dreaptă și teribilă mustrare părintească. Copilul se bucură de viclenia mamei și îi găsește efectele excelente. Este oare nevoie de multe lecții ca aceasta pentru a-l face să prețuiască înalt arta de a minți la moment potrivit? Cine va șterge din acest mic creier aceste prime imagini plăcute? Mamele nu evită cu destulă grijă fapte de acest fel. Ele cred că au motive bune să lucreze astfel pentru pacea căminului, dar copilul, care nu distinge motivele tainice, înregistrează faptul. Logica celor mici este implacabilă și fără nuanțe: din rezervele materne, ei trag concluzia dreptului de a minți.

Alte mame, în joacă sau pentru a ieși din încurcătură, au greșeala de a-l înșela pe copil. I se spune că într-o anumită cutie este o rezervă de bomboane care nu se află acolo..., i se

anunță venirea unui personaj pe care nimeni nu-l așteaptă..., este amenințat cu primejdii care nu există... Se crede că prin aceste mijloace se obțin câteva clipe de pace. Copilul nu întârzie să descopere eroarea. Își pierde încrederea în mama sa, ceea ce este o foarte mare nenorocire, și mai ales reține că minciuna este de uz curent în viață și aduce cele mai mari servicii. Această lecție nu o va uita niciodată. De fiecare dată când o mamă, fie și pentru un motiv bun, sacrifică loialitatea, ea se face profesoară de disimulare. Desigur, orice adevăr nu este bun de spus. Să se mulțumească a tăcea ceea ce trebuie ascuns: tăcerea nu va scandaliza pe nimeni.

Se întâmplă, de asemenea, ca pruncul să audă conversațiile pe care mama sa le poartă cu oamenii mari. El privește cu ochi uimiți toaleta purtată de o doamnă căreia mama îi face cele mai sincere complimente: „Ce gust, draga mea prietenă, și ce eleganță!" Seara, la masă, mama îi povestește tatălui că a văzut o toaletă ridicolă..., de culoare stridentă..., prost ajustată..., doamna aceea avea aerul unei păsări jumulite... Ce va gândi copilul asupra chestiunii loialității? Mama îl va certa foarte tare că nu spune ceea ce gândește. Dar cine l-a învățat să disimuleze? Când întreaga viață a copilului se petrece înregistrând asemenea contradicții, minciuna îi intră prin toți porii.

Mamele vor spune că buna-cuviință cere anumite abateri, adesea foarte nevinovate, de la adevăr, fără de care nu s-ar putea trăi. Dar să vegheze să-și dea drumul minciunilor diplomatice numai înaintea unor suflete cuvenit informate, și

nu înaintea celor foarte mici ai lor, care se scandalizează de ele.

Servitorii.

Când în casă sunt întrebuințați servitori, mama trebuie să se teamă ca aceștia să nu devină profesori de disimulare.

Se poate întâmpla ca pruncul să-i vadă minținд. De pildă, doica sa a spart o farfurie. Îndată ascunde cioburile, pentru ca stăpâna să nu le descopere. Într-adevăr, mama nu le zărește și nu face nicio observație vinovatei, care se felicită pentru dibăcia sa. Asemenea scene repetate sunt pentru copil demonstrația practică a avantajelor pe care le procură vicleniile bine combinate.

Alteori copilul îi cere doicii sale un lucru pe care mama l-a interzis. Insistă. Servitoarea cedează și i-l acordă, cu condiția ca micuțul să nu vorbească despre aceasta, căci ar face-o să fie certată. Aceasta este o învățătură directă a minciunii. Copilul, din interes, pentru a obține dulciuri sau libertățile interzise, tace, ori chiar povestește istorii inventate: și devine mincinos nerușinat... sau, incapabil să păstreze secretul, dezvăluie ceea ce s-a făcut. Reacția mamei, care o ceartă sever pe servitoarea necredincioasă. Aceasta reacționează la rândul ei asupra copilului, făcându-i reproșuri amare sau chiar lovindu-l. Micuțul învață, prin forță, necesitatea de a minți. Este bine corectat pentru că a spus adevărul.

Există servitoare admirabile, care cresc copiii ca adevărate colaboratoare ale mamei și pun în sarcina lor cel mai curat devotament. Pe acestea trebuie să le admirăm și să le mulțumim. Dar dacă stăpânele casei nu sunt foarte sigure de francheța uneia dintre ajutoarele lor, să deschidă un ochi vigilent pentru a descoperi cele mai mici urme de falsitate.

Camarazii.

Un copil care totuși a crescut într-o atmosferă familială de perfectă loialitate riscă să fie inițiat în minciună de către camarazi.

Ce formare la franchețe au primit cei mai mulți dintre băieții și fetițele pe care școlarul începător îi întâlnește în clasă? Există școli unde minciuna domnește ca stăpână. Se copiază de la vecini. Se suflă lecția nefericitului care nu o știe. Se aduc notițe manuscrise, sau manualul însuși, ascuns cu grijă, la compunerile care ar trebui făcute din memorie. În felul acesta, părinții și profesorii sunt înșelați, locurile sunt furate. Se vatămă elevii loiali. Mama observă că, de la intrarea lui în școală, copilul ei nu mai are aceeași dreptate. Descoperă după anumite semne că spiritul de înșelare îl invadează. Prima ei grijă trebuie să fie de a-l face să mărturisească ceea ce se întâmplă și, îndată, întărită de afirmațiile primite, se va strădui să pună ordine în banditismul școlăresc. Dar, în loc să remedieze o asemenea stare de lucruri, nu ar fi fost mai bine ca ea să se fi interesat cu grijă dinainte de spiritul care domnea în clasa unde l-a așezat pe micuț? Din fericire, există încă

mulți învățători profund cinstiți, care se străduiesc din toată inima să profeseze loialitatea și o obțin de la elevii lor. Mamele să caute asemenea învățători. Mai este nevoie să spunem că ei se găsesc mai ales în școlile unde Dumnezeu este învățat, cinstit și slujit cel dintâi?

Copilul păzit în cei mai fragezi ani de școală de camaradul mincinos îl va întâlni poate la vârsta pubertății. Prin ea însăși, această perioadă a vieții creează o înclinare spre disimulare. Adolescentul resimte impresii pe care, în chip firesc, este ispitit să le ascundă mamei sale, neîndrăznind să i le spună și neștiind cum să le exprime. În schimb, caută în taină cheia misterelor care îl intrigă. Dacă are nefericirea să găsească un camarad care îi dă explicațiile așteptate, atunci minciuna se instalează în sufletul lui, fiindcă trebuie să se folosească de viclenii neverosimile pentru ca nimeni să nu bănuiască raporturile care există între el și prietenul corupător.

Remediul acestei situații cumplite a fost dat în cursul acestei cărți, în al doilea capitol al celei de-a doua părți, intitulat **A-i preveni pe începători**. Acest capitol este poate cel mai important al volumului de față. Mamele vor face bine să-l recitească de mai multe ori; vor cunoaște astfel desăvârșit mijloacele de a evita disimularea la vârsta pubertății.

Oroarea minciunii.

Fie că pruncul a fost inițiat în arta de a înșela prin sfaturi și exemple, fie că are în chip natural sufletul predispus să ascundă

adevărul, mama trebuie să se îndârjească a-i da oroarea minciunii.

Nu dai ceea ce nu ai. Mama va avea cea dintâi oroare de acest urât defect. Dacă se teme de el pentru ea și pentru ai săi ca de ciumă, va avea o ardoare susținută pentru a-i duce un război total.

Niciodată educatoarea nu va tolera o minciună. Ea nu rostește niciodată una... Ceilalți să aibă aceeași delicatețe. Ea veghează ca înaintea copiilor să nu mintă nimeni: nici soțul ei, pe care, în acest punct, nu-i este greu să-l convingă, căci îi împărtășește ideile, nici prietenii primiți în intimitate, nici servitorii. Nu trebuie cu niciun preț să existe în casă maeștri sau învățătoare ale erorii, aparente ori nebănuite. Mama va fi suprimat orice propagandă în favoarea minciunii dacă, prin perseverența ei, obține de la toți cei care o înconjoară cuvinte și gesturi care să fie traduceri fidele ale gândirii lor.

Suprimând exemplele păcatului, mama va încerca să-i înlăture ocaziile. Se va feri să-și pună copilul în situații care îl silesc să mintă. De pildă, amenință cu pedepse teribile pe cel care a spart farfuria..., evident niciunul nu va mărturisi. Să nu cerem eroism. Câtor educatori le scapă sufletele din mâini: nu știu să le apuce de toartă. Mama va spune, dimpotrivă, că acela care va mărturisi va avea iertarea totală a greșelii sale. Are șanse să obțină adevărul. Trebuie ca această idee să domnească în casă: „mama iartă totul celor care nu mint, dar este teribilă cu

disimulatorii." Astfel va suprima una dintre principalele cauze ale minciunii, care este dorința de a ieși din încurcătură.

Mama nu va lipsi, când bănuiește că este înșelată, să-l întrebe cu dibăcie pe copil și să-l aducă la contradicție. Va avea dovada că a mințit. Dacă pruncul astfel descoperit mărturisește și se căiește, pedeapsa va fi îmblânzită. Dar dacă stăruie să nege, atunci nicio severitate nu va fi prea mare pentru a face acest suflet să înțeleagă mărimea perversității sale.

Împotriva minciunii nu reușește decât războiul perpetuu. Mama se va îndârji asupra lui fără răgaz. Nu va lăsa să treacă frumoasele ocazii de corecții care ar putea fi numite automate, căci se întâmplă adesea ca minciuna să-l arunce pe copil în necaz și confuzie. O anchetă ușoară, confruntări, dovedesc repede falsitatea afirmațiilor. Copilul roșește. Rușinea lui este cea mai bună dintre lecții.

Pe măsură ce copilul crește, mama insistă asupra rațiunilor care interzic înșelarea. Face elogiul repetat al loialității. Încearcă să suscite asupra acestui subiect convingeri adânci. Frica de mustrări, care crea o constrângere exterioară, va fi pregătit înțelegerea motivelor loialității; de îndată ce copilul va fi dominat de sentimentele sale lăuntrice, atunci va fi neclintit statornicit în iubirea adevărului.

Cuvântul dat.

Dacă mama a creat în copilul ei oroarea minciunii, trebuie să-și completeze lucrarea insuflându-i o profundă aversiune față de un alt fel de a minți, care constă în a lipsi de la cuvântul dat.

Nimic nu înfrumusețează un caracter precum fidelitatea față de angajamente. Omul care și-a onorat întotdeauna făgăduințele posedă un suflet mare. El cucerește stima și își asigură o imensă influență. Îți place să intri în raporturi cu el, fiindcă este un sprijin pe care te poți bizui.

Vai! caracterele de această tărie sunt rare. În toate epocile, prea mulți oameni sunt fără cuvânt. Se promite totul, nu se ține nimic. De aici rezultă o neîncredere generală în relații. Câte ranchiune se nasc în inimile care, crezând, au fost dezamăgite. Aceasta constată cu melancolie psalmistul când scrie: „Am zis în tulburarea mea: Tot omul este mincinos!" Dacă mama voiește ca într-o zi să fie felicitată sincer pentru copiii ei, trebuie să se străduiască să facă din ei ființe loiale, care nu promit decât ceea ce pot ține, dar care țin întotdeauna ceea ce au făgăduit.

Cum să se creeze cultul cuvântului dat?

Grija de a-i forma pe copii la loialitate este, în general, foarte mare la mame. De unde vine că atât de adesea ele nu reușesc decât pe jumătate? Probabil au avut, în chip involuntar, câteva

neîndemânări datorate lipsei lor de experiență sau lipsei lor de prevedere.

Mamele au adesea o primă greșeală: aceea de a nu începe destul de devreme la copil educația respectului pentru cuvântul dat. Această obișnuință, ca și celelalte, trebuie să dateze de la început. Dar în epoca în care pruncul se deschide către viața conștientă, mama se preocupă în general de multe alte lucruri; are atâtea griji mai presante decât aceea de a face să se execute făgăduințele. Copilul acceptă toate condițiile care i se pun. Nu este zgârcit cu cuvântul său; nu este mai puțin risipitor cu încălcările lui, pentru care aproape niciodată nu i se fac reproșuri. De pildă, mama nu-i acordă școlarului sfertul de oră de recreație pe care îl cere decât dacă se angajează să știe fără șovăire lecția de a doua zi: mama uită să-l pună să o recite! De pildă iarăși, ea nu acceptă să-l primească acasă pe cutare camarad turbulent decât pe făgăduința formală că nu se vor călca straturile grădinii... Or, mama neglijează să vină să constate urmele de pași pe care copiii, simțindu-se vinovați, au încercat să le șteargă... Mama să fie logică: să nu-l pună să ia un angajament de care, practic, nu-i pasă, sau, dacă îl pune să-l ia, să fie de neînduplecat asupra executării lui. Sub regimul pe care mama îl face să-l urmeze, copilul își dă repede seama că făgăduințele, chiar zadarnice, sunt de ajuns și trage concluzia că, în viață, se va descurca prin cuvinte frumoase care vor mulțumi pe toată lumea: oamenii sunt atât de îngăduitori!... Iată, desigur, un copil la care loialitatea nu va arunca o mare strălucire.

Dacă mamele au o primă greșeală, aceea de a nu cere copiilor să-și țină cuvântul, ele au și o a doua, nu mai puțin gravă: aceea de a nu-și onora propriile angajamente. Câte mame nu acordă nicio importanță făgăduințelor lor personale, chiar și celor mai înconjurate de garanții solemne. Ele își închipuie că a face să strălucească înaintea imaginației copilărești bunuri viitoare este un mijloc de a o ține, chiar dacă aceste minuni nu se vor realiza niciodată! Fără a mai vorbi de încălcările zilnice ale angajamentelor, de pedepsele severe — „de data aceasta nu vei scăpa!" — pe care se uită să le administreze, de mesele fără desert terminate cu dulceață, de după-amiezile fără ieșire petrecute la plimbare, de temnițele întunecate care se traduc prin sport în aer liber, trebuie mai ales menționate trădările materne și paterne care îi răpesc pentru totdeauna copilului respectul față de cuvântul dat.

De pildă, s-a făgăduit o bicicletă. Timp de luni de zile, școlarul a muncit ca să o aibă. A sosit ceasul; o mie de pretexte se opun împlinirii făgăduinței: „Ești încă prea mic..., ai alerga prea mult... Nu te-am mai putea supraveghea..., ne-am gândit..., îți vom da în loc un mecanic..." Nu trebuia să se angajeze!

Alteori s-a făgăduit o călătorie la Lourdes sau la Paris. În ultimul minut: „tata este obosit..., mama nu va merge singură..., costă prea scump..." Nimeni nu o obliga pe această mamă să promită. Acum este ținută. Desigur, copilul va plânge. Părinții își spun: „Așa se formează temperamentele. Aceasta îl pregătește pentru dezamăgirile vieții. Va avea altele,

și mai grave decât o călătorie ratată!" Desigur, da! Dar nu ar fi existat oare mijlocul de a-l face să guste ceva din amărăciunile existenței fără a-l învăța brutal că omul are dreptul să practice neloialitatea?

Există poate puține mame care să fi reflectat adânc la consecințele făgăduințelor lor neținute. Câte nu au niciun scrupul în această privință, fiindcă nu-și dau seama de răul pe care îl fac?

Alături de aceste mame cu spirit ușuratic și conștiință largă, există mulțimea bunelor mămici care veghează să nu-și dezamăgească niciodată copilul. Ele reflectează. Înainte de a amenința cu o pedeapsă, se întreabă dacă vor avea curajul, timpul, inima de a o da. Înainte de a anunța o răsplată, mama cercetează, împreună cu tatăl, dacă va putea să-și țină cuvântul. Dacă bicicleta depășește mijloacele lor, dacă voiajul este prea costisitor, făgăduiesc altceva, o cale ferată electrică sau un La Fontaine ilustrat, dar îl vor da. Copilul va cunoaște prin practică valoarea cuvântului, căci, din frageda sa copilărie, știe două lucruri: cel dintâi, că toate angajamentele sale personale au trebuit să fie executate, fiindcă părinții nu l-au scutit niciodată de ele; al doilea, că acelea ale mamei și ale tatălui au fost achitate la momentul precis. Acest copil are în inimă o impresie care îl stăpânește: că un cuvânt este un lanț de care nimic pe lume nu poate dezlega.

Costă să fii loial.

Fidelitatea față de cuvânt nu este o virtute ușoară. Ea cere o mare energie și impune multă autoritate. Când făgăduințele ajung la scadență, trebuie biruite toate obstacolele care se opun împlinirii lor. La ceasul spus, mama vigilentă nu uită niciuna dintre amenințările pe care le-a făcut; în ciuda mâhnirii sale, le face executorii. Pentru a-l lipsi pe copil de ieșire, va trebui să se lipsească ea însăși, rămânând să-l păzească. Cu atât mai rău. Pentru a plăti bicicleta, răsplata unui an de eforturi, va trebui să-și restrângă cheltuielile, să-și facă rochia să mai țină, să-și reîmprospăteze pălăria. Ea acceptă aceasta cu bucurie. Loialitatea își are martirii ei.

Mama care nu se teme să sufere pentru a-și onora cuvântul nu se teme să impună copilului ei jertfe grele pentru ca el să fie fidel cuvântului său. El a promis să meargă la reuniunea unei opere caritabile din care face parte. Camarazi vin să-l solicite să facă împreună cu ei o plimbare. Mama nu va tolera ca el să-și calce angajamentul: „Este anevoios, cu atât mai bine. Ajutorul tău nu va fi decât mai bun." Câte ocazii plăcute, câte partide de plăcere este silit să rateze omul de cuvânt! În ceasul în care promite, el nu prevede împrejurările care vor apărea în momentul executării: angajamentul său, care nu părea nimic, a devenit poate foarte greu. Sufletul loial îi va suporta greutatea mai degrabă decât să înfrunte rușinea unei retrageri. Să-și întoarcă de șapte ori limba în gură înainte de a formula

un angajament, dar să-și smulgă mai degrabă această limbă decât să spună nu celui care contează pe da-ul făgăduit.

Onoarea.

Professând o loialitate strictă, mama a creat în familia sa cultul onoarei. Ce serviciu le-a făcut copiilor ei! Ce lucrare măreață a săvârșit!

Sentimentul onoarei este marele mijloc de păzire împotriva mizeriilor morale. Pentru a nu te dezonora, ce jertfe nu ai face? Dacă minciuna, lenea, desfrânarea, toate viciile sunt socotite dezonoare, cu câtă grijă sunt ele evitate! În timp ce alții se fălesc cu greșelile lor, care totuși îi îndobitocesc, omul de onoare se socotește descalificat dacă le săvârșește. Libertinul se laudă cu isprăvile sale, care sunt crime; isprăvile omului de onoare sunt acte de virtute. Onoarea face eroi, disprețul ei face oameni de nimic. Un copil format în onoare, și în onoarea creștină, transpune într-o limbă superioară toate învățăturile primite; el trăiește la maximum sfaturile înțelepte pe care mama sa i le-a dat.

SFÂRȘIT

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

adevaruldeveacuri.ro